

การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อลด
พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
ของนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 3 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง
โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

วิเชียร สุขจันทร์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา

พฤษภาคม 2540

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

68191

การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อลด
พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
ของนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 3 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง
โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
วิเชียร สุขจันทร์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา
พฤษภาคม 2540

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างและมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ใช้สถานการณ์จำลองและกลุ่มทดลองที่ 2 ใช้เทคนิคแม่แบบ เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบคือ แบบบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง และโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การทดสอบของวิลคอกซัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ใช้เทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติโดยลดลงใกล้เคียงกัน

**A COMPARISON OF THE EFFECTS OF SIMULATION AND MODELING TECHNIQUE ON
THE REDUCTION OF IN APPROPRIATE INTERPERSONAL CONFLICT
BEHAVIORS OF MATHAYOM SUKSA III STUDENTS OF
PIBOONPRACHASAN SCHOOL IN BANGKOK**

**AN ABSTRACT
BY
WICHIAN SUKCHAN**

**Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Educational Psychology
at Srinakharinwirot University
May 1997**

The purpose of this experimental research was to compare the effects of Simulation and Modeling Technique on reduction of inappropriate interpersonal conflict behaviors of Matthayomsuksa III students of Piboonprachasan School in Bangkok.

The samples were sixteen students selected from Matthayomsuksa III students from the divorced parents families whose the reduction of inappropriate interpersonal conflict behaviors were affected. The experimental group I was assigned to participate in Simulations, and the experimental group II was assigned to participate in Modeling Technique.

All the samples were selected by matching of the two experimental groups which consisted of 8 students each.

The instruments were the problems on the reduction of inappropriate interpersonal conflict behaviors test. The Simulation program and Modeling Technique program. The wilcoxon matched pairs signed. Ranks test was used to analyze the data.

The results were as follows:

1. Problem on the reduction of inappropriate interpersonal conflict behaviors of the experimental group I was significantly higher than the previous experiment at .01 level.
2. Problem on the reduction of inappropriate interpersonal conflict behaviors of the experimental group II was significantly higher than previous experiment at .01 level.
3. There was no significantly different from the problem on the reduction of inappropriate interpersonal conflict behaviors of the students between the experimental group I and group II.

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....Dr. พันธ์มณี.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี)
.....Prof. วรวิมล.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ)

คณะกรรมการสอบ

.....Dr. พันธ์มณี.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี)
.....Prof. วรวิมล.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ)
..........กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง)
..........กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....Dr. พันธ์มณี.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 16 เดือน พฤษภาคม พ.ศ 2540

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้โดยได้รับความกรุณา และความช่วยเหลือจาก
รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ ที่ได้สละเวลาให้คำ
ปรึกษาแนะนำ ข้อเสนอแนะตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการศึกษา
ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง และผู้ช่วยศาสตราจารย์
พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา ที่ให้คำแนะนำและเป็นกรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติมในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บังอร
เสदनนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ ที่กรุณาให้คำแนะนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ
ตรวจปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ คณะครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
และ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการแสดงเป็นแบบในวิดีโอทัศน์ และ
อำนวยความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้ตลอดจนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ให้ความร่วมมือใน
การทดลองเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณพงษ์พิพัฒน์ พัทธสุนทร คุณน้ำอ้อย แสงกระจ่าง คุณวรจักร
วงศ์เลิศ คุณศิริพร ปิยะภักดิ์คุณกุล คุณพิพัฒน์เทศ-สวาท สมพงษ์ คุณพิศุภลักษณ์ มิ่งขวัญ
คุณนิภูฏ ประทีปพิชัย คุณจริยา จักรกราย คุณโสจิกานต์ ศรีวิเชียร และเพื่อน ๆ นิสิต
ปริญญโทจิตวิทยาการศึกษาจิตวิทยาการแนะแนวที่คอยให้ช่วยเหลือและให้กำลังใจเป็นอย่างดียิ่ง
ตลอดมา

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณ พ่อ แม่ ผู้ให้ทั้งชีวิต สติปัญญาและกำลังใจในการทำ
ปริญญานิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์ ประโยชน์อันใดที่จะได้จากปริญญานิพนธ์นี้ขอมอบเป็นเครื่อง
บูชาพระคุณ พ่อ แม่ และครู-อาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในการอบรมสั่งสอนผู้วิจัย
มาจนบัดนี้

วิเชียร สุขจันทร์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ	18
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ	27
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบทฤษฎี.....	29
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรอบทฤษฎี.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบทฤษฎี.....	33
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับ	
ความขัดแย้งระหว่างบุคคล.	35
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง.....	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง	
ระหว่างบุคคล	54

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	55
ประชากร	55
กลุ่มตัวอย่าง	55
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	56
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ	56
แบบแผนการทดลอง	61
การดำเนินการทดลอง	64
การวิเคราะห์ข้อมูล	63
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	63
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
5 บทคัดย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	67
บทคัดย่อ	67
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	67
สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า	67
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	68
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	68
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล	68
การวิเคราะห์ข้อมูล	69
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	70
อภิปรายผล	70
ข้อเสนอแนะ	73
บรรณานุกรม	75

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	83
ภาคผนวก ก	84
ภาคผนวก ข	91
ภาคผนวก ค.....	162
ประวัติย่อของผู้วิจัย	166

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตัวอย่างแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว...	59
2 แบบแผนการทดลองแบบ Two - matched groups design	61
3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิก ในครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลอง...	65
4 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิก ในครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ	66
5 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งใน ครอบครัวระหว่าง กลุ่มทดลองที่ 1 ที่ใช้สถานการณ์จำลอง และกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ใช้เทคนิคแม่แบบ	66
6 แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว.....	86
7 โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง	93
8 โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ	135
9 เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกใน ครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลอง ...	163
10 เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกใน ครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ.....	164
11 เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกใน ครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและ กลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ	165

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
ของเบนคูรา	22

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่ง ในการพัฒนาเด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและไม่ดีในอนาคต ทั้งนี้เพราะพัฒนาการของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับการจัดสภาพแวดล้อม ถ้าเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ก็จะทำให้เติบโตเป็นคนดี และถ้าสภาพแวดล้อมที่เด็กอยู่ไม่ดี เช่น สภาพครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกัน ขัดแย้งกัน ก็จะทำให้เด็กเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้เด็กกลายเป็นคนที่มีปัญหาได้

ความขัดแย้งระหว่างบุคคลอาจเกิดขึ้นครบโดเมนมนุษย์มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพราะแต่ละบุคคลต่างมีความคิด ความต้องการที่แตกต่างกัน คนส่วนมากจะคิดว่าความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่การที่บุคคลไม่ทราบแนวทางในการแสดงออกที่เหมาะสมเมื่อเกิดความขัดแย้งทำให้เกิดปัญหา ด้วยเหตุนี้ จึงควรหาทางช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้แนวทางในการแสดงออกที่เหมาะสมเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Sasse. 1978 : 189 - 192)

การตอบสนองความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นมีหลายวิธี ซึ่งอาจเป็นผลจากการเรียนรู้ในวัยเด็ก หรือจากประสบการณ์ของตนเอง บางคนอาจตอบสนองความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างมีสติ มีเหตุผล แต่บางคนก็ตอบสนองโดยปราศจากเหตุผล อย่างไรก็ตามการตอบสนองความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั้นสามารถเรียนรู้ได้ และการตอบสนองความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น (Johnson. 1986 : 207)

ปัญหาสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ทำให้พ่อแม่บางคนได้รับความเสียใจอย่างมาก คือ ปัญหาความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจระหว่างพ่อแม่กับลูกหลานของตน ถ้าพ่อแม่รู้จักผ่อนปรนเข้าใจ ธรรมชาติความอ่อนน้อมและความสามารถของเด็กตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว การพัฒนาขั้นต่อไปก็จะมีปัญหาน้อยลง อิริคสัน (สุมน เกรือพานิช. 2517 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Erikson. n.d.) ลักษณะข้อขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองกับเด็กเกิดขึ้นได้หลายอย่างและจะมีความรุนแรงเพียงใดย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะการฝึกอบรม หรือบรรยากาศภายในบ้านนั่นเอง (Clinard. 1968 : 553) ถ้าบรรยากาศในบ้านเป็นครอบครัวหย่าร้างย่อมส่งผลกระทบต่อเด็กดังงานวิจัยของคาร์ณี อุทซ์รัตนกิจ. (2533 : 71) กล่าวว่า การหย่าร้างของพ่อแม่มีผลกระทบระยะยาวต่อการพัฒนาการ และการปรับตัวของเด็ก ปัญหาการหย่าร้าง ปัจจุบันพบว่าสถิติการหย่าร้างที่ประเทศต่าง ๆ เช่น ฮอลแลนด์ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทยต่างก็มีสถิติการหย่าร้างสูงขึ้นโดยเฉพาะคนในเมืองหลวง

มีอัตราการหย่าร้างสูงกว่าคนที่อยู่ตามชนบท (วัลลภ ปิยะมโนธรรม. 2532 : 61) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวันทนา กล่อนงาม (2525 : 26 - 30) ที่ศึกษาภาวะการหย่าร้างของประชากรไทยทั่วราชอาณาจักร พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับชั้น คือจากร้อยละ 5.4 ในปี พ.ศ. 2512 เป็นร้อยละ 7.3 ในปี พ.ศ. 2521 เมื่อศึกษาดมรายภาคพบว่า ในเขตกรุงเทพมหานครมีอัตราส่วนการหย่าร้างสูงสุด คือ ร้อยละ 10.5 ในปี พ.ศ. 2512 และ ร้อยละ 16.9 ในปี พ.ศ. 2521 และจากประมวลสถิติงานการทะเบียนกองการทะเบียน กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย (2533 : 167 - 173) พบว่าอัตราส่วนการหย่าร้างของประชากรไทยจากการจดทะเบียนหย่าร้างในช่วงปี พ.ศ. 2529 - 2533 เป็นดังนี้ ร้อยละ 10.96 ในปี พ.ศ. 2532 ร้อยละ 9.70 ในปี พ.ศ. 2533

จากสถิติการหย่าร้างดังกล่าวขอมแสดงถึงจำนวนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยดังผลการศึกษาของวันทนา กลิ่นงาม (2522 : 49 - 52) พบว่าในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรที่หย่าร้างได้ดีกว่าภาคอื่น ๆ นั้น พบว่าผู้หย่าร้างในช่วง 5 ปีแรก (2512 - 2516) เป็นผู้มีบุตร ร้อยละ 86.4 และช่วง 5 ปีหลัง (2517 - 2521) เป็นผู้มีบุตรร้อยละ 69.0 จำนวนบุตรโดยเฉลี่ย 2 ช่วง ประมาณอยู่ระหว่าง 1.60 - 2.10 คน

เนื่องจากผู้วิจัยสอนอยู่ที่โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร และได้สำรวจปัญหาเบื้องต้น โดยการสัมภาษณ์อาจารย์ที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน อาจารย์แนะแนว 2 คน และอาจารย์ฝ่ายปกครอง 3 คน พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านการทะเลาะวิวาทกับเพื่อน ปัญหาก้าวร้าว ไม่สนใจการเรียน การสอน หูดจามไม่สุภาพ ร้อยละ 31.80 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 35.50 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 29.00 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้ข้อมูลสอดคล้องกับผลการสังเกตของผู้วิจัย ผู้วิจัยจึงให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตอบแบบสอบถามปัญหว่านักเรียนมีปัญหาอะไรบ้าง ปรากฏว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 213 คน มีปัญหาครอบครัวเป็นอันดับที่ 1 จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 167 คน มีปัญหาครอบครัวเป็นอันดับที่ 1 จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 41.32 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 208 คน มีปัญหาครอบครัวเป็นอันดับที่ 2 จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และเมื่อให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีปัญหาครอบครัวจำนวน 69 คน หรือร้อยละ 41.32 ตอบแบบสอบถามเพิ่มเติมโดยใช้แบบสอบถามที่ถามว่า 1) ปัจจุบันนักเรียนอาศัยอยู่กับใคร 2) เมื่อนักเรียนมีความขัดแย้งกับพ่อแม่ นักเรียน รู้สึกและทำอย่างไร 3) เมื่อนักเรียนเห็นพ่อแม่ทะเลาะกันนักเรียน รู้สึกและทำอย่างไร 4) เมื่อพ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัวไม่ตามใจนักเรียนจะทำอย่างไร

ผลการสำรวจดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่านักเรียนที่มีปัญหาครอบครัว 69 คน เป็นนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง 22 คน คิดเป็นร้อยละ 31.88 และยังพบอีกว่าเมื่อนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างเกิดความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว จะมีความรู้สึกเสียใจ เศร้าใจ น้อยใจ ขาดความรักความอบอุ่น ร้อยละ 72.72 และแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมด้านภาษาท่าทาง ได้แก่ หันหน้าหนี, เดินหนี, แสดงสีหน้าไม่พอใจ, ใช้ยานาจนบังคับให้ทำตามความต้องการของตนเอง และ หนีออกจากบ้าน ร้อยละ 36.36 พฤติกรรมไม่เหมาะสมด้านภาษาด้อยค่า ได้แก่ ไวยวาย ตะโกน พุดพาลหาเรื่อง พุดบ่น และพุดโกหก ร้อยละ 31.81 ส่วนนักเรียนที่มีปัญหาครอบครัวที่พ่อแม่อยู่ด้วยกันมีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 68.12 ซึ่งการสำรวจปัญหาเบื้องต้นครั้งแรก สำรวจเมื่อภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สำรวจปัญหาเบื้องต้นอีกครั้งในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีปัญหาเหมือนเดิม

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง เพราะปัญหาความขัดแย้งจะยังเกิดขึ้นตราบไคที่มนุษย์ยังมีความแตกต่างกัน การช่วยให้มนุษย์เข้าใจสาเหตุ และการเกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะช่วยป้องกันขจัดและลดปัญหาเหล่านั้นลงได้ (ทิสนา แชมมณี, 2522 : 139) อีกอย่างหนึ่งที่สนใจศึกษาเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างเพราะเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีปัญหามากกว่าครอบครัวปกติ และผลจากการหย่าร้างต่อบุตรนั้น วิจิตรา วสุวานิช (2524 : 31) กล่าวว่า การหย่าร้างของพ่อแม่เป็นผลร้ายต่อพัฒนาการด้านจิตใจของเด็กมากที่สุด เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าเหว่ ไม่มั่นใจตนเอง ไม่อยากอยู่บ้าน บางคนอาจจะเก็บตัวซึมเศร้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ แพนสกาย (Pansky, 1990 : 1343 B) ที่พบว่า การหย่าร้างก่อให้เกิดความคับข้องใจแก่เด็ก ๆ เป็นอย่างมาก และเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างจะมีลักษณะดังนี้ คือ มีความวิตกกังวล กัดดัน กลุ้มใจ ก้าวร้าว และมีปัญหาด้านการเรียน/ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ผู้อำนวยการอาจารย์ฝ่ายปกครองของโรงเรียน อาจารย์แนะแนว และผู้วิจัยเห็นความสำคัญในเรื่องนี้มาก จึงสมควรที่จะช่วยนักเรียนที่ประสบปัญหาในครอบครัวให้สามารถเผชิญกับความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมเมื่อเกิดความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวเพื่อจะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขต่อไป

การลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวนั้น อาจมีหลายวิธี เช่น การฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสม กิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีหนึ่งที่น่าสนใจเพราะมีหลายเทคนิค ได้แก่ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง เทคนิคแม่แบบ และบทบาทสมมติ ในที่นี้ผู้วิจัยสนใจจะเปรียบเทียบเทคนิคของกิจกรรมกลุ่ม 2 เทคนิค คือ

สถานการณ์จำลอง (Simulation) และเทคนิคแม่แบบ (Modeling) ทั้งนี้เพราะสถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นการนำเอาสถานการณ์ปัญหาที่นักเรียนประสบในชีวิตประจำวันมาเป็นสถานการณ์ในห้องเรียนได้ทดลองแสดง ทำให้เข้าใจปัญหาด้วยตัวเอง จึงทำให้เด็กสนใจเรียน และศรัทธาที่จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ เมื่อเด็กพบปัญหาจริงจะได้ใช้ความรู้ที่ได้เรียนไปแก้ปัญหา

นั้น ๆ ได้ ดังนั้น วิธีสอนด้วยการใช้สถานการณ์จำลองจึงเป็นวิธีการที่ช่วยให้เด็กรู้จักคิดแก้ปัญหา เป็น (กรมวิชาการ. 2521 : 128) ดังงานวิจัยของนิติไทย นัมกนิสรณ์ (2537:86) ที่พบว่าสถานการณ์จำลองทำให้นักเรียนชั้นชั้นต้นปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี มีความวิตกกังวลลดลงก่อนการแสดงภายหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง ส่วนเทคนิคแม่แบบ (Modeling) เป็นกลวิธีสร้างหรือสอนพฤติกรรมของแม่แบบที่เขาสนใจ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 61 ; อ้างอิงมาจาก Bandura. 1956 : 66 - 108) จากการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของเด็กเกิดจากการทำตามผู้อื่น เด็กจะเรียนรู้จากแม่แบบ โดยแม่แบบจะทำหน้าที่เป็นสิ่งที่เร้าให้ผู้เรียนสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นวิธีการเรียนรู้แบบพื้นฐานที่ให้ประโยชน์กว้างขวาง และมีข้อดีตรงที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมโนทัศน์ที่ซับซ้อนหรือยากๆ ได้ดี และรวดเร็ว (Patterson : 38 - 139) ดังงานวิจัยของวิริยา พันธุ์คง (2539:90) พบว่าการใช้เทคนิคแม่แบบทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร มีความวิตกกังวลในการพูดหน้าชั้นเรียนลดลงหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาเปรียบเทียบการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวก่อนและหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงภายหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
2. นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงภายหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์ให้ครูแนะแนว ครูผู้สอนและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีความชำนาญในการใช้สถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบ นำวิธีการใช้สถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบไปช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างและมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว จำนวน 22 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว จำนวน 16 คน ผู้วิจัยขอความร่วมมือนักเรียนในการเข้าร่วมการทดลองแล้วคัดเลือกโดยการจับคู่ (Matching) เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 8 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือวิธีลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่

3.1.1 การใช้สถานการณ์จำลอง

3.1.2 การใช้เทคนิคแม่แบบ

3.2 ตัวแปรตาม คือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การใช้สถานการณ์จำลอง หมายถึงการที่ผู้วิจัยจัดสภาพการณ์และกิจกรรมให้มีความคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในครอบครัวนักเรียน แล้วให้ผู้เรียนแสดงบทบาทตามสถานการณ์นั้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว โดยการวิเคราะห์และอภิปราย ดังมีขั้นตอนในการใช้สถานการณ์จำลอง 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยบอกวัตถุประสงค์ของการใช้สถานการณ์จำลองให้นักเรียนทราบ และเล่าเรื่องสถานการณ์ที่นำมาใช้ จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินกิจกรรม นักเรียนแสดงบทบาทไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ใช้เวลา 10 - 15 นาที

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลงผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทของผู้ที่แสดงและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติกิจกรรม เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และอภิปรายผล

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป นักเรียนช่วยกันสรุป และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

วิธีนี้ใช้กับกลุ่มทดลองกลุ่มที่ 1

2. การใช้เทคนิคแม่แบบ หมายถึง วิธีการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง โดยการสังเกตแม่แบบจากวิดีโอในเรื่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวผลจากการสังเกตทำให้นักเรียนมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบวิธีการนี้มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยสนทนา และซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนสังเกตในแต่ละครั้ง

2.2 ขั้นเสนอแม่แบบ

2.2.1 ผู้วิจัยเสนอตัวแบบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งโดยใช้วิธีทัศน์ และให้นักเรียนแสดงความรู้สึกต่อพฤติกรรมของตัวแบบ

2.2.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน อภิปรายผลดีและผลเสียของการกระทำของตัวแบบว่าแบบใดเหมาะสม

2.2.3 นักเรียนเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมจากวิธีทัศน์

2.3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ที่ได้รับจากการสังเกตแม่แบบในแต่ละครั้งแล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

วิธีนี้ใช้กับกลุ่มทดลองกลุ่มที่ 2

3. พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้ง หมายถึงการที่นักเรียนแสดงออกไม่เหมาะสมกับสมาชิกภายในครอบครัวทั้งภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทาง เมื่อเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมด้านภาษาถ้อยคำ ได้แก่ โวยวาย ตะโกน พุดโกหก พุดพาลหาเรื่อง พุดบ่น และได้เถียงโดยไม่มีเหตุผล

3.2 พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมด้านภาษาท่าทาง ได้แก่ ใช้อำนาจบังคับทำตามความต้องการของตน แสดงสีหน้าไม่พอใจ หนีออกจากบ้าน หันหน้าหนี และเดินหนี

4. ครอบครัวหย่าร้าง คือ สภาพครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกันทั้งโดยพฤตินัยและนิตินัยและเติกอยู่กับพ่อ หรือแม่ หรือญาติ หรือพี่เลี้ยง คนใดคนหนึ่ง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจัดเรียงลำดับ
ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ
- ✓ 3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบทฤษฎี
 - 3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรอบทฤษฎี
 - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบทฤษฎี
- ✓ 4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล
 - 4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง

1.1.1 ความหมายสถานการณ์จำลอง

เบค และ มอนโร (Beck and Monroe, 1965 : 45) กล่าวว่า ความหมายดั้งเดิมของสถานการณ์จำลอง คือ ความหลอกลวง หรือ การแสดงผิด แต่ปัจจุบัน สถานการณ์

จำลอง หมายถึงกระบวนการซึ่งอยู่ในรูปแบบคล้ายคลึงกับสภาพที่เป็นจริง ซึ่งสร้างขึ้นมาเพื่อตรวจสอบภาวะหรือเพื่อสอน

ซูลทซ์ (Schultz. 1972 : 4) กล่าวถึงการใช้สถานการณ์จำลองว่าเป็นการปฏิบัติการที่ใช้แบบจำลอง หรือกระบวนการต่าง ๆ ให้คล้ายคลึงกับสภาพที่เป็นจริง โดยฝึกใช้ผู้อยู่ในสถานการณ์ได้ฝึกปฏิบัติและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง

เคอร์ (Kerr. 1977 : 8) กล่าวถึงการใช้สถานการณ์จำลองว่าผู้เข้าร่วมสถานการณ์จะต้องปฏิบัติตามข้อมูลและมีสถานการณ์ที่กำหนดวัตถุประสงค์ในการร่วมสถานการณ์นั้น ผู้เข้าร่วมสถานการณ์จะต้องยอมรับและปฏิบัติตามข้อมูลและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างแท้จริงผู้เข้าร่วมสถานการณ์อาจได้รับข้อมูลให้รับทราบบทบาทหน้าที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของเขาหรือได้รับบทบาทที่แตกต่างไปจากชีวิตจริงก็ได้ เหตุการณ์ในสถานการณ์จำลองจะดำเนินต่อไปในทางใดหรือผลของสถานการณ์จะเป็นอย่างไรนั้น เป็นเรื่องที่คาดการณ์ล่วงหน้าไม่ได้ เพราะจะต้องขึ้นอยู่กับผลการตัดสินใจของผู้เข้าร่วมสถานการณ์

โฮลเดน (Holden. 1981 : 5) กล่าวว่า สถานการณ์จำลองเป็นการจำลองสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง ส่วนมากจะอยู่ในรูปแบบของการแก้ปัญหา ครูทำหน้าที่เพียงผู้ควบคุม จะนำของจริงต่าง ๆ มาเป็นสื่อในการกระตุ้นผู้ร่วม ให้ใช้ทักษะทางภาษาทุกด้านขอข่ายหน้าที่ ความรับผิดชอบและข้อมูลจำเป็นเพิ่มเติม ทุกคนต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างจริงจัง

โจนส์ (Jones. 1982 : 5) กล่าวว่า สถานการณ์จำลองเป็นเหตุการณ์หนึ่งซึ่งไม่ใช่การสอนโดยครู แต่นักเรียนเป็นผู้เข้าร่วมในเหตุการณ์นั้น และเป็นผู้ที่ทำให้เหตุการณ์นั้นดำเนินต่อไป โดยได้รับมอบหมายหน้าที่ ภารกิจในสังคม และความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานการณ์นั้น ซึ่งต้องมีการแก้ปัญหา และการตัดสินใจร่วมอยู่ด้วย ส่วนครูจะเป็นผู้กำหนดเวลาเริ่มต้น และเวลาจบของสถานการณ์ นอกจากนั้นครูมีหน้าที่อธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ที่สำคัญในสถานการณ์นั้นและกำหนดว่าใครเป็นใครใครทำหน้าที่อะไรมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องใดบ้าง

สำหรับประเทศไทย นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้ คือ

พิศนา เขมมณี (2522 : 202) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง หมายถึง การจำลองสถานการณ์ หรือการสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และให้มีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดง เพราะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับมากเกินไป

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 132) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง คือ การจัดสภาพแวดล้อมเลียนแบบของจริงให้ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด และให้ผู้เรียนได้ฝึกแก้ปัญหาและตัดสินใจจากสถานการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่นั้น

บุญทัน อยู่ชมบุญ (2533 : 154) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง คือ การจัดเลียนแบบสถานการณ์จริงให้มากที่สุด ให้ผู้เรียนได้กระทำเพื่อฝึกการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจจากสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่นั้นราวกับเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเองโดยตรงและตัวนักเรียนยังมีโอกาสทราบว่าความคิดเห็นของตนว่าถูกต้องแตกต่างหรือเหมือนกับเพื่อนอย่างไร จากการอภิปรายร่วมกับเพื่อนและอาจารย์ผู้สอน

สำเริง เวชสุนทร (2533 : 18 - 19) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง คือการจำลองสถานการณ์ หรือสภาพการณ์นั้น โดยจำลองมาจากสภาพที่เป็นจริง หรือคล้ายคลึงกับสิ่งที่ป็นจริงในสังคมมากที่สุด แล้วให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ แสดงออกความเห็น หรือหาทางแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้น ๆ การปฏิบัติเหล่านี้ผู้เรียนจะได้กระทำเหมือนว่าเขากำลังอยู่ในสถานการณ์นั้นจริง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการฝึก ที่ไม่ทำให้ผู้เรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด อยู่ในสภาพที่ไม่อันตราย หรือได้รับความเสียหายใด ๆ อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ มีโอกาสตัดสินใจเลือกวิธีการในการแก้ปัญหา และเลือกหลักการหรือทฤษฎีมาใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้

จากความหมายของสถานการณ์จำลองดังกล่าว พอสรุปได้ว่า สถานการณ์จำลอง หมายถึง การจำลองสถานการณ์ การเลียนแบบสภาพเหตุการณ์หรือจัดสภาพแวดล้อมให้ใกล้เคียงกับสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด แล้วจัดให้นักเรียนแสดงบทบาทตามสถานการณ์นั้น ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพื่อที่จะได้นำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

1.1.2 ความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลอง

อัญชลี แจ่มเจริญ (2522 : 5) กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนได้พบ และรู้จักการแก้ปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดและนำเหตุผลมาอภิปราย เพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา
3. เพื่อพัฒนานักเรียนให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้รู้จักวิพากษ์วิจารณ์และอดทนต่อการพูดวิพากษ์วิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีวินัยในตนเองคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของตนและผู้อื่น

4. เพื่อเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอน จากการที่ครูสอนแต่ผู้เดียวมาเป็นการเรียนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

เซ (Shay. 1980 : 27) กล่าวว่า สถานการณ์จำลองถูกสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อใช้ในการสร้างบรรยากาศในความเป็นกันเอง (To Break the Ice) เราใช้สถานการณ์จำลองในการแนะนำให้นักเรียนรู้จักซึ่งกันและกัน และรู้จักกันมากขึ้น หรือใช้แนะนำวิชาที่เรียน กิจกรรมบางอย่างสามารถใช้ในการสร้างบรรยากาศ ซึ่งช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในห้องเรียน การเลือกใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อจุดมุ่งหมายนี้ควรมีข้อจำกัดเป็นกิจกรรมสั้น ๆ ที่ควรจะทำให้แล้วเสร็จใน 1 - 2 ชั่วโมงการเรียนการสอน

2. เพื่อที่จะบอกความจริง (To Impart Facts) สถานการณ์จำลองมักไม่ค่อยใช้เดี่ยวๆ ในการสอนความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง มีสถานการณ์จำลองมากมายที่ออกแบบมาเพื่อใช้ในการให้ข้อมูล โดยมีความมุ่งหมายเพื่อทำให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์มากขึ้น

3. เพื่อพัฒนาความรู้ให้หนักแน่น (To Develop Emphatic Sensitivity) สถานการณ์จำลองส่วนมากถูกออกแบบมาเพื่อที่จะผูกมัดนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ การเลือก ความกดดัน หรือ ความรู้สึกขัดแย้งของคนในบทบาทอื่น ๆ ในวัฒนธรรม และเวลาอื่น ๆ สถานการณ์จำลองดังกล่าวจะช่วยให้เด็กมีสายตากว้างไกลส่งเสริมพัฒนาการรับรู้ที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจและมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น

4. เพื่อสำรวจอนาคต (To Explore the Future) ความซับซ้อน และความซ้ำซ้อนของสถานการณ์จำลองคอมพิวเตอร์นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการทำนายแต่ละสถานการณ์จำลองที่ใช้ในห้องเรียนก็สามารถออกแบบเพื่อทำนายหรือเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอนาคตให้แก่เด็กได้ ฉากหรือสถานการณ์บางอย่างที่จะเกิดขึ้นในอนาคตถูกจำลองอยู่ในแบบหรือความคิดรวบยอด ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หรือการวิเคราะห์อนาคตที่จะเป็นไปได้กิจกรรมเหล่านี้ใช้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และเพิ่มความสามารถในการที่จะต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงที่ถูกควบคุม สถานการณ์จำลองทำให้เกิดมีความสามารถในการแก้ปัญหามากขึ้น และมีความสามารถในการประเมินผลกระทบยาวของการกระทำต่าง ๆ

จากความหมายในการสร้างสถานการณ์จำลองดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าสถานการณ์จำลองสร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้พบปัญหาและรู้จักคิดใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา ซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้นักเรียนมีสายตากว้างไกล ส่งเสริมพัฒนาการรับรู้ที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจและมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น

1.1.3 ขั้นตอนในการสร้างสถานการณ์จำลอง

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 85 - 87) ได้ให้ขั้นตอนไว้ดังนี้

1. ขั้นสำรวจและวิเคราะห์

ก่อนสร้างสถานการณ์จำลองต้องศึกษาและสำรวจจุดประสงค์ว่าต้องการให้นักเรียนรู้เรื่องใดบ้าง ศึกษาสถานการณ์ต่าง ๆ เมื่อได้พิจารณาและศึกษาเป็นอย่างดีแล้ว นำมาวิเคราะห์สถานการณ์นั้นจะมีผลต่อการเรียนรู้อะไร และจะได้ให้ผลเสียอะไร สถานการณ์ที่นำมาวิเคราะห์นั้นใกล้เคียงกับความจริงแค่ไหน เพื่อให้สถานการณ์นั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากที่สุด

2. ขั้นการกำหนดจุดประสงค์

ในการกำหนดจุดประสงค์นั้นมุ่งให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไรเมื่อนักเรียนเรียนรู้จากสถานการณ์แล้ว นักเรียนจะเป็นอย่างไรการสร้างสถานการณ์จำลองก็จะต้องสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์

3. ขั้นการเลือกสถานการณ์

สถานการณ์ที่เป็นจริงและสามารถจำลองมาใช้ในชั้นเรียนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ข้างต้น พิจารณาเลือกและสามารถนำสถานการณ์ที่เป็นจริงมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับการใช้ในชั้นเรียนโดยสถานการณ์จำลองนั้นได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ ตัดสินใจ ก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่ต้องการที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

4. ขั้นการกำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง

การกำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง ประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังนี้

- 4.1 การกำหนดจุดประสงค์ของสถานการณ์จำลอง
- 4.2 การกำหนดบทบาทของผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละคน
- 4.3 เตรียมข้อมูล ข่าวสารที่จำเป็น
- 4.4 กำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เห็นเหมือนจริงในสังคม
- 4.5 ลำดับขั้นของเหตุการณ์ เวลา และปัญหาจากสถานการณ์
- 4.6 จบสถานการณ์ สรุปอภิปราย

5. ขั้นการสร้างและออกแบบสื่อการเรียนและสร้างกฎเกณฑ์

การสร้าง ออกแบบสื่อการเรียน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรม เช่น บัตรคำ รูปภาพ บัตรคำสั่ง เป็นต้น สื่อการเรียนจะสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดในกิจกรรม ควรวางแผนในแต่ละขั้นตอนของการแสดงว่าต้องกำหนดการเล่นตามลำดับเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างไร

6. ขั้นการทดลองใช้

เมื่อสร้างสถานการณ์เสร็จแล้ว ควรนำสถานการณ์จำลองนั้นไปใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่น เพื่อตรวจข้อบกพร่อง ด้านวิธีการ ภาษา ตลอดจนการใช้สื่อเงื่อนไขต่าง ๆ ว่าควรแก้ไขและปรับปรุงในด้านใดบ้าง เพื่อให้ได้สถานการณ์จำลอง ที่สมบูรณ์ เหมาะสมที่จะนำไปใช้กับนักเรียนแต่ละวัยได้อย่างเหมาะสม

ทเวลเคอร์ (สมบูรณ์ เสนีชีวงศ์ ณ อรุณยา. 2525 : 17 : 20; อ้างอิงมาจาก Twelker. 1969 : 64 -70) กล่าวถึง การสร้างสถานการณ์จำลองมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดขอบเขตปัญหาการสอน โดยผู้สร้างจะต้องรู้ และเข้าใจว่าปัญหานั้นคืออะไร ปัญหาที่กำหนดนั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างไร และจะใช้สภาวะแวดล้อมอะไรเป็นแรงจูงใจที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหา
2. พิจารณาว่าจะใช้กับนักเรียนกี่คน ใช้เครื่องมืออะไร มีวิธีการอย่างไร ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างไร การดำเนินการจะเป็นรูปใด มีสิ่งใดที่จะช่วยอำนวยความสะดวกได้บ้างและปรัชญาการสอนจะเป็นไปในแนวใด
3. ปรับปรุงสถานการณ์เข้าสู่ปัญหา เพื่อให้ปัญหานั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ต้องอาศัยสภาพการณ์ที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับปัญหาหรือเลือกวิธีการที่จะนำปัญหาเข้าสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
4. ขึ้นกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะโดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้อยู่ในรูปของพฤติกรรมที่สามารถวัดได้
5. ขึ้นกำหนดเกณฑ์การวัดผล ซึ่งจะใช้วัดพฤติกรรมของผู้เรียนโดยแบ่งเกณฑ์การวัดเป็น 2 แบบ คือ เกณฑ์การวัดผลขั้นสุดท้ายในการเรียน และเกณฑ์การวัดระดับความสามารถที่เปลี่ยนแปลง
6. ขึ้นเสนอผลของสถานการณ์จำลอง
7. ขึ้นเลือกชนิดของเครื่องมือที่จะนำมาเป็นส่วนประกอบในสถานการณ์จำลอง เช่น ใช้เครื่องช่วยสอน หนังสืออ่านประกอบ เกม หรือการแสดงบทบาท เป็นต้น
8. ขึ้นพัฒนาสถานการณ์จำลองโดยเลือกสื่อหลายอย่างมาใช้แล้วจึงเลือกสื่อ ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเป็นเครื่องมือ
9. ขึ้นทดลองใช้สถานการณ์จำลองโดยพิจารณาข้อบกพร่องของแต่ละขั้นตอนเพื่อนำไปแก้ไขสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด
10. ขึ้นทดลองใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดของสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น อาจทดลองกับนักเรียนกลุ่มเล็กหรือแบบตัวต่อตัว โดยให้ผู้รับการทดสอบทำเครื่องหมายในที่ที่เป็นปัญหาหรือเปิดโอกาสให้อภิปรายกับผู้สร้างโดยตรง

11. ขั้นเปลี่ยนแปลงแก้ไขสถานการณ์จำลองหลังการทดลองถ้าหากพบข้อบกพร่อง ต้องทำการปรับปรุงให้เหมาะสม

12. ขั้นใช้สถานการณ์จำลองเป็นอุปกรณ์หรือกิจกรรมในการสอนจริงซึ่งผู้สร้างจะต้องสังเกตประสิทธิผลของสถานการณ์จำลองนั้นด้วย

13. ขั้นปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สถานการณ์จำลองเหมาะสมกับสภาวะการณ์ในอนาคตในการนำสถานการณ์ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสอนนั้น มักจะพบการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ในการสอนจริงอยู่เสมอ จึงต้องปรับปรุง และเตรียมสถานการณ์จำลองให้ทันสมัยอยู่เสมอ

จากขั้นตอนในการสร้างสถานการณ์จำลองดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การสร้างสถานการณ์จำลองมีขั้นตอนดังนี้ ต้องศึกษา และสำรวจจุดประสงค์ว่าต้องการให้นักเรียนรู้เรื่องใดบ้าง จากนั้นกำหนดจุดประสงค์ให้อยู่ในรูปแบบของพฤติกรรมที่วัดได้ เลือกสถานการณ์ที่เป็นจริงและสามารถจำลองมาใช้ในชั้นเรียนโดยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ กำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง สร้างและออกแบบสื่อเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรม จากนั้นนำสถานการณ์จำลองไปทดลองใช้เพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อจำกัด แล้วปรับปรุงแก้ไขให้ได้สถานการณ์จำลองที่สมบูรณ์ เหมาะสมที่จะนำไปใช้กับนักเรียน

1.1.4 ขั้นตอนในการใช้สถานการณ์จำลอง

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 79 - 77) กล่าวถึงขั้นตอนในการใช้สถานการณ์จำลองในชั้นเรียน ไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียม เป็นขั้นที่เริ่มนำเข้าสู่บทเรียน โดยการให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่นักเรียน การเล่าเรื่องสรุปของสถานการณ์ที่นำมาใช้ บอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้รู้และนำรูปแบบของสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น ประสพการณ์ข้อมูล ความเข้าใจเบื้องต้นการแบ่งกลุ่มการทำ ความเข้าใจกับเกณฑ์กติกาต่าง ๆ บทบาทของนักเรียนบางคน เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม ในขั้นนี้นักเรียนจะปฏิบัติตามกิจกรรมที่ระบุไว้ตามบทบาทที่ได้รับ

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลเมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลง ครูควรนำให้นักเรียนได้วิเคราะห์ ประสพการณ์ต่าง ๆ ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างเกณฑ์กติกา การเปรียบเทียบข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาร่วมกัน

4. ขั้นสรุป เน้นให้นักเรียนเปรียบเทียบเนื้อหาของสิ่งที่เรารู้กับชีวิตจริง การประยุกต์เชื่อมโยงเหตุการณ์จริงกับสถานการณ์จำลอง ให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

จากขั้นตอนการใช้สถานการณ์จำลองดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การใช้

สถานการณ์จำลองมีขั้นตอนดังนี้ ครูให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์จำลองที่นำมาใช้ออกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้รู้ จากนั้นให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่ระบุไว้ตามบทบาทที่ได้รับ เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลงให้นักเรียนวิเคราะห์ประสบการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรม สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรม จากนั้น เน้นให้นักเรียนเปรียบเทียบเนื้อหาของสิ่งที่เรารู้กับชีวิตจริงและการเชื่อมโยงเพื่อนำไปใช้ในเหตุการณ์จริง

1.1.5 ประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง

สมบุรณ์ เสนิษฐ์วงศ์ ณ อยุธยา (2525 : 17 - 18) กล่าวว่า สถานการณ์จำลองมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1. สามารถสร้างอารมณ์ และสร้างทัศนคติให้เป็นตามวัตถุประสงค์ได้
2. สถานการณ์จำลองยังสามารถรวมเอาพฤติกรรมที่จะบ่งชี้ความสามารถและความจำของนักเรียนไว้ได้ด้วยกัน คือ นักเรียนพัฒนาทั้งความจำและขีดความสามารถ
3. สถานการณ์จำลองมุ่งใจให้นักเรียนประกอบกิจกรรมได้นาน
4. นักเรียนสามารถเลือกสนองต่อสถานการณ์ทางสังคมนอกจากสถานการณ์จำลองได้
5. สถานการณ์จำลองช่วยปรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนให้เข้ากันได้เป็นอย่างดีและเป็นไปตามความต้องการ

6. สถานการณ์จำลองดึงดูดความสนใจของนักเรียนไว้ทั้งในการทำแบบฝึกหัดและในการเรียนเนื้อหาหลายอย่าง

7. สามารถชักจูงนักเรียนให้เข้าสู่พฤติกรรมที่ต้องการได้

ครูยแซงค์ (Cruichank. 1972 : 17 - 19) กล่าวถึงส่วนดีที่ได้รับจากการใช้สถานการณ์จำลองไว้ดังนี้

1. ใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งแสดงออกภายใต้สถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง
2. จากการปฏิบัติของผู้เรียน ในสถานการณ์จำลองจะสามารถบอกได้ว่า เขาได้นำหลักการหรือทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาแล้วนำไปใช้ได้แค่ไหน อย่างไร
3. เป็นวิธีการให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน โดยที่ประสบการณ์นั้นไม่อาจมีโดยตรงในขณะที่ศึกษา เช่น การแก้ปัญหาที่ปรากฏในชีวิตจริงในสังคม การสร้างสถานการณ์จำลองขึ้นมาจึงเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการหาวิธีแก้ปัญหาเหล่านั้น
4. เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประสบเฉพาะความจริงที่เลือกสรรแล้ว และมีระดับความยากง่าย ความซับซ้อนที่เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน

5. ผู้เรียนจะได้มีประสบการณ์ได้ฝึกในสิ่งที่ได้เป็นสภาพแท้จริงแล้วจะเสี่ยงภัยอันตรายมาก แต่เมื่อสถานการณ์นั้นถูกจำลองมา ผู้เรียนจะสามารถฝึกฝนและมีประสบการณ์ได้โดยไม่มีอันตรายใด ๆ

จากประโยชน์ของสถานการณ์จำลองดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าสถานการณ์จำลองเป็นรูปแบบและกระบวนการที่ฝึกฝนให้นักเรียนเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ รู้จักคิดแก้ปัญหา ช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์เมื่อประสบปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน สามารถคิดหาวิธีแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ นอกจากนี้สถานการณ์จำลอง สามารถจูงใจให้นักเรียนประกอบกิจกรรมได้นานและให้เข้าสู่พฤติกรรมที่ต้องการได้

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง

1.2.1 งานวิจัยในประเทศ

นันทา ระกำพล (2535 : 55) ศึกษาผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อวินัยในห้องเรียน 2 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี จังหวัดนนทบุรี พบว่านักเรียนมีวินัยสูงขึ้นหลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง และนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีวินัยในห้องเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทรายทอง ตั้งวงศ์วารวณิช (2537 : 77) ศึกษาผลของการใช้สถานการณ์และการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาดีขึ้น ภายหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วราภรณ์ ตระกูลศุภยดี (2537 : 64) ที่ศึกษาผลการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความวิตกกังวลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชของนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีความวิตกกังวลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

หทัยกาญจน์ ทองดี (2537 : 34) ที่ศึกษาการใช้สถานการณ์จำลองเพื่อลดความประมาทในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านห้วยกระบอก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีพฤติกรรมความประมาทในการเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิติไทย นัมคณิศรณ (2537 : 84) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกฝนคลาสกล้ามเนื้อและการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความวิตกกังวลก่อนการแสดงของนักเรียน
 ชั้นต้นปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีความวิตกกังวลก่อนการแสดงลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรรมกร สุบโคสูง (2538 : 65) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองกับการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านคอนขาว อำเภอโนนไทร จังหวัดนครราชสีมา พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการทำงานกลุ่มดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง

1.2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ลีโอพอลโด (Leopoldo. 1972 : 1658) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สถานการณ์จำลองของครูที่สอนภาษาต่างประเทศ เพื่อใช้ฝึกกิจกรรมเฉพาะอย่างและการแก้ปัญหาโดยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการสอนภาษาต่างประเทศ จำนวน 15 คน ของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์จำลองเป็นเทคนิคที่มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการสอนภาษาต่างประเทศช่วยให้ครูสามารถแยกแยะและแก้ปัญหาในการสอนได้ อีกทั้งมีคุณค่าต่อการนำไปใช้สอนเป็นคณะ

เกลเลอร์ (Geller. 1978 : 219 - 235) ศึกษาการใช้สถานการณ์จำลอง แสดงเป็นบทบาทสมมุติ เพื่อปลูกฝังความเชื่อฟังของนักเรียน ทดลองกับนักเรียนจำนวน 91 คน ในการแสดงบทบาทสมมุติใช้วิดีโอเทปเข้าช่วย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการแสดงบทบาทสมมุติจากสถานการณ์จำลองมีความเชื่อฟังเพิ่มมากกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ฟาส (Fass. 1978 : 265-280) ศึกษาผลการสอนโดยใช้เกมสถานการณ์จำลองและวิธีสอนแบบบรรยายในวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยอาชเลนส์ ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้เกมสถานการณ์จำลองมีความสามารถในการจำมากกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบบรรยาย

จากงานวิจัยในต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า สถานการณ์จำลองสามารถใช้ในการปลูกฝังความเชื่อฟังของนักเรียนให้เพิ่มขึ้นได้ และช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า การใช้สถานการณ์จำลองเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยให้การปรับตัวของบุคคลดีขึ้น โดยเน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง

เช่น ใต้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักตนเองเข้าใจตนเองและผู้อื่น นำไปสู่การพัฒนาทัศนคติและชักจูงให้นักเรียนมีพฤติกรรมตามที่ต้องการได้ โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศ ถ้าเขามีทักษะในการตัดสินใจแก้ปัญหา เลือกแนวทางในการแก้ปัญหา เขาสามารถแก้ปัญหาของเขาได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ

ความหมายของแม่แบบ (Models) แม่แบบหรือตัวแบบหมายถึง สิ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นบรรทัดฐานเป็นแบบหรือเพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบและเป็นแบบอย่างในการเลียนแบบ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ . 2530 : 61)

2.1.1 ความหมายของเทคนิคแม่แบบ

เทคนิคแม่แบบ หมายถึง กลวิธีสร้างหรือสอนพฤติกรรมใหม่โดยให้ผู้ประสงค์จะเลียนแบบสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบที่เขาสนใจ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ . 2530 : 61 ; อ้างอิงมาจาก Bandura . 1968 : 99 - 108) การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของเด็กเกิดจากการกระทำตามผู้อื่น เด็กจะเรียนรู้จากแม่แบบ โดยแม่แบบจะทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นวิธีการเรียนรู้แบบพื้นฐานที่ให้ประโยชน์กว้างขวางและมีข้อดีตรงที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโมโนทัศน์ที่ซับซ้อน หรือยาก ๆ ได้ดีและรวดเร็ว (Patterson . 1974 : 38 - 139)

2.1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานการวิจัยครั้งนี้ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura . 1977 : 10 - 29) ซึ่งอธิบายแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ดังนี้คือ

พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมผู้เรียนจะเลียนแบบตัวแบบ การเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ รวมถึงการสังเกตการตอบสนองและปฏิกิริยาต่าง ๆ ของตัวแบบ สภาพแวดล้อมตัวแบบ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวแบบ คำบอกเล่าเกี่ยวกับตัวแบบ ความน่าเชื่อถือของตัวแบบ ความมีชื่อเสียงของตัวแบบ ฯลฯ ผลจากการสังเกตจะทำให้ผู้สังเกตสามารถเลียนพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ พฤติกรรมกับผลที่เกิดขึ้น ความรู้ที่มนุษย์เรียนรู้นี้จะกลาย

เป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์เมื่อมนุษย์เรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดตามเหตุการณ์ใดอย่างไร เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่งมนุษย์ก็เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จะเกิดตามมาได้ ทำให้เกิดความดีใจ ความวิตกกังวล ความกลัวขึ้นล่วงหน้า ความคาดหวังนี้ทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำพฤติกรรมพฤติกรรมหนึ่งให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา

การเรียนรู้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากประสบการณ์ตรงและจากการสังเกต การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองหรือผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ของตนเอง แต่วิธีการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์นี้มีข้อจำกัดตรงสิ่งที่จะเรียนรู้มีมากเกินไปกว่าเวลาและโอกาสของผู้เรียนแต่ละคนจะอำนวย และผลของการกระทำบางอย่างก็เป็นอันตรายถ้าจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง แบนดูรา (Bandura . 1977 : 22 - 29) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้แม่แบบเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนอันเกิดจากการที่บุคคลได้เห็นพฤติกรรมของผู้อื่นและพฤติกรรมนั้น ๆ จะชี้นำพฤติกรรมได้

2.1.3 กระบวนการเรียนรู้จากแม่แบบ

แบนดูรา (Bandura . 1977 : 22 - 27) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้จากแม่แบบโดยกระบวนการสังเกต (Observation Learning) ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้อื่น เช่น การได้ยินคำบอกเล่า การได้อ่านข่าวสาร บันทึกลง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม และจะเป็นข้อมูลที่บุคคลนำมาพิจารณาสำหรับการกระทำพฤติกรรมใหม่ในอนาคต ผู้ที่ช่างสังเกตและช่างคิดก็จะมีโอกาสเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าและลึกซึ้งกว่า และผู้เรียนที่ประสบตัวอย่างหรือแบบอย่างที่แตกต่างกันก็จะเกิดการเรียนรู้ที่ต่างกันด้วย เมื่อบุคคลได้เห็นตัวแบบก็จะสามารถรับรู้สัญลักษณ์เหล่านี้จะชี้นำให้แสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้จากแม่แบบประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการนี้ คือ

1. ความสนใจ (Attention Process) เป็นกระบวนการรับรู้ลักษณะสำคัญของตัวแบบอย่างละเอียดที่สุดโดยการสังเกต และรวบรวมสิ่งที่รับรู้มาเป็นขั้นตอน บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้ได้เลยถ้าขาดความสนใจ และขาดความรู้ พฤติกรรมที่แม่แบบแสดงออก สิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการนี้ คือ

1.1 ลักษณะของแม่แบบ แม่แบบที่มีความเด่นชัดจนง่าย มีความดึงดูดใจสูง ไม่ซับซ้อน จะมีโอกาสทำให้ผู้สังเกตสนใจได้มาก นอกจากนี้ ถ้าพฤติกรรมกิจกรรมและลักษณะของแม่แบบมีความสำคัญใกล้เคียงกับผู้สังเกต จะโน้มน้าวจิตใจให้ผู้สังเกตสนใจมากขึ้น

1.2 ลักษณะของผู้สังเกต กระบวนการนี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในด้านการสังเกต การรับรู้ การรวบรวมและตีความจากพฤติกรรมของแม่แบบ รวมทั้งความสนใจ

พฤติกรรมของแม่แบบ

2. การเก็บจำ (Retention Process) ในการเรียนรู้โดยการสังเกตบุคคลไม่สามารถจะเรียนรู้ได้มาก ถ้าปราศจากการเก็บจำ กระบวนการนี้เป็นการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของแม่แบบที่ได้สังเกตทุกครั้ง แล้วนำมาวางรูปแบบของพฤติกรรมที่เด่นชัดในรูปสัญลักษณ์ (Symbolic Coding) ที่จะช่วยให้จำพฤติกรรมของตัวแบบได้แม้จะเห็นตัวแบบในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ก็ตาม การเก็บจำในรูปสัญลักษณ์กระทำได้ 2 ลักษณะ คือ มโนภาพ (Imaginal Coding) และ ภาษา (Verbal Coding) การเก็บจำในรูปมโนภาพจะง่ายเมื่อมีการเสนอแม่แบบให้เห็นบ่อย ๆ ส่วนการเก็บจำในรูปภาษาพัฒนาดีกว่าและช่วยให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น เพราะสัญลักษณ์ในรูปภาษาให้ข้อมูลที่มากพอและง่ายต่อการสะสมความรู้ที่ได้มา นอกจากนี้การฝึกคิดหรือกระทำตามแม่แบบยังช่วยให้การเรียนรู้จากการสังเกตได้ผลดียิ่งขึ้น การเลียนแบบ จึงอาจเกิดขึ้นตามการกระทำของแม่แบบโดยตรงทันทีหรืออาจเกิดขึ้นหลังจากสังเกตแม่แบบมาแล้วระยะหนึ่ง

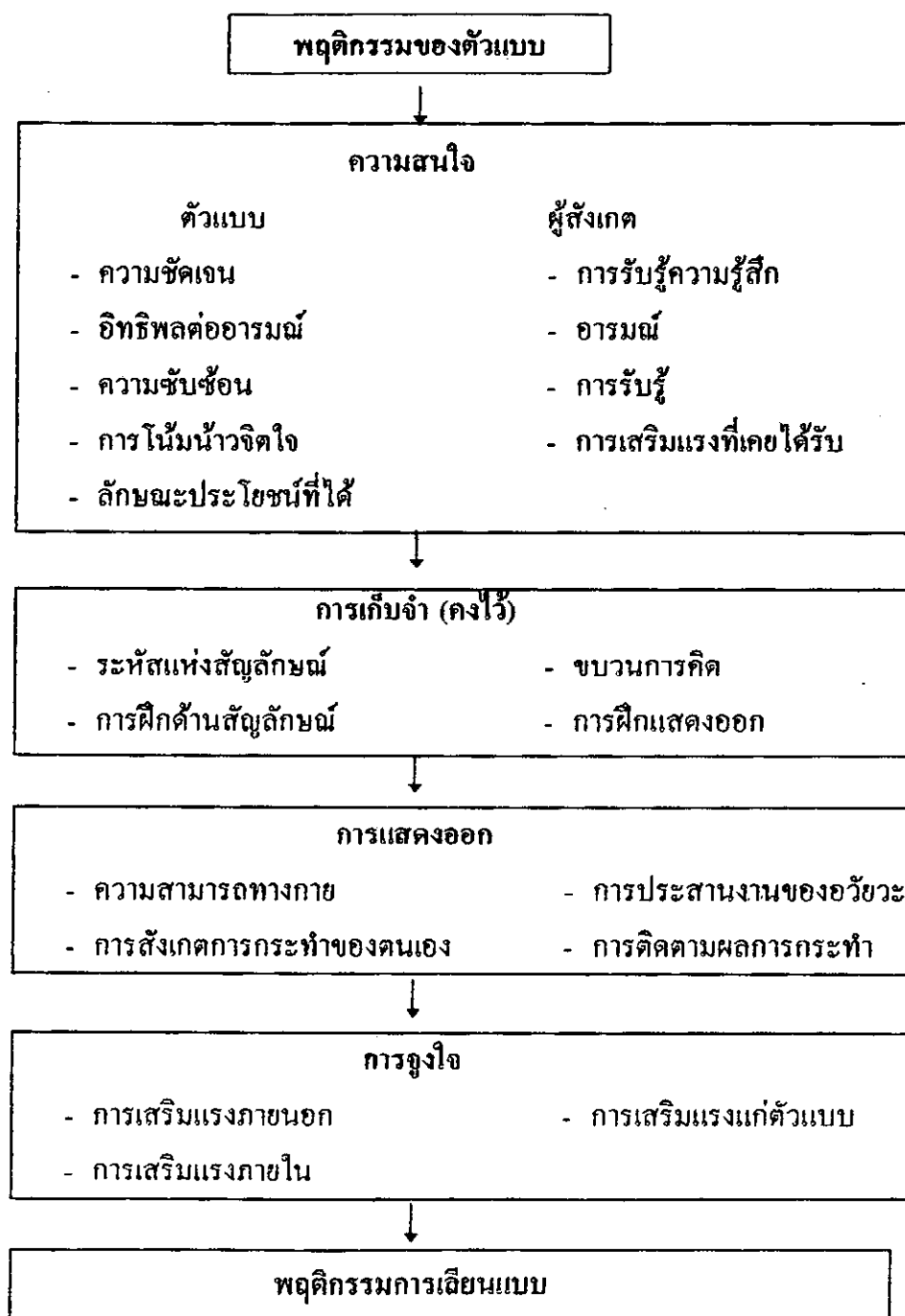
3. การแสดงออก (Motor Reproduction Proces) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตดัดแปลงสัญลักษณ์จากการเก็บข้อมูลเป็นการกระทำที่เหมาะสมกระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นการตอบสนองอย่างดีที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับตัวแบบ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจบ่อยเกิดและข้อบกพร่องของพฤติกรรมได้ ผู้สังเกตจะแสดงพฤติกรรมได้ครบถ้วนตามที่เขาสังเกตได้หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับระดับความคิด และความซับซ้อนของพฤติกรรม ในระยะแรกการดัดแปลงสัญลักษณ์ให้เป็นการกระทำที่เหมาะสมนั้นทำได้ยาก แต่เมื่อทราบข้อพร่องระหว่างสัญลักษณ์กับการดัดแปลงให้เป็นพฤติกรรมก็จะช่วยให้การกระทำตามตัวแบบในคราวต่อไปถูกต้องมากยิ่งขึ้น การแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเป็นการปรับปรุงทักษะพื้นฐานที่มีอยู่ด้วยการให้ตัวแบบและฝึกฝน

ในปัจจุบันมีข้อมูลแสดงว่าการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ ของมนุษย์เกิดจากกระบวนการสังเกตตัวแบบ ซึ่งผู้เรียนค่อย ๆ ปรับพฤติกรรมของตนตามที่ได้พบเห็นทีละขั้นตอนจนพบแบบแผนที่เหมาะสมที่สุด

4. การจูงใจ (Motivatonal Process) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ได้เรียนรู้มากับการแสดงออก เพราะในชีวิตจริงบุคคลไม่สามารถจะกระทำตามแม่แบบได้ทั้งหมด บุคคลจึงเลือกที่จะกระทำตามแม่แบบเมื่อการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลดีมากกว่าพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสีย การประเมินคุณค่าของพฤติกรรมของแม่แบบโดยผู้สังเกต เป็นไปในรูปของการรับเอาสิ่งที่ตนพอใจไม่ยอมรับสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย

กระบวนการนี้มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นอย่างมาก การเห็นตัวแบบ มีพฤติกรรมเหมาะสมและได้รับผลตอบแทนที่ดีจากพฤติกรรมนั้น จะก่อให้เกิดการเลียนแบบ รวมทั้งพฤติกรรมที่ทำซ้ำแล้วซ้ำอีกและพยายามปรับปรุงข้อบกพร่องจนได้รับรางวัลเป็นการตอบแทนก็ช่วยให้เกิดการเลียนแบบในสังคมส่วนใหญ่ด้วยสถานการณ์ของการเรียนรู้ด้วยการสังเกต หรือการเรียนรู้จากตัวแบบต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหลายดังกล่าวมาแล้ว พฤติกรรมการเรียนรู้แบบที่สมบูรณ์จะเกิดขึ้นด้วยการจัดวางรูปแบบองค์ประกอบการเรียนรู้จากตัวแบบอย่างเหมาะสม โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจตัวแบบอย่างแท้จริงจนสามารถจำและสร้างสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมของตัวแบบได้ และประกอบกับการพอใจอย่างเหมาะสมและเพียงพอจะทำให้ผู้เรียนแสดงการตอบสนองคือการเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้ในที่สุด องค์ประกอบของการเรียนรู้โดยการสังเกตทั้ง 4 ประการ คือ เขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura . 1977 : 23)

2.1.4 ลักษณะสำคัญของแม่แบบ

การเรียนรู้ของเด็กจากแม่แบบนี้ เด็กจะเรียนรู้โดยแม่แบบทำหน้าที่เป็นสื่อและเป็นสื่อกลางให้ผู้เรียนสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย แบบดورا (Bandura . 1977 : 40 - 51) แบ่งแม่แบบเป็น 2 ชนิด คือแม่แบบจากตัวจริงกับแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งอาจเป็นคำพูด เอกสารหรือใช้สื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ โทรทัศน์ สไลด์ หรือวีดิโอเทป เป็นต้น ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วีดิโอเทปซึ่งเป็นแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ เนื่องจากวีดิทัศน์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนมีค่าใช้จ่ายในการผลิตไม่สูงมากนัก การถ่ายทำจากของจริงก็ทำได้สะดวกไม่ต้องล้างฟิล์มเหมือนภาพยนตร์ ในกรณีที่ภาพยนตร์ที่ตีพิมพ์ก็สามารถยืมมาบันทึกเองได้ ประโยชน์ที่ได้รับในการเรียนการสอนคือ นักเรียนจะเห็นภาพและได้ยินเสียงเหมือนภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ทำให้นักเรียนไม่เบื่อ (ไพฑูริย์ จันทรรอด . 2520 : 11) นอกจากนี้พนิต วัฒน (2520 : 11) กล่าวว่า วีดิทัศน์มีบทบาทในการให้การศึกษา ให้ความรู้ได้ทุกรูปแบบตั้งแต่ความง่าย ๆ ไปหากระบวนการที่สลับซับซ้อนได้ และเป็นเครื่องมือที่สามารถสอนได้เหมือนกับการสอนของครู

2.1.5 กลวิธีในการเรียนรู้จากตัวแบบ

ในการนำทฤษฎีแม่แบบของแบนดوراไปใช้เพื่อให้ผู้สังเกตเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้นนั้น แบล็คแมน และซิลเบอร์แมน (Blackman and Silberman . 1975 : 57) ได้สรุปเพื่อนำไปใช้ได้ดังนี้

- 1 กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้
- 2 มีแบบซึ่งแสดงพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้ที่เหมาะสม
- 3 ให้แรงเสริมกับแม่แบบ เมื่อแม่แบบสามารถแสดงพฤติกรรมที่ต้องการจะให้ผู้สังเกตเรียนรู้

วัชร ทรัพย์มี (2525 ช 121 - 213) สรุปหลักการเรียนรู้จากตัวแบบไว้ ดังนี้

- 1 ให้ผู้สังเกตได้เรียนรู้พฤติกรรมใหม่จากการสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สังเกตได้เรียนรู้ทักษะในการก่อให้เกิดพฤติกรรมใหม่
- 2 ผู้สังเกตอาจจะพอรับรู้วิธีการที่จะนำมาสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนามาก่อน แล้วแต่ยังได้ทำหรือคาดว่าจะทำไม่ได้ จากการสังเกตพฤติกรรมที่แม่แบบแสดงจะช่วยกระตุ้นให้ผู้สังเกตได้แสดงพฤติกรรมที่เรียนรู้มาแล้วนั้น
- 3 แม่แบบจะต้องมีลักษณะน่าสนใจ เพื่อเป็นแรงจูงใจหรือส่งเสริมให้ผู้สังเกตเลียนแบบ

4 หลังจากผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรมของแม่แบบแล้ว จะจดจำไว้ในความทรงจำเพื่อนำไปแสดงในอนาคต ควรให้โอกาสผู้สังเกตฝึกฝนพฤติกรรมนั้นแล้วผู้ควบคุมเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้สังเกต

ได้มีผู้นำกลวิธีการเรียนรู้จากตัวแบบไปใช้ในการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้านต่าง ๆ โดยให้สังเกตตัวแบบที่แสดงลักษณะที่พึงประสงค์ และตัวแบบได้รับแรงเสริมจากการแสดงพฤติกรรมนั้น ซึ่งกลวิธีการเรียนรู้จากตัวแบบสามารถทำได้หลายรูปแบบ

2.1.6 วิธีการให้ตัวแบบ

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 61 - 69) กล่าวว่า วิธีการให้ตัวแบบโดยเสนอตัวแบบที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้ผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรมตลอดทั้งกิจกรรมต่างๆของตัวแบบ ผลจากการสังเกตจะทำให้บุคคลนั้นเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่พึงประสงค์

วิธีการให้ตัวแบบอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การคัดเลือกตัวแบบ

1.1 ตัวแบบจะต้องมีชื่อเสียง มีความน่าสนใจ และเป็นตัวแบบที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่าเป็นตัวอย่างที่ดี เหมาะสม และสอดคล้องกับเป้าหมายประสงค์ ซึ่งจะทำให้ผู้เลียนแบบมั่นใจที่เลียนแบบนั้นมากยิ่งขึ้น

1.2 ตัวแบบควรจะมีการคล้ายคลึงกัน หรือมีลักษณะหรือคุณสมบัติร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดความสนใจของผู้สนใจ ของผู้สังเกต และจะช่วยให้ประสิทธิภาพของการเลียนแบบสูงขึ้น เช่น อยู่ในวัยเดียวกัน เป็นเพื่อนกัน เป็นต้น

1.3 ลักษณะของกิจกรรมที่เลียนแบบควรจะเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วยพฤติกรรมที่ไม่สลับซับซ้อน จะทำให้การเลียนแบบเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และดึงดูดความสนใจของผู้สังเกตได้เป็นอย่างดี

2. การเสนอตัวแบบ มีวิธีการดังต่อไปนี้

2.1 เสนอตัวแบบควบคู่กับการเสริมแรง โดยจะต้องให้แรงเสริมแก่ตัวแบบ และแก่ผู้สังเกตเมื่อสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกับตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ อย่างเหมาะสม

2.2 เสนอตัวแบบควบคู่กับสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง โดยสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่างจะทำหน้าที่เป็นสัญญาณบอกให้ผู้สังเกตรู้ว่า ถ้าแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้วจะได้รับการ

เสริมแรง สิ่งเร้าประเภทนี้ควรเสนอควบคู่กับการเสริมแรงจะทำให้เกิดการเลียนแบบเกิดขึ้นอย่างคงทนถาวร และมีประสิทธิภาพ

2.3 เสนอตัวแบบควบคู่กับสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง การเสริมแรงทางบวกและการให้ข้อมูลย้อนกลับ

2.1.7 การเห็นผลตอบแทนที่ตัวแบบได้รับ

แบนดูรา (Bandura . 1977 : 117 - 121) ได้สรุปเกี่ยวกับการเสริมแรงแม่แบบไว้ว่า ในชีวิตประจำวันคนจะสังเกตเห็นการกระทำและผลที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งมีทั้งผลกรรมที่เป็นรางวัล การลงโทษและการไม่สนใจใยดี คนจึงได้ประโยชน์จากการเรียนรู้วิธีการที่นำมาซึ่งความสำเร็จ และวิธีการที่จะก่อให้เกิดความผิดพลาดจากบุคคลอื่นพอ ๆ กับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การได้เห็นผลจากการกระทำของบุคคลอื่นสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เช่นเดียวกันกับการกระทำของบุคคลอื่นทำให้แนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมนั้นลดต่ำลง

บุคคลอาจได้เห็นตัวอย่างมาก่อนว่าพฤติกรรมของตัวแบบถูกลงโทษทางวาจาหรือทางร่างกายจากบุคคลอื่น และตัวแบบที่แสดงการกระทำที่เป็นการลงโทษตัวเองจากการที่มีพฤติกรรมที่บกพร่อง ซึ่งการได้เห็นตัวแบบกระทำเช่นนั้นมีผลกระทบต่อบุคคลในการยับยั้งการกระทำในทำนองเดียวกันกับตัวแบบ การได้เห็นตัวแบบวิจารณ์กระทำบางอย่างของตนว่าไม่สมควรที่จะให้รางวัลตัวเอง จะมีผลในทางลดแนวโน้มที่จะให้รางวัลตัวเองของบุคคลเมื่อกระทำในลักษณะเดียวกัน (Bandura . 1977 ; citing Bandura . 1971)

2.1.8 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการให้ตัวแบบ

การใช้วิธีการใดก็ตามย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย ดังนั้นจึงควรทราบข้อดีและข้อจำกัดของการใช้แม่แบบก่อนที่จะนำไปใช้เพื่อป้องกันความผิดพลาด (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 69)

1 ข้อดีของวิธีการให้ตัวแบบ

1.1 ถ้ามีการเสริมแรงแก่ผู้สังเกตภายหลังที่สังเกตสามารถเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกับตัวแบบ หรือผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมจะทำให้ความถี่ของการเกิดพฤติกรรมค่อย ๆ สูงขึ้นคงจะทนถาวรยิ่งขึ้น

1.2 การให้ตัวแบบช่วยให้ผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบเกิดพฤติกรรมใหม่ที่ไม่เคยเกิดมาก่อน

1.3 การให้ตัวแบบช่วยเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบ

1.4 การให้ตัวแบบช่วยเอื้ออำนวยให้พฤติกรรมของผู้สังเกตที่เคยเรียนรู้มาก่อนแล้วมีแนวโน้มที่จะแสดงออกมา

2 ข้อจำกัดของวิธีการให้ตัวแบบ

2.1 การให้ตัวแบบแต่เพียงอย่างเดียวทำให้การเกิดพฤติกรรมใหม่มีความล่าช้า ด้วยเหตุนี้ควรให้ตัวแบบควบคู่กับการเสริมแรงทางบวก การให้ข้อมูลย้อนกลับและสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง เพื่อให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการสร้างหรือสอนนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

2.2 การคัดเลือกตัวแบบตลอดทั้งกิจกรรมที่จะให้เลียนแบบผู้คัดเลือกจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวนี้เพราะมิฉะนั้นจะทำให้เสียเวลาในการทดลอง

2.1.9 การเสนอแม่แบบในลักษณะเทปโทรทัศน์

แบนดูรา (Bandura. 1977 : 40 - 51) แบ่งแม่แบบไว้ 2 ชนิด คือ ตัวแบบที่มีชีวิต (Live Model) และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ซึ่งสามารถแสดงออกมาหลายรูปแบบ เช่น ทางคำพูด การเขียนรูปภาพ หรือ หลาย ๆ รูปแบบของสัญลักษณ์รวมกันเป็นแม่แบบชนิดหนึ่ง การเสนอในลักษณะของรูปภาพ อาจเสนอเป็นภาพยนตร์เทปโทรทัศน์ สไลด์ หรือ โสตทัศนูปกรณ์อื่น ๆ ในการเรียนรู้ทางจิตวิทยา โสตทัศนวัสดุมีคุณค่าดังนี้ (สำภาวารสาร. 2514 : 5 - 9)

1. ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและต้องการเรียนสิ่งใหม่ ๆ มากขึ้น เช่น ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ทักษะการแก้ปัญหา และความซาบซึ้งในคุณค่าของแม่แบบ
2. ทำให้ผู้เรียนมีมีโนภาพเริ่มแรกอย่างถูกต้องสมบูรณ์ และก่อให้เกิดความคิดรวบยอด อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อเจตคติของผู้เรียนด้วย

3. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ และช่วยให้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีเข้าถึงเด็กจำนวนมาก โดยเฉพาะเด็กที่อาศัยอยู่ในเมือง โทรทัศน์ให้ทั้งข่าวสาร ความรู้ และความบันเทิงควบคู่กันไป สำหรับเด็กวัยเรียนส่วนใหญ่โทรทัศน์กลายเป็นแหล่งข้อมูลแหล่งแรกเกี่ยวกับบุคคลอื่น ๆ เชื้อชาติอื่น ๆ โลกภายนอกวัฒนธรรมของประเทศ (Clark Steward and Koch. 1983 : 360) การที่เด็กติดโทรทัศน์เพราะได้รับการตอบสนองความฝันและความอยากรู้อยากเห็นทั้งปวง เด็กวัยนี้ความคิดและการกระทำเป็นไปด้วยกัน คือ เด็กยังไม่สามารถแยกโลกของความจริงกับความฝันออกจากกันได้ (วีระชัยยุทธยธ. 2521 : 65) และจากการศึกษาของสวดี ศรีเลณวัดี (2526 : 31) พบว่าเด็กส่วนใหญ่ชอบดูโทรทัศน์โดยเฉพาะเด็กวัยเรียนของดูโทรทัศน์มากที่สุดในปัจจุบัน เทปโทรทัศน์เป็นสิ่งเร้าที่มีคุณภาพสูงสำหรับเด็กวัยเรียนซึ่งสนใจใคร่รู้และชอบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้ สามารถติดต่อขยายให้เด็กดูได้ครั้งละหลาย ๆ คน เทปโทรทัศน์จึงมีอิทธิพลต่อ

เจตคติและความเชื่อของเด็ก ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้

ลักษณะความสนใจที่สังเกตเห็นได้ของเด็กวัยเรียน อายุ 9 - 11 ปี มีดังนี้ คือ
(อรสา กุมารีนุกุล. 2524 : 321)

1. มีช่วงความสนใจประมาณ 20 - 30 นาที
2. มีความสนใจเพื่อน บุคคล สถานที่ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากขึ้น
3. สนใจที่จะตัวอย่าง หรือตัวแบบที่จะยึดถือเป็นแบบปฏิบัติ และสนใจที่จะหาความรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ มากขึ้น
4. สนใจกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กีฬา

นอกจากลักษณะความสนใจที่สังเกตเห็นได้ของเด็กวัยเรียนดังกล่าวแล้ว เทปโทรทัศน์ที่ทำสำหรับเด็กควรจะเป็นเพียงความคิด ลักษณะและสถานการณ์ซึ่งเด็กสามารถเข้าใจภาษาของภาพยนตร์ต้องเป็นภาษาที่สุภาพ เด็กอาจจะใช้ภาษาพูดปกติของเด็กเอง ซึ่งทำให้เด็กสามารถสร้างกระบวนการทางจิตใจในการเลียนแบบลักษณะของตัวละคร เทคนิคการนำเสนอต้องอยู่ในระดับความสามารถเลียนแบบของเด็ก (ศิริกุล อัมพันธ์แสง. 2532 : 31)

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ

2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

มิดลาร์สกี และคนอื่น ๆ (Midlarsky and others. 1973 : 321 - 328) ได้ศึกษาผลของตัวแบบและรางวัลต่อการฝึกฝนให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยศึกษาเด็กหญิงเกรด 6 จำนวน 72 คน ให้เห็นตัวแบบ 3 ชนิด ได้แก่ ตัวแบบที่เอื้อเฟื้อ ตัวแบบที่เป็นกลาง และตัวแบบที่ละโมภ ผู้วิจัยได้สร้างสถานการณ์ให้ผู้ถูกทดลองเล่นเกมอย่างหนึ่ง เมื่อเล่นชนะจะได้รับรางวัลเป็นสิ่งของซึ่งมีค่าเท่ากับเงิน 4 เซนต์ หลายชิ้น เมื่อผู้ถูกทดลองแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อตามที่ต้องการ ผู้ทดลองจะให้รางวัลเป็นคำพูดยกย่อง ผลการทดลองพบว่า ตัวแบบและรางวัลที่เป็นคำพูดยกย่องมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังให้เด็กเกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ

นอกจากนี้ แวน เดล พอล และคนอื่น ๆ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 67 - 68 : อ้างอิงมาจาก Van del Pol and others . 1981 : 61 - 639) ได้ใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ที่เป็นสไลด์สอนทักษะการรับประทานอาหารในภัตตาคาร 4 ทักษะคือ 1. ทักษะการหาสถานที่ตั้งของภัตตาคาร 2. ทักษะการสั่งอาหาร 3. ทักษะการรับประทานอาหาร และ 4. ทักษะการชำระค่าอาหารและหาทางออกจากภัตตาคาร กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 3 คน อายุ 17 - 20 ปี มีระดับเชาว์ปัญญาระหว่าง 46 - 75 โดยให้กลุ่มตัวอย่างดูสไลด์แล้วแสดงบทบาทสมมติตามผลการศึกษาพบว่า ทักษะต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้ และมีความคงทนแม้จะไม่ได้รับการฝึกอีกหลังการทดลอง

2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

จรัส คิมชูแก้ว (2525 : ก - ข) ได้ศึกษาผลของตัวแบบที่มีต่ออัคมโนทัศน์และการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่เพื่อนไม่ยอมรับ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2524 โรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก จำนวน 60 คน กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีสุ่มกลุ่มละ 30 คน ผลการศึกษาปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของอัคมโนทัศน์ และการปรับตัวทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุปรียา อันทิวโรทัย (2529 : 68 - 71) ศึกษาการใช้แม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรม การเรียนและทัศนคติในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจันทร์ประดิษฐาราม วิทยาคม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2528 จำนวน 36 คน ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างของพฤติกรรม การเรียนและทัศนคติในการเรียนและทัศนคติในการเรียนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรม การเรียนและทัศนคติในการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศรินชา ชัยเพียรเจริญกิจ (2530 : 42) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน สุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน โดยกลุ่มทดลองสอนโดยใช้โดยใช้เทคนิคแม่แบบ กลุ่มควบคุมใช้การสอนแบบปกติ หลังการทดลองพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีการประหยัดสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบทำให้นักเรียนมีการประหยัดสูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นอกจากนี้ วีระ อุตสาหะ (2534 : 66 - 69) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสรรพวิทยวิทยา จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2523 กลุ่มตัวอย่างมี 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 8 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบ และการให้ข้อเสนอแนะมีมารยาทในชั้นเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับมารยาทในชั้นเรียนดีขึ้นมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยให้ข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยในต่างประเทศและในประเทศ จะเห็นว่ามีผู้นำแม่แบบไปใช้เพื่อพัฒนา ลักษณะต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย เช่น การพัฒนาจริยธรรม ทัศนคติ การประหยัด ความซื่อสัตย์

และการปรับตัวทางสังคม นอกจากนี้ยังนำแม่แบบไปใช้เพื่อลดพฤติกรรมบางอย่าง เช่น ความวิตกกังวล ความกลัว ความก้าวร้าว และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมีความคงทน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวหย่าร้าง

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวหย่าร้าง

3.1.1 ความหมายของครอบครัวหย่าร้าง

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (ม.ป.ป. : 76) ได้กล่าวถึงความหมายของการหย่าร้างไว้ว่า การหย่าร้างหมายถึง การที่คู่สมรสมีเรื่องบาดหมางกันอย่างรุนแรง ซึ่งอาจมาจากหลายสาเหตุ และไม่สามารถจะปรับความเข้าใจกันได้ และแน่นอนว่าทั้งคู่จะมีชีวิตสมรสกันต่อไปอีกไม่ได้ ต้องแยกกันอยู่ด้วยความสมัครใจ

สุภาวดี มิตร์สมหวัง (2523 : 110) ได้กล่าวถึงลักษณะของครอบครัวหย่าร้างไว้ว่า ครอบครัวที่เกิดการหย่าร้างทำให้องค์ประกอบของครอบครัวไม่ครบถ้วน เมื่อเด็กขาดผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบชีวิตของเด็ก ขาดความรัก ความเอาใจใส่ ขาดความสุขและความอบอุ่นเด็กจะรู้สึกไม่ปลอดภัย รู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง ทำให้เกิดความว้าวุ่น ต้องหาสิ่งอื่นมาทดแทน

สุชา จันทร์โสม (2529 : 122) กล่าวถึงสภาพครอบครัวที่บิดามารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายไม่ได้อยู่ด้วยกัน จะเป็นด้วยการหย่าร้างหรือการทอดทิ้ง หรือการแยกกันอยู่ก็ตาม จะเป็นผลให้เด็กขาดการเอาใจใส่ดูแลไม่ได้รับความรักความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจเท่าที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีผลทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ไม่ปลอดภัยรู้สึกถูกทอดทิ้งให้อยู่โดดเดี่ยว ขาดผู้ที่จะเป็นแบบอย่างของเด็ก

สุพัตรา สุภาพ (2533 : 33) ให้ความหมายการหย่าร้างว่าการหย่าร้าง คือ การสิ้นสุดชีวิตแต่งงานของคู่สมรส เป็นการแตกแยกของบุคคลที่เคยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด การหย่าร้างในตัวของมันเองเป็นเรื่องเศร้า เป็นการทำลายความรัก ความเชื่อของบุคคลที่เคยผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง แต่การหย่าร้างไม่ใช่ความเศร้าที่ถาวร เพราะอาจจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสุขได้เหมือนกัน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ครอบครัวหย่าร้างหมายถึง สภาพของครอบครัวที่มีการสิ้นสุดของสภาพชีวิตสมรสหรือการแยกทางกันของคู่สมรส ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด จากสภาพครอบครัวหย่าร้างจะส่งผลต่อทั้งคู่หย่าร้างเอง และจะส่งผลกระทบต่อปัญหาทางด้านสภาพจิตใจและพฤติกรรมของลูก

3.1.2 สาเหตุของครอบครัวหย่าร้าง

เคปพาร์ท (ขยากรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. 2529 : 109 - 177 ; อ้างอิงมาจาก Kephart. 1945 : 602 - 609) เชื่อว่าสาเหตุที่จะทำให้เกิดการหย่าร้างมีปัจจัย 2 ประการใหญ่ คือ

1. ปัจจัยทางด้านสังคม (Social Factors) ได้แก่

- 1.1 บทบาทและหน้าที่ของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป
- 1.2 การประกอบอาชีพของสตรี
- 1.3 สาเหตุของการแต่งงาน
- 1.4 ความเสื่อมของศีลธรรมและศาสนา
- 1.5 ปรัชญาของความสุข
- 1.6 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

2. ปัจจัยส่วนบุคคล (Individual Factors)

2.1 พฤติกรรมของคู่สมรส

- 2.2 การทอดทิ้ง
- 2.3 ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีความสัมพันธ์กับคนอื่นฉันทสามีภรรยา
- 2.4 นิสยชอบดื่มเหล้าหรือการดื่มเหล้ามากเกินไป
- 2.5 คู่สมรสไม่มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการทางเพศของอีก

ฝ่ายหนึ่งได้

- 2.6 ความป่าเถื่อนหยาบคายของคู่สมรส
- 2.7 ปัญหาด้านการเงิน
- 2.8 ปัญหาด้านญาติพี่น้องของคู่สมรส
- 2.9 สาเหตุของการแต่งงานที่มาจากฝ่ายหญิงตั้งครรภ์
- 2.10 ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคู่สมรส
- 2.11 อายุของคู่สมรส
- 2.12 ระยะเวลาของการแต่งงาน

กำแหง ชีรนาค (2526 : 54 - 57) กล่าวถึงมูลเหตุที่ก่อให้เกิดการหย่าร้างไว้ว่า เกิดจากการมีทัศนคติไม่ตรงกัน ปัญหาภาวะเศรษฐกิจ การขาดความรับผิดชอบในครอบครัว มีความไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน มีความโหดร้ายหยาบช้ำทารุณต่อกัน มีการดูถูกดูแคลนคู่สมรสและญาติผู้ใหญ่ ปัญหาด้านญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงของคู่สมรส และการระแวงหึงหวงต่อกัน

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (ม.ป.ป. : 81 - 83) กล่าวสรุปสาเหตุของการหย่าร้างว่าเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่บทบาทและหน้าที่ของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป

การประกอบอาชีพของสตรี การเลือกคู่แต่งงาน ความเสื่อมของศีลธรรมและศาสนา ปรัชญาของความสุข และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

2. ปัจจัยทางด้านบุคคล ได้แก่ นุคลิกภาพ ทักษะคิดในการมองโลก ความรับผิดชอบของคู่สมรส การดื่มสุราและติดยาเสพติด เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการหย่า สำหรับเหตุฟ้องหย่าที่กำหนดไว้ในมาตรา 1516 ทั้งหมด 12 ข้อ เหตุนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ คือ เหตุหย่าที่เกิดจากความผิดของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และเหตุหย่าที่ทำให้ชีวิตสมรสสิ้นสุดลงหรือไม่สามารถดำเนินต่อไปได้โดยปกติสุข สรุปได้ดังนี้ (ไพโรจน์ กัมพูสิริ . 2534 : 56 - 64)

เหตุหย่าร้างที่เกิดจากความผิดของคู่สมรส ได้แก่

1. สามียุบการเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทริยา หรือภริยามีชู้
2. สามีหรือภรรยาประพฤติชั่ว
3. สามีหรือภริยาทำร้ายหรือทรมานร่างกายหรือจิตใจหรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างร้ายแรง
4. สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปีอีกฝ่ายนั้นฟ้องหย่าได้
5. สามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้ถูกจำคุกเกินหนึ่งปีในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิดหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นภรรยากันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินควร

6. สามีหรือภริยาไม่ให้ควมช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายตามสมควรหรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีหรือภรรยากันอย่างร้ายแรง

7. สามีหรือภริยาผิดพัฒนาที่กระทำไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ
- เหตุหย่าที่ทำให้ชีวิตสมรสสิ้นสุดลงหรือไม่สามารถดำเนินต่อไปได้โดยปกติสุข
1. สามีและภริยาสมัครงใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันเป็นสามีภริยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกิน 3 ปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาลเป็นเวลาเกิน 3 ปี
 2. สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนทุพสมรรถ
 3. สามีหรือภริยามีภรรยาเกิน 3 ปีและยากที่จะหาย
 4. สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่อร้ายแรงอันอาจจะเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง
 5. สามีหรือภริยามีสภาพร่างกายทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล

นอกจากนี้ สุพัตรา สุภาพ (2533 : 31) กล่าวว่า การหย่าร้างมักจะมีสาเหตุหลายประการ เช่น ผิดประเวณี ขาดทุน เสพสุราเป็นประจำ วิกฤตชีวิต หารูณกรรมและ

ไม่เลี้ยงดู

จากสาเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นย่อมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเด่นชัดว่าครอบครัวหย่าร้างนั้นมีสาเหตุหลายประการด้วยกัน ซึ่งพอจะกล่าวสรุปได้สองประการคือ ปัจจัยทางด้านบุคคลและปัจจัยทางสังคม

3.1.3 ผลกระทบของครอบครัวหย่าร้างที่มีต่อบุตร

เมื่อแต่งงานทุกคนย่อมหวังจะมีชีวิตสมรสที่ราบรื่นผาสุก และไม่ปรารถนาที่จะให้มีการหย่าร้างเกิดขึ้น แต่เมื่อคู่สมรสปรับตัวเข้ากันไม่ได้ ก็อาจต้องหย่ากันจึงนับเป็นวิกฤตการณ์อย่างหนึ่ง การหย่าร้างเป็นทางออกที่คู่สมรสที่ไร้ความสุข แต่เป็นความทุกข์สาหัสของบุตร ความทุกข์ของเด็กไม่เกี่ยวกับสภาพสังคมเท่าใด แต่เป็นเรื่องของจิตใจมากกว่า เด็กจะรู้สึกขาดที่พึ่ง ปัญหาเด็กคือทำอะไรจึงจะทำให้สงบและยอมรับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น โดยให้มีความไว้วางใจน้อยที่สุด (สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย . 2524 : 345 - 351) ในทัศนะของ อัญชลี วงศ์ทางสวัสดิ์ (2531 : 31) ได้กล่าวว่าชีวิตในครอบครัวนั้นความทุกข์ของสมาชิกคนใดคนหนึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวนั้นด้วย

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2529 : 122 - 132) กล่าวถึงผลกระทบของการหย่าร้างต่อเด็กหรือบุตรไว้ว่า

1 ลูกซึ่งมีความเคยชินกับสภาพครอบครัวพร้อมหน้าพ่อแม่มีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคง เมื่อความสัมพันธ์แบบนี้ถูกทำลายลง จึงทำให้กระทบกระเทือนไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก

2 การปรับตัวและพฤติกรรมทางเพศของเด็ก มักจะมีปัญหาเพราะขาดรูปแบบที่จะเลียนแบบ

3 เด็กจะเกิดปมด้อยเมื่อออกไปติดต่อกับสังคมภายนอก

4 เด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกันเมื่อแต่งงานจะมีแนวโน้มที่จะหย่าร้างด้วย

5 เด็กอาจตกอยู่ในสภาพอดอยากเร้นแค้นหากอยู่ในความปกครองของฝ่ายที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ

❖ คารณี อุทัยรัตนกิจ (2533: 71) กล่าวว่า การหย่าร้างของพ่อแม่มีผลกระทบระยะยาวต่อพัฒนาการและการปรับตัวของเด็ก สำหรับเด็กประถมศึกษาที่มีปฏิริยาต่อการหย่าร้างของพ่อแม่ โดยแสดงอาการเศร้าซึม ถอยหนีจากสังคม เสรีภาพทางความคิด สร้างมโนภาพเกี่ยวกับการกลับมาคืนดีกันของพ่อแม่ มีความรู้สึกถูกทอดทิ้ง ต้องการให้พ่อแม่อธิบายว่าทำไม พ่อแม่ต้องแยกกัน และเกิดความขัดแย้งในใจว่าเขาจะเลือกรัก เห็นใจ ซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อพ่อหรือแม่ โดยสรุปแล้วเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างมีแนวโน้มต่อการเสี่ยงที่จะมีปัญหาด้าน

การปรับตัวทางสังคม และด้านการเรียนสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ลูกอยู่ร่วมกัน นอกจากนั้นเด็กประถมศึกษาดอนต้นมีปฏิริยาในทางลบต่อการหย่าร้างของพ่อแม่ น้อยกว่าเด็กประถมศึกษาดอนปลาย และสามารถปรับตัวได้ดีกว่าอีกด้วย

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการหย่าร้างของพ่อแม่ส่งผลกระทบต่อบุตรอย่างแน่นอน โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านจิตใจและพฤติกรรมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กด้วย และเด็กที่มาจากครอบครัวพ่อแม่หย่าร้างกันมีแนวโน้มต่อการเสี่ยงที่จะมีปัญหาต่าง ๆ มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวพ่อแม่อยู่ด้วยกัน อย่างปกติสุข

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวหย่าร้าง

3.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ฮอกก์ , เวสเลอร์ และบอลตัน ไทด์ (ฮัญลี วงศ์ทางสวัสดิ์ . 2533 : 33 ; อ้างอิงมาจาก Hodges , Weshesler and Ballantine. 1979) ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง พบว่า เด็กมีปัญหาทางด้านอารมณ์และปัญหาในการตัดสินใจ อีกทั้งการหย่าร้างของพ่อแม่จะมีผลต่อพื้นฐานความมั่นคงทางจิตใจเด็กจะมีความรู้สึกอับอายและมีปมด้อยมาก

มิลลิ่ง (ดวงกมล คงเมือง. 2535 : 10 ; อ้างอิงมาจาก Milling . 1986) ได้ศึกษาผลของการหย่าร้างที่มีผลต่อการเรียนเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างกันตั้งแต่เรียนอยู่ในระดับอนุบาล และเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันเป็นปกติ ผลการศึกษาพบว่า การหย่าร้างของบิดามารดามีผลต่อการเรียนของเด็ก กล่าวคือ เด็กที่ครอบครัวหย่าร้างจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเด็กที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันเป็นปกติ แต่ผลกระทบจะมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่หย่าร้าง เช่น ถ้าบิดามารดาหย่าร้างกันในขณะกลัวยู่ในวัยเรียนจะมีผลกระทบต่อการเรียนของเด็กมากกว่าเด็กที่บิดามารดาหย่าร้างกันก่อนวัยเด็กเข้าโรงเรียน

พิคการ์ด (Pickard 1989 : 2647 - B) ได้ศึกษาความกลัวของเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง และครอบครัวที่สมรสใหม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุระหว่าง 6 - 11 ปี จำนวน 121 คน ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างซึ่งอยู่ในความดูแลของแม่เพียงคนเดียวมีความกลัวมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่สมรสใหม่และเด็กที่มาจากครอบครัวสมบูรณ์

Moran (พยอม วงษ์พราม. 2526 : 27 ; อ้างอิงมาจาก Moran . 1990 : 5347) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาการปรับตัวทางอารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวัยรุ่นตอนต้นที่มาจากครอบครัวแตกแยก ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาการปรับตัวทางอารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของวัยรุ่นกลุ่มดังกล่าว ได้แก่ความรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้งจากบิดามารดา กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญ อันเนื่องมาจากครอบครัวแตกแยก

แพนสกาย (Pansky . 1990 : 3143 - B) ได้ศึกษาบทบาททางเพศและการปรับตัวของเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โดยทำการศึกษากับเด็กเกรด 2 และเกรด 3 จำนวน 139 คน โดยเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง 56 คน และเด็กที่มาจากครอบครัวสมบูรณ์ 83 คน ผลการวิจัยพบว่า การหย่าร้างก่อให้เกิดความแค้นแก่เด็ก ๆ เป็นอย่างมาก ซึ่งเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างจะมีลักษณะดังนี้ คือ มีความวิตกกังวล ความกดดัน ความกลัว ความก้าวร้าว และมีปัญหาทางด้านการเรียนมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวสมบูรณ์

3.2.2 งานวิจัยในประเทศ

นิภา พงศ์วิวัฒน์ (2520 - 52) ได้ศึกษาปัญหาทางสังคมของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิง อายุระหว่าง 13 - 16 ปี จำนวน 361 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กวัยรุ่นตอนต้นที่รู้สึกว่ครอบครัวสงบสุขมีปัญหาทางสังคมน้อยกว่าวัยรุ่นตอนต้นที่มาจากครอบครัวไม่สงบสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชีรวัดน์ นิลเนตร (2526 : 19) ได้ศึกษาลักษณะเชิงจิตสังคม ในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ผลของการวิจัยพบว่า นักเรียนจากครอบครัวแตกแยกมีอาการซึมเศร้า วิตกกังวลมากกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวปกติ

ลินดา วงษ์ทน (2533 : 253) ได้ศึกษาผลกระทบของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยในช่วง พ.ศ. 2525 - 2531 ผลการศึกษพบว่า ผู้เขียนได้เสนอผลกระทบของครอบครัวแตกแยกจะส่งผลให้เด็กในครอบครัวเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และพฤติกรรม เช่น มีความวิตกกังวลสูง อารมณ์ไม่มั่นคง และแปรปรวนง่าย รู้สึกมีปมด้อย อ้างว้าง ว้าเหว่ ต้องการความรักความอบอุ่น และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบิดามารดา เป็นเหตุให้หาทางออกด้วยการแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในสังคมได้

สุกัลลักษณ์ พุทธพงษ์ศิริ (2534 : 2) ได้ศึกษาเป็นรายกรณี โดยศึกษาสุขภาพจิตและพฤติกรรมทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

มีปัญหาสุขภาพจิต ร้อยละ 36.7 ในด้าน ช้ำคิด ช้ำทำ และซึมเศร้า นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้าน การเรียน คือมีความไม่สนใจในการเรียนขณะที่ครูสอน และขาดเรียน

จากเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวหย่าร้างกันในประเทศและภายในประเทศดังได้กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า สภาพครอบครัวหย่าร้างไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อบุตรแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบทางด้านจิตใจ เช่น ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ รู้สึกเศร้าโศก หวาดกลัว วิตกกังวล ว้าวุ่น ขาดความรักความอบอุ่น ถูกทอดทิ้ง ขาดความสุข รู้สึกโกรธแค้น ฯลฯ ส่วนผลทางด้านพฤติกรรม เช่น ก้าวร้าว มีผลการเรียน ตกต่ำ เป็นต้น

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งระหว่าง บุคคล

4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

4.1.1 ความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง (Conflict) มาจากภาษาละติน 2 คำรวมกัน “Figare” หมายถึงการต่อสู้ (to strike) และ “com” หมายถึงด้วยกัน (Together) ตามความหมายเดิมจึงหมายถึง การต่อสู้กัน (Strike Together) (Pneuman and Bruehl. 1982 : 2) โรบบินส์ (Robbins. 1974 : 12) ได้ให้คำจำกัดความซึ่งคล้ายตามความเป็นมาของความขัดแย้งแต่เดิมว่า “ความขัดแย้งเป็นการติดต่อสื่อสารทุกรูปแบบที่มีการต่อต้านและเป็นปฏิกิริยาต่อกัน ซึ่งรวมไปถึงการมีเป้าหมาย ค่านิยม และความสนใจที่ต่างกัน รวมทั้งการติดต่อกันมีทั้งปกปิดและเปิดเผย” ฟิลเลย์ (ฮารี เพชรพุด. 2525 : 193 ; อ้างอิงมาจาก Filley. 2525 : 193) เห็นด้วยกับความหมายที่โรบบินส์ให้ไว้ แต่ได้ขยายความออกไปอีกว่า

1. จะต้องมีบุคคลอย่างน้อย 2 คน หรือเป็นกลุ่ม ที่มีการติดต่อสื่อสารกัน
2. ทั้ง 2 ฝ่ายมีเป้าหมายต่างกัน หรือมีค่านิยมไม่ตรงกันหรือในเหตุการณ์เดียวกันแต่ทั้ง 2 ฝ่ายต่างรับรู้ไม่เหมือนกัน
3. ในการปะทะสังสรรค์กันนั้น ฝ่ายหนึ่งพยายามให้อีกฝ่ายหนึ่งแพ้ หรือพยายามลดความสำคัญ หรือพยายามที่จะกดอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อฝ่ายตนชนะ
4. ทั้ง 2 ฝ่ายประจัญหน้าหรือเผชิญหน้ากัน ด้วยการแสดงปฏิกิริยาต่อต้าน
5. แต่ละฝ่ายพยายามที่จะสร้างความไม่สมดุลขึ้น โดยพยายามให้ฝ่ายตนมีอำนาจมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง

ความขัดแย้ง ถูกมองได้ 2 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม และด้านกระบวนการ

1. ในแง่ของพฤติกรรม กล่าวได้ว่าความขัดแย้ง คือสภาพของการรับรู้ระหว่าง 2 ฝ่าย ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลหรือกลุ่ม หรือหน่วยงานว่าอีกฝ่ายหนึ่งมีเป้าหมายของตนบรรลุผล ความรู้สึกต่อต้าน หากมีความรุนแรงก็จะแสดงออกให้เห็นได้ด้วยวาจา กิริยาท่าทาง สีหน้า รวมทั้งการไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน

2. ในด้านของกระบวนการ คือ ภาวะที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับรู้ถึงความแตกต่างของเป้าหมาย ค่านิยม ความคิด ทักษะคติ ความเชื่อ ความรู้สึก และความต้องการของบุคคล 2 ฝ่าย หรือหลายฝ่าย (Decker and Sullitan 1988 : 515)

4.1.2 ประเภทของความขัดแย้ง

1. ความขัดแย้งของบุคคล อาจเป็นความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal - Conflict) หรือความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict)

1.1 ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล เป็นสถานะที่บุคคลรับรู้ถึงความขัดแย้งในจิตใจของตนเองเมื่อเผชิญกับเป้าหมาย ค่านิยม ความเชื่อ ความต้องการหลาย ๆ อย่างที่แตกต่างกันในเวลาเดียวกัน ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะที่คนชอบทั้งคู่ (Approach - Approach Conflict) แต่จะต้องเลือกเพียงอย่างเดียว หรือสิ่งที่จะต้องเลือกมีทั้งข้อดีที่ตนเองชอบ และข้อเสียที่ตนเองไม่ชอบ (Approach - Avoidance Conflict) ทำให้ตัดสินใจลำบากว่าจะเลือกหรือไม่หรืออาจจะเป็นสิ่งที่ไม่ชอบทั้งคู่ (Avoidance - Avoidance Conflict) แต่จะต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้แก่ความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict) เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับภาวะที่ต้องยินยอมให้กับฝ่ายหนึ่งแต่ก็ต้องมีข้อขัดแย้งกับอีกฝ่ายหนึ่ง ความขัดแย้งในตัวบุคคลยังเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความไม่แน่ใจว่าเขาถูกคาดหวังให้ปฏิบัติงานอะไร หรือถูกคาดหวังให้ปฏิบัติงานเกินความสามารถของตน หรือต้องปฏิบัติงานที่ขัดกับความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคติ หรือความต้องการของตนเอง

1.2 ความขัดแย้งระหว่างบุคคลส่วนใหญ่เป็นผลมาจากบุคลิกภาพ ผู้ที่มีบุคลิกภาพค่อนข้างก้าวร้าว ย่อมจะเกิดความขัดแย้งกับผู้อื่นได้ง่าย โดยเฉพาะบุคคลที่มีความรู้สึกไว (Desler. 1982 : 285) และความขัดแย้งของบุคคลย่อมมีผลต่อความขัดแย้งขององค์การ โดยส่วนรวม เพราะบุคคลเป็นองค์ประกอบขององค์การ (Thurkettle and Jones 1978 : 39)

2. ความขัดแย้งขององค์การ

องค์การประกอบด้วยกลุ่มบุคคลหลายกลุ่มทำงานร่วมกัน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มภายในองค์การ หรือระหว่างองค์การกับภายนอกองค์การ ความขัดแย้งขององค์การเป็นการต่อสู้ดิ้นรนต่อสู้ที่แสดงออกจนเป็นที่สังเกตเห็นได้

ของทั้ง 2 ฝ่ายที่มีเป้าหมายที่ไม่ไปในทางเดียวกันต่อสู้กันเพื่อทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด หรือฝ่ายหนึ่งรุกไล่หรือขัดขวางอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อให้เป้าหมายของตนบรรลุผล และเมื่อ 2 ฝ่ายทำงานร่วมกันก็จะถือว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามแทนที่จะเป็นผู้ร่วมงาน (จินตนา ชูนิพันธ์. 2525 : 5) ความขัดแย้งขององค์การจึงเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม หรือระบบขององค์การที่บุคคลต้อง มีปฏิสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน

ความขัดแย้ง ทั้งของบุคคลและขององค์การเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จขององค์การ เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของการบริหารองค์การ การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาความขัดแย้งระหว่างบุคคล

4.1.3 ความหมายของความขัดแย้งระหว่างบุคคล

แมคโครสกี และวิลสัน (Mc Croskey and Richmond. 1986 : 247 ; citing Mc Croskey and Wheelless. 1976 : 247) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลหมายถึงการรับรู้ ที่ไม่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ ลดความน่าเชื่อถือ ตลอดจนทำให้เกิดการ ไม่ยอมรับนับถือกัน ซึ่งสอดคล้องกับ เซทซ์ และสตีเวนสัน (Dcetz and Stevenson. 1986 : 204) ที่กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล เป็นการหยุดยั้งความรู้สึกที่ดีต่อกันและขัดขวาง ความสามารถที่จะทำงานร่วมกันเพื่อใหบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และทิสนา แชมมณี (2522 : 139) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึงสภาพการณ์ที่ทำให้คนตกอยู่ในภาวะที่ไม่ สามารถตัดสินใจหรือตกลงหาข้อยุติอันเป็นที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่ายได้ นอกจากนี้ นพรัตน์ สม ประสงค์ (2520 : 5) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึงความรู้สึกนึกคิดไม่ตรงกัน ซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความเครียด ความคับข้องใจ และไม่พอใจในการปฏิบัติตามแนวทางซึ่งสอดคล้องกับแมคโครสกีและริชมอนด์ (Mc Croskey and Richmond. 1986 : 202) ที่ กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลหมายถึงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันผนวกกับความรู้สึกในทางลบ

วิลสัน และแอนนา (Wilson and Hanna. 1990 : 258) กล่าวว่า ความขัดแย้ง ระหว่างบุคคลเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความ คิด ค่านิยม หรือเป้าหมายที่ต่างกัน และมีการ แสดงออกมาในลักษณะของความพยายามที่จะป้องกัน ขัดขวาง รบกวน หรือวิธีการใด ๆ ก็ตาม เพื่อมิให้อีกฝ่ายหนึ่งบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลนี้จะสังเกตได้โดยตรง จากพฤติกรรมการสื่อสารที่บุคคลแสดงออกมาทั้งทางกายาด้วยคำ และภาษาท่าทาง ซึ่งสอดคล้องกับ ฟิชเชอร์ และเอลลิส (Fisher and Ellis. 1990 : 257) ที่กล่าวว่า ความขัดแย้ง ระหว่างบุคคล เป็นลักษณะหนึ่งของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการแสดง พฤติกรรมสื่อสารของสมาชิกในกลุ่ม สจ๊วต และแอนเจโล (Stewart and Angelo. 0982 : 271)

กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลสอง เป็นการแสดงความไม่เห็นด้วยระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม โดยแสดงออกมาทั้งทางคำพูดและภาษาท่าทาง

นอกจากนี้ แซสส์ (Sasse. 1978 : 189) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นการแสดงออกถึงการต่อต้านกันระหว่างบุคคลสองคน หรือมากกว่าสองคน โดยที่บุคคลหนึ่งพยายามที่จะกีดกัน หรือรบกวน การกระทำของอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ แอดเลอร์ และทาวน์ (Adler and Towne. 1987 : 337 - 338) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล เป็นการแสดงออกระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองคนที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันในลักษณะของการรบกวนเพื่อมิให้อีกฝ่ายหนึ่งบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อทั้งสองฝ่ายรับรู้ถึงความคิดที่ไม่ตรงกันและแสดงออกมาให้เห็น โดยอาจจะเป็น ทางคำพูดหรือท่าทาง เช่น การนิ่งเฉย การหลีกเลี่ยง นอกจากนี้ความขัดแย้งระหว่างบุคคลยังรวมถึง การที่อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความพึงพอใจหรือได้รับประโยชน์แต่อีกฝ่ายหนึ่งต้องเป็นฝ่ายเสีย และจอห์นสัน (Johnson. 1986 : 199) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อการกระทำของบุคคลหนึ่งไปป้องกันขัดขวาง และรบกวนการกระทำของอีกบุคคลหนึ่ง

จากความหมายของความขัดแย้งระหว่างบุคคลดังกล่าว สรุปได้ว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึง ความคิด ความรู้สึกของบุคคลที่ไม่สอดคล้องกัน โดยแสดงออกมาเป็นการกระทำในลักษณะของการต่อต้าน ขัดขวาง และรบกวนเพื่อมิให้บรรลุเป้าหมายอันเป็นที่พึงพอใจของแต่ละฝ่ายซึ่งอาจจะแสดงออกมาทางคำพูดหรือภาษาท่าทาง

4.1.4 ลักษณะของความขัดแย้ง

แอดเลอร์ และทาวน์ (Adler and Towne. 1987 : 339) คนส่วนใหญ่จะกลัวความขัดแย้งระหว่างบุคคล เพราะเรามักจะพบว่า เมื่อบุคคลมีความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกันจะตามมาด้วยการโต้เถียง ความเคร่งเครียด และมีส่วนในการทำลายความสัมพันธ์ที่ดีของบุคคล ที่จริงแล้วความรุนแรงที่เกิดขึ้นเหล่านี้สามารถที่จะป้องกันได้ถ้าหากบุคคลรู้จักที่จะจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะช่วยให้ความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นดำเนินไปด้วยดี และมั่นคงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแซสส์ (Sasse. 1978 : 192 - 193) ที่กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะคิดว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นสิ่งไม่ดีและพยายามที่จะหลีกเลี่ยง นอกจากนี้ยังคิดว่าความสัมพันธ์ที่ดีนั้นจะต้องไม่มีความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่จริงแล้วความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือการมีความเห็นไม่ตรงกันนั้นไม่ใช่สิ่งที่เป็นอันตรายแต่การที่ไม่รู้จักวิธีการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลในทางที่สร้างเสริมค่าหากที่จะทำให้เกิดปัญหา ความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะส่งผลในทางที่ดีได้ เพราะจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นนั้นปัญหาต่าง ๆ จะถูก

๖ นำขึ้นมาเปิดเผยต่อกัน การที่เราได้ฟังและพยายามที่จะรับรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของบุคคลอื่น จะทำให้เราได้เข้าใจบุคคลอื่นดีขึ้น และรู้จักที่จะยอมรับนับถือความคิดของบุคคลอื่นซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

สจิวต์ และแอนจิโล (Stewart and Angelo. 1988 : 282) กล่าวว่า ความขัดแย้ง ระหว่างบุคคลจะเกิดขึ้นอยู่เสมอคราวที่มนุษย์มีจุดมุ่งหมายต่างกัน ความขัดแย้งระหว่างบุคคลจึง ไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว ถ้าเราได้เรียนรู้ที่จะจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลและจะมีผลในทางที่ดี ได้ ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลทำให้บุคคลได้มีโอกาสค้นพบการตอบสนองที่ดีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ทำให้ความรู้สึกต่าง ๆ ที่บุคคลเก็บกดไว้ได้มีโอกาสแสดงออกมา
3. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลทำให้เกิดการพบปะ และแลกเปลี่ยนกันอย่างจริงจัง
4. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลทำให้เกิดความมั่นใจในความสัมพันธ์ของบุคคลยิ่งขึ้น

เซทซ์ และสตีเวนสัน (Dcetz and Stevenson. 1986 : 205 - 206) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยทั่วไปบุคคลจะคิดว่าความขัดแย้งกันเป็นสิ่งไม่ดี เพราะบ่อยครั้งที่เขาไม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ทำให้ความสัมพันธ์ต้องหยุดชะงักลงไป คนส่วนใหญ่จึงพยายามที่จะหลีกเลี่ยงจากความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งการหลีกเลี่ยงนั้นไม่ก่อให้เกิดผลดีแต่อย่างใดถ้าบุคคลหันหน้าเข้าหากันความขัดแย้งนั้นก็จะมีผลในทางที่ดีได้ ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะกระตุ้นให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ถ้าไม่มีความขัดแย้งระหว่างบุคคล เราก็จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเคยชิน และซ้ำซากโดยไม่ต้องใช้ความคิด
2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลช่วยให้บุคคลได้รู้จักพิจารณาถึงความต้องการ หรือเป้าหมายและรู้จักที่จะแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการที่จะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาความคิดในทางสร้างสรรค์ด้วย

จอห์นสัน (Johnson. 1986 : 199 - 200) กล่าวว่า ถ้าบุคคลรู้จักที่จะจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมแล้ว จะเป็นสิ่งที่มีค่าต่อตนเองและส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ของบุคคลดังนี้

1. ทำให้บุคคลค้นคว้าต่อการที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ของบุคคล จะช่วยเพิ่มความตระหนักในตนเองว่าอะไรคือปัญหา ใครที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และจะแก้ปัญหานั้น ๆ อย่างไร

2. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
3. ทำให้เกิดพลังและเพิ่มแรงงูใจในการที่จะจัดการกับปัญหา
4. ทำให้ชีวิตน่าสนใจมากขึ้น เพิ่มความอยากรู้อยากเห็น และความพยายามที่จะคิดค้นคำตอบเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มากขึ้น และทำให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากยิ่งขึ้น
5. ทำให้การตัดสินใจที่ดีกว่า การที่บุคคลมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน หรือยังคงลงกันไม่ได้ มักจะเป็นเหตุให้การตัดสินใจนั้นถูกนำมาพิจารณาทบทวนอย่างรอบคอบมากขึ้น
6. ทำให้บุคคลได้เรียนรู้จักตัวเองมากขึ้น เช่น รู้ว่าเราเป็นคนอย่างไร อะไรที่ทำให้เราโกรธ อะไรทำให้เรากลัว และอะไรที่เป็นสิ่งสำคัญสำหรับเรา
7. ช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นจากการที่บุคคล จากการได้มีส่วนร่วมกันแก้ไข หรือจัดการกับความเข้าใจผิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การยอมรับและเห็นคุณค่าของกันและกันจะช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน

จอห์นสัน (Johnson. 1986 : 201) กล่าวว่า การที่ความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะเป็นไปในทางที่สร้างเสริมนั้น ควรพิจารณาถึงสิ่งเหล่านี้

1. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น จะทำให้ความสัมพันธ์ของบุคคลมีความมั่นคงมีการโต้ตอบกันในทางที่ดี หรือมีการทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น
2. บุคคลมีความชื่นชอบและไว้วางใจต่อกันมากขึ้น
3. บุคคลทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจในผลที่เกิดขึ้น
4. บุคคลทั้งสองฝ่ายมีการปรับปรุงความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นอีก

สรุปได้ว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งบุคคลไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นถ้าบุคคลรู้จักจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม จะเป็นสิ่งมีค่าต่อตนเองและส่งผลดีต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลด้วย

4.1.5 สาเหตุของความขัดแย้ง

ทิสนา แชมมณี (2522 : 139 - 141) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดขึ้นได้จากสาเหตุต่าง ๆ กันซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นแตกต่างกัน เป็นธรรมดาที่บุคคลจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้เนื่องมาจากความแตกต่างตามธรรมชาติของมนุษย์รวมเข้ากับความแตกต่างของประสบการณ์ และการอบรมที่แต่ละคนได้รับ ความแตกต่างนี้เป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนกันในหลาย ๆ กรณีอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นมาได้หากบุคคล

หรือกลุ่มคนนั้นมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วไม่สามารถตกลงกันได้ด้วยความพอใจของทั้งสองฝ่าย ปัญหาความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น

2. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากวิธีการคิดที่ขัดแย้งกัน บุคคลแต่ละคนจะมีวิธีการคิดหรือวิธีการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันไปบ้าง ซึ่งนับว่าเป็นสาเหตุสำคัญอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกัน เช่น ฝ่ายหนึ่งอาจจะพูดว่า “ทำอย่างนี้ดี” ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งพูดว่า “ทำอย่างนี้ดีกว่า” หากทั้งสองฝ่ายตกลงกันด้วยความพอใจไม่ได้ปัญหาความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น

3. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการรับรู้ที่แตกต่างกัน สาเหตุนี้เป็นสาเหตุที่อาจก่อให้เกิดปัญหาที่ไม่สามารถหาข้อยุติลงได้ หากทั้งสองฝ่ายไม่ตระหนักถึงความจริงที่ว่าในหลาย ๆ กรณีบุคคลมองสิ่ง ๆ เดียวกันแต่รับรู้ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เนื่องจากอวัชวะการรับรู้ของบุคคลแตกต่างกัน หากต่างฝ่ายต่างยืนยันว่าสิ่งที่ตนเห็นนั้นถูกต้อง และไม่สามารถช่วยกันหาข้อยุติอันเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่ายได้ ปัญหาความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น

4. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากค่านิยมที่แตกต่างกัน ค่านิยมในที่นี้หมายถึง หลักที่บุคคลยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ว่าดี - ไม่ดี ควร - ไม่ควร หลักที่บุคคลยึดถือนี้ส่วนใหญ่เป็นผลมาจาก ความเชื่อ ประสบการณ์ การอบรมที่บุคคลนั้นได้มา เช่น บางคนเชื่อว่าสิ่งนี้ควรทำ แต่อีกบุคคลหนึ่งอาจเห็นตรงกันข้าม หากต่างฝ่ายต่างยึดหลักหรือความเชื่อของตนเองอย่างแน่นเหนียว และไม่สามารถหาข้อตกลงที่มีประสิทธิภาพได้ ความเชื่อถือในค่านิยมที่แตกต่างกันนี้เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาความขัดแย้งได้.

นอกจากนี้ วิลสัน และแฮนนา (Wilson and Hanna. 1960 : 262 - 264)

กล่าวว่า แหล่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล มีดังนี้คือ

1. ความขัดแย้งทางความคิด และค่านิยมของบุคคล

2. ความขัดแย้งของบทบาท และการใช้อำนาจ บทบาทหมายถึง ตำแหน่งของสมาชิก แต่ละบุคคลที่อยู่ในกลุ่ม ถ้าหากสมาชิกในกลุ่มไม่พอใจบทบาทที่ตนเองได้รับ อาจนำไปสู่ความตึงเครียดและความขัดแย้งได้ ส่วนการใช้อำนาจ คือ การที่บุคคลหนึ่งมีอิทธิพลหรือมีผลต่ออีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับบทบาท ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในกลุ่มเห็นว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้อำนาจอย่างไม่เหมาะสม

3. ความขัดแย้งของเป้าหมาย ในบางครั้งเป้าหมายของแต่ละบุคคล อาจจะแตกต่างกันกับเป้าหมายของกลุ่ม และถ้าไม่สามารถนำมารวมกันได้ก็อาจเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกัน

สรุปได้ว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั้น เนื่องมาจากความ

แตกต่างทางความคิด ค่านิยม วิธีการคิดคั่งซึ่งกันและกัน การใช้อำนาจ ความต้องการ บทบาท เป้าหมาย และการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันของบุคคลล้วนแต่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งทั้งสิ้น

4.1.6 หลักในการจัดการความขัดแย้ง

จอห์นสัน (Johnson. 1986 : 213 - 215) กล่าวว่า ในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดผลในทางที่ดีนั้นควรจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือ

1. การรับรู้พฤติกรรมของตนเองและของบุคคลอื่นให้ตรงกับความเป็นจริง ในสถานการณ์ของความขัดแย้งนั้น การรับรู้พฤติกรรมของตนเองและของบุคคลอื่นมักจะผิดพลาดหรือบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้เสมอ โดยเป็นผลมาจาก

1.1 การที่ทั้งสองฝ่ายต่างมีความมั่นใจว่าตนทำถูกต้องแล้ว แต่อีกฝ่ายหนึ่งต่างหากที่ไม่ถูกและคิดว่าตนเองเท่านั้นที่พยายามจะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น พยายามที่จะเก็บกอดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการกระทำของตนเองเอาไว้ แล้วแสดงความโกรธหรือไม่พอใจต่อการกระทำของบุคคลอื่น

1.2 ความสับสนของบุคคล บางครั้งก็รู้สึกที่ไม่ดีต่อบุคคลอื่น ต้องการให้บุคคลอื่นเห็นด้วยกับตัวเอง แต่บางครั้งก็มีความรู้สึกที่ดีต่อบุคคลอื่น และต้องการที่จะเห็นด้วยกับเขา

ดังนั้นเมื่อมีความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดขึ้นจึงควรที่ระวังในเรื่องการรับรู้ของตนเองและการรับรู้ที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งด้วย

2. การสื่อสารที่ถูกต้องและชัดเจน การสื่อสารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลเพื่อให้เกิดผลในทางที่ดี ลักษณะของการสื่อสารที่ดีได้แก่ การสื่อสารแบบเปิด คือ การที่ทั้งสองฝ่ายกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้สึกต่อกันอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา แสดงการยอมรับซึ่งกันและกัน ให้ความเข้าใจบุคคลอื่น หลีกเลี่ยงการประณินหรือ ตัดสินบุคคลอื่น การโกหก การข่มขู่ การออกคำสั่ง การโต้เถียงเพื่อเอาชนะ การพยายามที่จะควบคุมบุคคลอื่น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นการทำให้บุคคลอื่นไม่อยากจะติดต่อสื่อสารกับเรา

3. การสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ โดยมีหลักสองอย่างคือ ต้องแสดงว่าเราไว้วางใจบุคคลอื่นด้วยการแสดงถึงความพยายามที่จะแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เปิดเผยความคิดเห็นความรู้สึก ความต้องการของตนเองให้บุคคลอื่นทราบอย่างตรงไปตรงมา และแสดงท่าทีให้น่าไว้วางใจแก่บุคคลอื่นด้วยการแสดงการยอมรับ รวมทั้งให้ความมั่นใจว่าเราจะก่อความเสียหายหรือส่งผลในทางที่ไม่ดีแก่บุคคลอื่น

4. การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน การที่บุคคลทั้งสองฝ่ายมีส่วนร่วมในการ

จัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน นอกจากจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นแล้วยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วย เป็นการเพิ่มพูนความรู้สึกรักใคร่ชอบพอกัน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ทับส์ (Tubbs. 1982 : 282 - 283) กล่าวว่า หลักในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลเพื่อช่วยให้สมาชิกในกลุ่มบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ คือ

1. หลีกเลี่ยงการโต้เถียงโดยยึดถือความคิดเห็น หรือจากการตัดสินใจของตนเอง ควรพยายามใช้หลักของความเป็นเหตุเป็นผล
2. หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนใจเพียงเพื่อให้บรรลุข้อตกลงกับผู้อื่น และเพื่อหลีกเลี่ยงการขัดแย้งกับผู้อื่น ควรจะให้การสนับสนุนการแก้ปัญหาที่นั้น ๆ เพราะว่าเห็นด้วยจริง ๆ
3. หลีกเลี่ยงการใช้กลวิธีลดความขัดแย้งด้วยวิธีการต่างๆ เหล่านี้ เช่น การตัดสินใจโดยใช้เสียงข้างมาก การดูจากความคิดเห็นโดยทั่ว ๆ ไปของบุคคล การยึดถือตามความนิยม หรือประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมา.
4. การที่บุคคลมีความคิดเห็นแตกต่างกันนั้น ถือว่าเป็นประโยชน์มากกว่าจะเป็นอุปสรรคในการตัดสินใจ เพราะจะช่วยให้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้หลากหลาย และมีความรอบคอบมากยิ่งขึ้น

แซสส์ (Sasse. 1978 : 205) กล่าวว่า ทักษะในการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล เช่น การรับฟัง จะช่วยให้เราเข้าใจความต้องการของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการที่คิดหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย การใช้ประโยคที่ขึ้นต้นด้วยสรรพนาม “ฉัน หรือ ผม” แทนตัวเอง ก็เป็นหลักของการสื่อสารอีกอย่างหนึ่ง ที่ควรนำมาใช้ในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล เพราะเป็นการแสดงให้บุคคลอื่นทราบถึงความคิด ความรู้สึกและความต้องการของผู้พูดได้ดียิ่งขึ้นและยังแสดงให้เห็นว่าไม่ได้เป็นการตำหนิเตือนบุคคลอื่น

นอกจากนี้ ทิสนา แชมมณี (2522 : 143) กล่าวว่า การจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะสำเร็จได้ดีก็ต่อเมื่อ

1. ทั้งสองฝ่ายคิดว่า “ความขัดแย้ง” เป็นเรื่องธรรมดาที่อาจเกิดขึ้นได้ และเป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขได้
2. ทั้งสองฝ่ายเปลี่ยนความคิดจาก “การเอาชนะกันและกัน” มาเป็น “การช่วยกันเอาชนะปัญหา” เพื่อที่จะได้เป็นแรงผลักดันให้ทั้งสองฝ่ายมุ่งประเด็นตรงไปที่ปัญหาว่าคืออะไร อะไรคือจุดประสงค์หรือความต้องการที่แท้จริงของทั้งสองฝ่าย และวิธีการอะไรที่จะช่วยให้

แต่ละฝ่ายได้สนองความต้องการของตนเอง ซึ่งกระบวนการนี้จะตรงกันข้ามกับการที่ทั้งสองฝ่ายต่างจะเอาชนะกันและพยายามหาวิธีการที่จะให้ตนเองอยู่เหนืออีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะเห็นว่าในกรณีหลังนี้ทั้งสองฝ่ายจะไม่สนใจที่จะช่วยอีกฝ่ายหนึ่งแก้ปัญหา หรือหาวิธีการให้อีกฝ่ายหนึ่งได้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของเขา เหมือนกับที่ตนต้องการให้จุดมุ่งหมายของตนได้บรรลุผลสำเร็จ

3. ทั้งสองฝ่ายมีความจริงใจที่จะแสดงหรือบอกความต้องการของตนเองออกมาให้อีกฝ่ายทราบอย่างชัดเจน เพราะสิ่งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญในการนำมาใช้แก้ปัญหา

4. ทั้งสองฝ่ายมุ่งความสนใจในเรื่องการหาข้อมูลเพิ่มเติมที่จะมาช่วยในการตัดสินใจหาวิธีการให้แต่ละฝ่ายได้บรรลุผลตามที่ตนต้องการ

5. ทั้งสองฝ่ายพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คะแนนเสียงตัดสินหาข้อยุติ เพราะการลงคะแนนเสียงนั้น มักจะนำไปสู่ผลแบบ แพ้ - ชนะ ได้

6. ทั้งสองฝ่ายพยายามหลีกเลี่ยงการแสดงพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว ทำให้ผู้อื่นเสียประโยชน์ในทางตรงข้าม แต่ละฝ่ายจะเอาใจใส่กันและกัน และจะช่วยกันจนได้ข้อยุติที่พอใจ

สรุปแล้ว หลักในการจัดข้อขัดแย้งนั้น ทั้งสองฝ่ายต้องมีความจริงใจ ไว้วางใจในกันและกัน ตรงไปตรงมา หลีกเลี่ยงการโต้เถียงโดยยึดถือเอาความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่ ใช้หลักของความเป็นเหตุเป็นผลในการจัดปัญหา ทั้งสองฝ่ายต้องช่วยกันเอาชนะปัญหาไม่ใช่ว่าเอาชนะกันและกัน และในที่สุดก็จะได้ข้อยุติที่น่าพอใจทั้งสองฝ่าย

4.1.7 รูปแบบหรือกลวิธีในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล

จอห์นสัน (Johnson. 1986 : 207 - 210) กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลไว้ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยง บุคคลที่ใช้กลวิธีหลีกเลี่ยงนี้ จะไม่สนใจว่าเป้าหมายที่ต้องการคืออะไร และไม่สนใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลว่าจะเป็นอย่างไร เขาจะหนีจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น และคิดว่าไม่มีใครจะช่วยเหลือเขาได้ ตลอดจนคิดว่าการหลีกเลี่ยงไปจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นนั้นง่ายกว่าการที่หันหน้าเข้าหากัน

2. การใช้อำนาจ บุคคลที่ใช้กลวิธีใช้อำนาจ จะใช้กำลังหรือความสามารถที่เหนือกว่า บังคับ ข่มขู่ให้คนอื่นยอมรับวิธีการของตน จะให้ความสำคัญกับเป้าหมาย หรือความต้องการของตนเอง ไม่สนใจความต้องการของบุคคลอื่น และไม่สนใจว่าใครจะชอบเขาหรือไม่ เขาต้องการเป็นผู้ชนะซึ่งจะทำให้เขารู้สึกภาคภูมิใจและถือว่านั่นคือความสำเร็จ การสูญเสียหรือความพ่ายแพ้จะทำให้เขารู้สึกว่าตนเองอ่อนแอ ผิดหวัง ดังนั้นเขาจะต้องพยายามเอาชนะให้ได้

3. การใช้ความอ่อนโยน บุคคลที่ใช้กลวิธีการใช้ความอ่อนโยนจะคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ต้องการให้บุคคลอื่นชอบหรือยอมรับตนเอง และคิดว่าควรจะมีหลักเลียง ความขัดแย้งอย่างละมุนละม่อม ตลอดจนคิดว่าเมื่อมีการโต้เถียงเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะทำให้ความสัมพันธ์ที่มีต่อกันต้องหยุดชะงักลง เขาจะยอมยกเลิกเป้าหมายหรือความต้องการส่วนตัว ทำตามความต้องการของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีเอาไว้เขาจะพยายามใช้ความอ่อนโยนตลอดเวลาที่เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล เพราะกลัวว่าจะเกิดผลเสียต่อความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน

4. การประนีประนอม บุคคลที่ใช้กลวิธีการประนีประนอม จะให้ความสำคัญทั้งความต้องการของตนเอง และความสัมพันธ์กับผู้อื่นพอสมควร ยอมที่จะยกเลิกเป้าหมายหรือความต้องการบางส่วนของตนเอง และพยายามชักจูงให้บุคคลอื่นยินยอมเหมือนอย่างตนเองด้วย เขาจะเต็มใจเสียสละความต้องการบางอย่างตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไปบ้างเพื่อให้ได้ข้อตกลงที่ดี

5. การหันหน้าเข้าหากัน บุคคลที่ใช้กลวิธีการหันหน้าเข้าหากัน จะให้คุณค่ากับเป้าหมายของตนเองและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมาก เขามองว่าความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข และควรแสวงหาคำตอบหรือข้อยุติที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมองว่าความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นนั้น จะช่วยปรับปรุงความสัมพันธ์ของกันและกัน เขาจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นและหาแนวทางที่เหมาะสม เขาจะพอใจเมื่อได้คำตอบ หรือข้อยุติที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายบรรลุเป้าหมาย และความตึงเครียดหรือความรู้สึกในทางลบที่เกิดขึ้นสามารถขจัดลงไปได้

แอดเลอร์ โรเซนฟีลด์ และทาวน์ (Adler, Tosenfeld and Towne. 1983 : 283 - 286) ได้กล่าวถึง วิธีหรือรูปแบบในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคลไว้ ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยง บุคคลที่ใช้วิธีการนี้จะมีความเชื่อว่า การที่จะทนอยู่กับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นง่ายกว่าการที่จะต้องไปพบกับปัญหาที่ต้องขบคิด หรือพยายามที่จะต้องแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเขาจึงยอมที่จะหลีกเลี่ยง หรือนิ่งเฉยดีกว่า

2. การยอมตาม บุคคลที่ใช้วิธีการนี้จะแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นโดยการยอมทำตามความต้องการของบุคคลอื่นมากกว่าความสำคัญของตนเอง คนเหล่านี้จะยอมเห็นด้วยก็เพื่อต้องการความสงบเท่านั้น แต่ไม่ได้เห็นด้วยอย่างแท้จริง การแสดงออกในลักษณะนี้อาจเหมาะสมสำหรับกรณีที่ต้องการของบุคคลอื่นนั้น มีความสำคัญมากกว่าความต้องการของเราจริง ๆ และการแสดงออกในลักษณะนี้จะมีผลในระยะสั้นก็คือ ทำให้เกิดความสงบและอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ทำในสิ่งที่ต้องการ แต่มีผลในระยะยาวคือ จะมีผลเสียต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3. การใช้ความอ่อนโยน บุคคลที่ใช้วิธีการนี้จะพยายามแสดงออกมาในลักษณะของความอ่อนโยน พยายามควบคุมความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองไว้ เพื่อรักษาภาพพจน์ที่ดีของนามากกว่าสิ่งอื่นใด การแสดงออกในลักษณะนี้จึงไม่เกิดผลดีนักเพราะไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้นอกจากนี้การใช้ความอ่อนโยนอย่างมาก ๆ บางครั้งอาจเป็นลักษณะหนึ่งของความก้าวร้าวโดยอาจเปลี่ยนเรื่องพูด หรือแสดงความคลกขบขัน เพื่อกลบเกลื่อนความก้าวร้าวของตน

4. การประนีประนอม บุคคลที่ใช้วิธีการนี้ จะแสดงอย่างเปิดเผยและพยายามที่จะให้ทั้งสองฝ่ายได้รับความพึงพอใจ แต่บางครั้งการประนีประนอมนี้จะไม่มีการพึงพอใจในผลที่เกิดขึ้นทั้งหมด เพราะว่าจะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายต้องเสียบางอย่างที่ตนเองต้องการ บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์นั้นอาจจะอยากเพิ่มความต้องการของตนเอง และยังคงพยายามที่จะให้ได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการ

5. การแข่งขัน บุคคลที่ใช้วิธีการนี้จะชอบใช้กำลัง อำนาจ ต้องการเอาชนะ แต่ผลที่ได้รับจากการจัดการกับความขัดแย้งวิธีนี้มักจะเป็นความสูญเสียของทั้งสองฝ่าย

6. การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บุคคลที่ใช้วิธีการนี้จะให้ความสำคัญกับความต้องการของตนเองและความต้องการของบุคคลอื่นเหมือนกัน เขาจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นและช่วยกันหาแนวทางที่จะทำให้ทั้งสองฝ่ายได้รับในสิ่งที่ต้องการ การแสดงออกในลักษณะนี้เป็นการแสดงออกที่เหมาะสมสำหรับการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น แม้ว่าจะต้องใช้เวลา และใช้ความพยายามก็ตาม

ทิสนา แซ่มณี (2522 : 142 - 144) กล่าวว่า วิธีพื้นฐานที่ใช้ในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลมีอยู่ 3 วิธี คือ

1. วิธีแบบ แพ้ - ชนะ คือต่างฝ่ายต่างจะเอาชนะกันและกัน เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวังไว้เต็มที่ การแก้ปัญหาแบบนี้มักจะยุติตรงที่ว่าฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายชนะและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายแพ้ การแก้ปัญหาแบบนี้มีส่วนผิดตรงที่ว่าฝ่ายชนะจะได้รับความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ และการตัดสินเป็นไปอย่างเด็ดขาดไม่ยืดเยื้อ โดยเฉพาะถ้าอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับการพ่ายแพ้ของตนเอง แต่ส่วนใหญ่แล้วการใช้วิธีนี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ หรือบางกรณีถึงกับเคียดแค้นและอาจคิดหาทางแก้แค้นในโอกาสต่อไปด้วย

2. วิธีแบบ แพ้ - แพ้ คือการที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ไม่ได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือแต่ละฝ่ายได้ในสิ่งที่ต้องการเป็นส่วนน้อยเท่านั้น การใช้วิธีการนี้ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการประนีประนอมกัน เพราะต่างฝ่ายต่างคิดว่า “ได้ครึ่งหนึ่งดีกว่าไม่ได้เลย” หรืออาจหาคนกลางมาช่วยตัดสินให้ ซึ่งคนกลางนี้อาจตัดสินออกมาแบบ แพ้ - ชนะ หรือ แพ้ - แพ้ ก็ได้แล้วแต่กรณี

3. วิธีแบบ ชนะ - ชนะ เพราะเป็นวิธีการจัดการกับความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมที่สุด เพราะไม่มีทั้งผู้แพ้และผู้ชนะ แต่ทั้งคู่จะเป็นฝ่ายชนะด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ แซสเซ (Sasse. 1978 : 203 - 204) ที่กล่าวว่า วิธีการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลแบบไม่มีผู้แพ้ แต่ทั้งสองฝ่ายชนะด้วยกัน ทั้งคู่จะยอมรับผลจากการที่ได้ร่วมกันจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น วิธีการนี้แม้ว่าต้องใช้ความสามารถและการฝึกฝน แต่จะมีผลให้บุคคลได้ร่วมมือกัน และยอมรับผลจากการที่ได้จัดการร่วมกัน

4.1.8 ลำดับขั้นตอนในการแก้ไขหรือจัดการกับความขัดแย้ง

เซทซ์ และสติเวนสัน (Deetz and Stevenson. 1986 : 217 - 219) กล่าวว่า การจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. ระบุถึงเป้าหมายที่แต่ละคนต้องการ โดยให้แต่ละคนบอกว่าอะไรคือสิ่งที่ตนต้องการ ทำอะไรคือสิ่งที่อยากมี หรืออยากประสบความสำเร็จ ซึ่งควรจะต้องถึงเป้าหมายหรือความต้องการในขณะนี้มากกว่าที่จะพูดถึงเป้าหมายหรือความต้องการในระยะยาว

2. รวบรวมเป้าหมายและความต้องการของแต่ละคนเข้าด้วยกัน และคิดว่าทั้งหมดนั้น คือ เป้าหมายหรือความต้องการของทุกคนด้วย

3. ช่วยกันหาแนวทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้เพื่อที่สามารถจะบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการในขั้นนี้ทุกคนจะมีส่วนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

4. เลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด และปฏิบัติตามแนวทางที่เลือกนั้น

แอดเลอร์ และทาวน์ (Adler and Towne. 1987 : 363 - 368) กล่าวว่าวิธีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล แบบ ชนะ - ชนะ ประกอบด้วย

1. การพิจารณาความหมายของปัญหาและสิ่งที่ตนเองต้องการ ก่อนที่จะบอกถึงปัญหาและความต้องการของตนเองให้บุคคลอื่นทราบนั้น จะต้องพิจารณาว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล เมื่อพิจารณาถึงปัญหาแล้วต่อไปก็พิจารณาถึงสิ่งที่ตนเองต้องการ เช่น ปัญหาที่ทำให้เกิดความขัดแย้งคือเพื่อนบ้านส่งเสียงดังในเวลากลางคืน สิ่งที่ต้องการคือ ต้องการอ่านหนังสือโดยไม่มีเสียงดังรบกวน

2. การนัดหมายเวลาที่จะพูดถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะบอกให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึงปัญหาและความต้องการของตนเองนั้น ควรที่จะบอกให้เขารู้ตัวล่วงหน้าก่อน และขอความร่วมมือในการช่วยกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ถ้าหากอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่พร้อมที่จะรับฟังแล้ว อาจเกิดความเข้าใจผิดได้

3. อธิบายถึงปัญหาและความต้องการของตนเองให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบโดยพยายามอธิบายอย่างชัดเจน เฉพาะเจาะจงและตรงไปตรงมา

4. ตรวจสอบความเข้าใจของอีกฝ่ายหนึ่งเมื่อได้อธิบายปัญหาและความต้องการของตนเองแล้ว สิ่งที่สำคัญคือ ต้องแน่ใจว่าอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจตรงกับสิ่งที่ตนเองต้องการบอก จึงต้องคอยถามให้แน่ใจว่ามีความเข้าใจตรงกันหรือไม่

5. เปิดโอกาสให้อีกฝ่ายหนึ่งได้อธิบายความต้องการของเขา เมื่อได้พูดถึงความต้องการของตนเองแล้ว ควรให้อีกฝ่ายหนึ่งได้พูดถึงความต้องการของเขาด้วยเช่นกัน

6. ตรวจสอบความเข้าใจของตนเองที่มีต่อความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยพยายามตั้งใจฟัง และใส่ใจต่อความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่งเสมอ

7. ตกลงกันถึงแนวทางที่จะจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยพยายามช่วยกันหาแนวทางที่เป็นไปได้ และช่วยกันตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด เพื่อที่จะให้ทั้งสองฝ่ายได้รับความพึงพอใจและบรรลุผลสำเร็จที่ต้องการ

กอร์ดอน (พรณราช ทวีพระประภา. 2526 : 46 - 48 ; อ้างอิงมาจาก Gordon. 1970)) กล่าวว่า ในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั้น ควรจะปรับความขัดแย้งให้เป็นปัญหา เพื่อว่าจะได้มีการใช้ความพยายามร่วมกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้มีการแก้ปัญหาเกิดขึ้น สำหรับขั้นตอนต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา นั้นประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ผู้มีความขัดแย้งทุก ๆ คน อธิบายสถานการณ์ต่าง ๆ ไปตามที่เขาเห็นการอธิบายดังกล่าวต้องเป็นเนื้อหาของสถานการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่นำอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ของขั้นนี้ก็คือ ต้องการให้ได้ข้อตกลง และความเข้าใจร่วมกันของทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวกับการอธิบายสถานการณ์ที่เป็นความขัดแย้งนั้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการลดความขัดแย้ง

ขั้นที่ 2 ผู้ที่มีความขัดแย้งอธิบายความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความขัดแย้งนั้น ๆ สิ่งที่ต้องระมัดระวังให้มากก็คือ จะต้องไม่มีการกล่าวโทษซึ่งกันและกันเพื่อป้องกันมิให้เกิดการสะสมอารมณ์มากขึ้น วัตถุประสงค์ของขั้นนี้ก็คือ ต้องการให้ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของกันและกัน

ขั้นที่ 3 นำข้อมูลและความเข้าใจที่ได้มาจากขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มาอธิบายสถานการณ์ให้เป็นที่ยอมรับแก่ทุก ๆ คน ที่เกี่ยวข้องในความขัดแย้งนั้น และในตอนท้ายของขั้นนี้ผู้มีความขัดแย้งก็ควรมีข้อตกลงกัน 3 ประการ คือ

1. เห็นพ้องต้องกันในการรับรู้ต่อความขัดแย้งนั้น
2. เข้าใจความรู้สึกของกันและกันอันเกี่ยวกับความขัดแย้งนั้น
3. เห็นพ้องต้องกันว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร ถ้าสามารถลดความขัดแย้งลงอย่างน่าพึงพอใจแล้ว

ขั้นที่ 4 ร่วมกันตกลงถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องมีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทุก ๆ คนควรเขียนรายการของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ตนเต็มใจจะเปลี่ยนและเข้าใจว่าคนอื่น ๆ จะทำอย่างไร

ขั้นที่ 5 สร้างข้อตกลงต่าง ๆ ขึ้น รวมทั้งการติดตามผลและวันเดือนปีเฉพาะสำหรับให้บรรลุกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดที่ต้องการ

นอกจากนี้ จอห์นสัน (Johnson. 1986 : 222 - 226) กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลดังนี้

1. การหันหน้าเข้าหากัน เป็นการแสดงความคิด ความรู้สึกของตนเองที่เกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมา การสำรวจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน การสำรวจถึงความต้องการ และความรู้สึกในขณะนั้นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

2. การระบุถึงความขัดแย้งระหว่างบุคคล เป็นการอธิบายถึงการกระทำของแต่ละบุคคลโดยไม่ตำหนิเตือน หรือข่มขู่ ดูถูกซึ่งกันและกัน การอธิบายถึงความขัดแย้งว่าเป็นปัญหา ที่ต้องร่วมกันแก้ไข การระบุถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างเฉพาะเจาะจง การอธิบายถึงการกระทำของทั้งสองฝ่ายที่จะส่งผลให้การจัดการกับความขัดแย้งนั้นบรรลุผลในทางที่ดี

3. การแลกเปลี่ยนความคิดและความรู้สึกต่อกัน เป็นการร่วมกันวิเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วย และเป็นความแตกต่างระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น สิ่งทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นตรงกัน การกระทำที่ต่างฝ่ายต่างยอมรับกันไม่ได้ แนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้ และทำให้เป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย สิ่งแต่ละฝ่ายต้องการกระทำเพื่อแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

4.1.9 พฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก (Assertive Behavior)

นักจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ได้ให้ความหมายของคำว่า “พฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก” หรือ “พฤติกรรมกล้าแสดงออก” ไว้หลายอย่างเช่น

ละเอียด ชูประยูร และคนอื่น ๆ (2521 : 8) สนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก ได้ตั้งชื่อ “ Assertive Behavior “ ว่า “พฤติกรรมกล้าแสดงออก” โดยให้ความหมายของคำนี้ไว้ว่า เป็นการแสดงออกของความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ของบุคคลตามสิทธิ์ต่อบุคคลอื่น และเป็นการแสดงออกที่มีเหตุผล ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม พฤติกรรมกล้าแสดงออกคลุมไปถึงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ เช่น การกล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ การกล้าแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ การปฏิเสธที่จะทำตามคำขอร้องที่ไม่ยุติธรรมหรือไม่มี

เหตุผลตลอดจนกระทั่งการแสดงความคิดเห็นต่อบุคคลอื่น ๆ หรือยอมรับว่าตนเองบกพร่อง หรือโง่เขลาในบางเรื่อง เป็นต้น

ไวลเป้ (Wolpe. 1973 : 85 - 88) กล่าวถึงองค์ประกอบของการกล้าแสดงออกไว้ดังนี้

1. การแสดงออกทางวาจาตามความรู้สึก และประสบการณ์ของตนเองโดยไม่ต้องอ้างเหตุผล
2. การแสดงความรู้สึกทางใบหน้าที่เหมาะสมกับเนื้อหา เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น
3. การแสดงความขัดแย้งโดยไม่ฝืนใจหรือคล้อยตามในเรื่องที่ตนไม่เห็นด้วย โดยแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมในการแสดงความไม่เห็นด้วย

4. การใช้สรรพนามแทนตัวเองได้มากที่สุด

5. การแสดงการยอมรับการชมเชยจากบุคคลอื่น

6. การตอบสนองอย่างเป็นธรรมชาติ และรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

เชลตัน (Shelton. 1977 : 465) กล่าวว่า พฤติกรรมกล้าแสดงออกมีลักษณะดังนี้

1. บุคคลสามารถที่จะแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ทั้งความพอใจและไม่พอใจอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา และด้วยความจริงใจ
2. บุคคลสามารถที่จะแสดงเพื่อรักษาสិทธิของตนเอง โดยปราศจากการละเมิดสิทธิของผู้อื่น
3. บุคคลมีความรู้สึกมั่นใจในการที่จะยืนขึ้นต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง โดยปราศจากความวิตกกังวล

4. บุคคลมีอิสระในการเลือกที่จะแสดงพฤติกรรมกล้าแสดงออก

ราธัส และเนวิด (Rathus and Nevid. 1978 : 81) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมกล้าแสดงออกว่า เป็นพฤติกรรมที่บุคคลไม่ยอมให้ผู้อื่นมาเอาัดเอาเปรียบและสามารถที่จะพูดหรือกระทำในสิ่งที่ตนคิดว่าถูกได้ แต่ถ้าผลออกมาว่าการกระทำนั้นผิดบุคคลนั้นก็สามารที่จะยอมรับได้ และผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้เมื่อประสบปัญหาว่าถูกเอาัดเอาเปรียบอยู่เสมอ ก็สามารถที่จะปรับสถานการณ์นั้นให้ถูกต้องได้โดยไม่รู้สึกละอาย และสามารถที่จะบอกปฏิเสธคำขอร้องที่ไม่มีเหตุผลเพียงพอก็ได้ด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมกล้าแสดงออกเป็นการแสดงออกของความรู้สึกนึกคิดที่มีเหตุผลซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากความก้าวร้าวเกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นการกระทำตามสิทธิของตน โดยปราศจากการละเมิดสิทธิผู้อื่น และเป็นการแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งทางด้านภาษาและน้ำเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มความภาคภูมิใจให้แก่ตนเองมากขึ้น

4.1.10 ลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออก

สำหรับ ซอลเตอร์ (พรรณราย ทวีพระประภา. 2524 : 48 ; อ้างอิงมาจาก Salter. 1949) ได้สรุปว่า บุคคลผู้มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกจะสามารถแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ต่อไปนี้ได้

1. การพูดแสดงความรู้สึก (Use Feeling - Talk) เป็นการแสดงให้เห็นถึงความชอบและความสนใจได้อย่างไม่ชัดเจน มากกว่าที่จะพูดอะไรออกมาอย่างกลาง ๆ สามารถที่จะใช้วลี “ฉันคิดว่า.....” หรือ “ฉันรู้สึก.....” ได้ในเวลาที่เหมาะสม

2. การพูดเกี่ยวกับตนเอง (Talk About Yourself) ถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะทำอะไรที่มีคุณค่าและน่าสนใจ บุคคลนั้นก็สามารถจะเล่าถึงสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นทราบได้ จะไม่ผูกขาดการสนทนาหรือคุยไขว้วาด แต่จะสามารถเล่าความสำเร็จของตนได้เมื่อถึงเวลาอันเหมาะสม

3. การพูดทักทายปราศรัย (Make Greeting Talk) เป็นการแสดงความเป็นมิตรกับบุคคลที่ต้องการรู้จักมากขึ้น สามารถยิ้มแย้มแจ่มใสและแสดงความยินดีที่ได้พบกับบุคคลดังกล่าว

4. การยอมรับคำชมเชย (Accept Complement) บุคคลสามารถยอมรับคำชมได้อย่างจริงใจแทนที่การแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างตรงกันข้าม เช่น เมื่อมีคนชมว่าเสื้อของคุณตัวนี้สวย ก็สามารถตอบได้ว่า “ขอบคุณค่ะ ดิฉันก็ชอบมันเหมือนกัน” การยอมรับคำชมเชย เป็นการให้รางวัลผู้กล่าวคำชมเชย แทนที่จะพูดในลักษณะเป็นการลงโทษ

5. การแสดงสีหน้าอย่างเหมาะสม (Use Appropriate Facial Talk) เป็นการแสดงออกทางสีหน้า ได้อย่างมีความหมายที่สอดคล้องกับความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง ประกอบทั้งสามารถสบสายตาในขณะที่กำลังสนทนากับบุคคลที่สนทนาด้วยได้

6. การแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างสุภาพ (Disagree Mildly) เมื่อไม่เห็นด้วยกับใครบางคนก็ไม่เสแสร้งว่าเห็นด้วยเพียงเพื่อจะรักษาความสงบหรือเพื่อจะเอาใจเท่านั้น แต่สามารถแสดงความไม่เห็นด้วย พอสมควรประมาณ ด้วยการแสดงกิริยาอาการบางประการ เช่น มองไปทางอื่น สั่นศีรษะ หรือเปลี่ยนเรื่องสนทนา

7. การขอให้แสดงความกระจ่างแจ้ง (Ask For Clarification) เมื่อได้รับคำแนะนำสั่งสอน หรือคำอธิบายที่ไม่กระจ่างแจ้ง ก็สามารถขอร้องให้บุคคลนั้นพูดใหม่อีกครั้งให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แทนที่จะรู้สึกสับสนไม่เข้าใจ และคิดว่าตนเองโง่ที่ไม่รู้อะไรเขาเสียเลย โดยที่สามารถพูดว่า “ดิฉันยังไม่เข้าใจคำอธิบายของคุณเลย คุณจะกรุณาพูดใหม่อีกครั้งได้ไหมคะ”

8. การถามเหตุผล (Ask Why) เมื่อมีใครมาขอให้ทำอะไรที่ไม่มีเหตุผลสมควร

ก็สามารถถามคำถามได้ว่า “เพราะเหตุใดคุณจึงต้องการให้ดิฉันทำสิ่งนั้นล่ะคะ” โดยใช้น้ำเสียงสุภาพ และไม่ทำหน้าบึ้งตึง

9. การแสดงความไม่เห็นด้วยในขณะนั้น (Express Active Disagreement) เมื่อความเห็นตรงกันข้ามกับผู้อื่น หรือไม่เห็นด้วยกับผู้อื่นและตนเองมีความแน่ใจในสิ่งที่มีความคิดเห็นอยู่ ก็สามารถแสดงความไม่เห็นด้วยโดยพูดว่า “ดิฉันมีความแตกต่างออกไป ความเห็นของดิฉันคือ”

10. การกล่าววาจาเพื่อรักษาสิทธิ (Speak up Your Rights) จะไม่ยอมให้ใครมาเอาเปรียบเปรียบเมื่อรู้สึกว่าคุณเอาเปรียบโดยไม่ยุติธรรม สามารถที่จะแสดงสิทธิอันชอบธรรมของตนเอง และขอให้บุคคลอื่นแสดงต่อตนเองด้วยความยุติธรรม สามารถพูดได้ว่า “ดิฉันมาเข้าคิวก่อน” หรือ “คุณกรุณาหรีววิทยุหน่อยได้ไหมคะ” สามารถที่จะแสดงความข้องใจหรือร้องทุกข์ได้อย่างหนักแน่น โดยไม่ต้องทำลายสถานการณ์ ก็ไม่ต้องทะเลาะวิวาท หรือโกรธกับผู้อื่นนั่นเอง

11. การแสดงความมั่นคง (Be Persistent) ถ้ามีความข้องใจหรือต้องการร้องทุกข์ในเรื่องที่มีเหตุผลสมควร ก็สามารถที่จะดำเนินการร้องทุกข์ได้จนกว่าจะประสบความสำเร็จ ถึงแม้จะมีคนคอยขัดขวาง โดยไม่ล้มเลิกความตั้งใจเพราะมีคนมาขัดขวางเพียงคนหรือสองคน

12. หลีกเลี่ยงการที่จะต้องแสดงเหตุผลในทุก ๆ ความเห็น (Avoid Justifying Every Opinion) ในการอภิปรายหรือการเจรจากับใครก็ตาม ถ้าถูกโต้แย้งอยู่ตลอดเวลา เช่น มีคนคอยถามว่า “ทำไม” อยู่ตลอดเวลาที่สามารถปฏิเสธที่จะตอบคำถามหรือต่อความออกไปได้ โดยพูดว่า “ดิฉันไม่จำเป็นต้องแสดงเหตุผลต่อทุก ๆ สิ่ง” ดิฉันพูด ถ้าการที่จะต้องแสดงเหตุผลมีความสำคัญต่อคุณมาก คุณอาจจะลองหาเหตุผลดูก็ได้ว่า ทำไมคุณจึงไม่เห็นด้วยกับดิฉันไปเสียหมด”

13. การใช้สายตาประสานสายตา (Eye Contact) ในขณะที่ยสนทนาก็สามารถที่จะมองตาผู้ฟังได้ ซึ่งการประสานสายตานี้มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยสะท้อนความรู้สึกจริงใจของผู้พูดได้ และขณะเดียวกันทำให้ผู้พูดได้รู้ว่า ผู้ฟังมีความสนใจในเรื่องที่กำลังสนทนาอยู่มากน้อยเพียงใด หรือผู้ฟังมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง

4.1.11 องค์ประกอบของการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก

ในการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้น อัลเบอร์ตี และเอมมอนส์ (เพ็ญศรี วชิราวิโรจน์, 2527 : 30 - 32 : อ้างอิงมาจาก Alberti and Emmons, 1978 : 31 - 32) กล่าวว่า ผู้เข้ารับการฝึกจะต้องได้รับการฝึกเป็นพิเศษในเรื่องต่อไปนี้

1. การประสานสายตา (Eye Contact) คือการมองบุคคลที่พูดด้วยอย่างตรงไปตรงมา เป็นการบอกให้ทราบถึงความจริงใจเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังพูด เมื่อสนทนากับผู้ใด ผู้พูดสามารถที่จะมองประสานสายตากับผู้ฟังได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังได้ทราบถึงความรู้สึกจริงใจเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังพูดอยู่

2. การวางตัว (Body Posture) เป็นลักษณะของการเผชิญหน้า การยืนหรือนั่งที่เป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นระยะทาง การโน้มตัวเข้าหา การวางตัวให้ตรงที่เป็นไปอย่างเหมาะสม จะทำให้เรื่องราวที่พูดกับบุคคลอื่นมีน้ำหนักมากขึ้น

3. การแสดงท่าทาง (Gesture) การแสดงท่าทางที่เหมาะสม จะทำให้เรื่องราวที่พูดมีความหนักแน่นยิ่งขึ้น การแสดงอาการกระตือรือร้นจนเกินไป จะทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้

4. การแสดงออกทางใบหน้า (Facial Expression) ผู้ที่จะแสดงพฤติกรรมกล้านแสดงออกที่เหมาะสม จะต้องสามารถแสดงสีหน้าได้อย่างสอดคล้องกับเรื่องราวที่จะพูดหรือกำลังพูด เช่น จะแสดงให้ผู้อื่นรู้ว่าตนเองกำลังโกรธ แต่สีหน้าที่แสดงออกกลายเป็นยิ้มแย้มหรือหัวเราะก็เป็นการแสดงออกทางสีหน้าที่ไม่ตรงกับเรื่องที่กำลังพูด ผู้ที่แสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องแสดงสีหน้าได้เหมาะสมกับเรื่องและความรู้สึก

5. น้ำเสียง การเปลี่ยนแปลงด้วยคำและระดับเสียง (Voice Tone , Inflection and Volume) การพูดเสียงเรียบ กระชับเบา ๆ จะเป็นการยากในการที่จะชักจูงให้ผู้อื่นเชื่อถือเป็นจริง จึง ในทำนองเดียวกัน เสียงตะโกนก็เป็นอุปสรรคในการสื่อสารกับผู้อื่น ดังนั้น การใช้ระดับเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ปานกลางที่เหมาะสมในการสนทนาจะเป็นการชักจูงใจผู้อื่นรู้ได้โดยไม่ต้องใช้การขู่บังคับ

6. จังหวะในการพูด (Timing) การแสดงออกด้วยความสมัครใจจะเป็นเป้าหมายของผู้ที่ต้องการความกล้าในการแสดงออก แต่บางครั้งการลังเลใจจะส่งผลกระทบที่ได้จากการแสดงออกแต่อย่างไรก็ตามการตัดสินใจเลือกจังหวะอันเหมาะสมนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เช่น ในกรณีที่เกิดขัดแย้งกัน การพูดกับนายจ้างในห้องทำงานส่วนตัวย่อมดีกว่าการพูดต่อหน้ากลุ่มคนงาน

7. เนื้อหาที่จะพูด (Content) บุคคลมักจะมีคามลังเลใจอยู่นานเพราะไม่รู้จะพูดอะไร ซึ่งนับว่าจะต้องมีการฝึกพูดในบางสิ่งบางอย่าง เพื่อที่จะให้ผู้ฟังได้รู้ถึงความรู้สึกที่แท้จริงของผู้พูดในขณะนั้นได้

8. การฟัง (Listening) การแสดงให้ผู้พูดทราบถึงความสนใจฟัง การสะท้อนความคิดเห็น การแสดงสีหน้าท่าทางที่เหมาะสมในขณะนั้น เช่น การพยักหน้า และการพยายามทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดพูดให้ชัดเจนเสียก่อนที่จะพูดโต้ตอบ

การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกนี้ เป็นการฝึกทักษะทั้งทางด้านภาษาด้วยคำ (Verbal) และภาษาท่าทาง (Non - Verbal) โดยส่วนใหญ่แล้วพื้นฐานการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่สำคัญนั้นอยู่ที่ความสามารถที่จะแสดงความรู้สึกทางด้านท่าทาง ซึ่งได้แก่ การแสดงความรู้สึก ออกได้ทางสายตา ทางใบหน้า ทางกิริยาท่าทาง และทางน้ำเสียง (วัลลภ ปิยะมโนธรรม. 2525 : 76)

4.2 งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ

กาญจนา หลวงจอก (2536 : 63) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสม ในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบางแพปฐม พิตยา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผลของการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้ารับการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคลสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภูมิินทร์ อ่อนละมูล (2538 : 44) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อ พฤติกรรมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโสภณ ศิริราษฎร์ อำเภอเพลง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมแบบหลักหนี มี พฤติกรรมและแบบใช้ชานาญ มีพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับเพื่อนเหมาะสมขึ้น หลัง จากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วีลาสโก (Velasco. 1985 : 3300 - A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทักษะในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนที่มีอายุ 15 - 18 ปี ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เป็นผู้นำมีความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคลได้ดี นักเรียนที่เป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม มีความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคลได้บ้าง ส่วนนักเรียนที่ไม่ให้ความร่วมมือกับกลุ่มจะไม่มีความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล

วาร์ด (Ward. 1986 : 2650 - B) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนวัยรุ่น ที่อยู่ในเมือง เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงเมื่อเกิดความขัดแย้งกัน หลังได้รับการอบรมทาง จริยธรรมโดยให้นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ 10 จำนวน 51 คน เข้ารับการอบรมทางด้าน จริยธรรมใช้เวลา 8 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้ารับการอบรม มีความคิดเห็นว่าการ ใช้ความรุนแรงสามารถป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้ โดยใช้วิธีการทางจริยธรรม

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล เป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นได้เสมอเมื่อบุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กัน ถ้าหากบุคคลได้เรียนรู้ถึงแนวทางการแสดงออก ที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นแล้ว ก็จะช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างบุคคล

บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว จำนวน 22 คน

กลุ่มตัวอย่าง

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว จำนวน 16 คน ผู้วิจัยขอความร่วมมือนักเรียนในการเข้าร่วมการทดลอง แล้วผู้วิจัยคัดเลือกโดยจับคู่ (Matching) เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 8 คน โดยมีวิธีการคัดเลือกเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โดยตรวจสอบทะเบียนประวัติจากครูประจำชั้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 - 3/6 พบนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง จำนวน 22 คน ซึ่งมีรายชื่อตรงกับการสำรวจปัญหาเบื้องต้นโดยการใช้แบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจนักเรียนทั้ง 22 คน ให้เข้าร่วมกลุ่มทดลองโดยมีนักเรียนให้ความร่วมมือเข้าร่วมทดลอง 16 คน และให้นักเรียนทั้ง 16 คน แสดงสถานการณ์คู่ขนานก่อนการทดลอง (Pretest) โดยมีผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกคะแนนตามแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว แล้วให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด

3. นำคะแนนนักเรียนทั้ง 16 คน มาเรียงลำดับจากคะแนนสูงไปต่ำ แล้วคัดเลือกแบบจับคู่ (Matching) เพื่อให้กลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม มีคะแนนเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน ดังนั้น กลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม มีคะแนนความสามารถในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวเท่าเทียมกัน ได้กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย

1. โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
2. โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง มีลำดับขั้นในการสร้างดังนี้
 - 1.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อเป็นแนวในการสร้างโปรแกรม และกำหนดขอบเขตเนื้อหาให้เหมาะสม
 - 1.2 สร้างแบบทดสอบปลายปิดเกี่ยวกับความขัดแย้งและวิธีเผชิญความขัดแย้งให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบเพื่อนำคำตอบมาสร้างโปรแกรมสถานการณ์จำลอง
 - 1.3 สร้างโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
 - 1.4 นำโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บังอร เสดนนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมาย กิจกรรม เนื้อหา วิธีดำเนินการและการประเมินผล
 - 1.5 นำโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองมาแก้ไขเนื้อหาและภาษาให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 จำนวน 8 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
 - 1.6 นำโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง ที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขความเหมาะสมของภาษาและวิธีการดำเนินกิจกรรมก่อนนำไปใช้การทดลอง โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง ผู้วิจัยใช้เวลาทดลอง 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เวลา 15.30 - 16.20 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันจันทร์ กับวันพุธ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)
2. โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ มีลำดับการสร้างดังนี้
 - 2.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคนิคแม่แบบและวิธีการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคล เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรม และกำหนดเนื้อหา

ให้เหมาะสม

2.2 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างวิดิทัศน์

2.3 สร้างแบบทดสอบปลายเปิดเกี่ยวกับความขัดแย้งและวิธีเผชิญความขัดแย้ง

ให้กลุ่มตัวอย่างตอบเพื่อนำคำตอบมาสร้างบทละคร (Script)

2.4 เขียนบทละคร (Script) เพื่อสร้างแม่แบบให้เหมาะสมกับนิยามศัพท์เฉพาะ

2.5 นำบทละครที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คนชุดเดิมตรวจสอบ

ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมาย กิจกรรม เนื้อหา วิธีดำเนินการและการประเมินผล แล้วผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.6 คัดเลือกบุคคลที่จะเป็นแม่แบบ ซึ่งเป็นครูอาจารย์ 4 คนและนักเรียน 15 คน จาก โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร มาฝึกซ้อมผู้แสดงในแต่ละเรื่องเพื่อให้สามารถสื่อข้อความและความรู้สึกนึกคิดได้ตรงตามจุดประสงค์ และทำการบันทึกวิดิทัศน์

2.7 นำโปรแกรมและวิดิทัศน์ที่สร้างขึ้นและปรับปรุงไปแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องและความเข้าใจตรงกันในการชมวิดิทัศน์ซึ่งพบว่าเนื้อหาของวิดิทัศน์ในครั้งที่ 10 จะต้องมีการเสนอภาพประกอบการชมจึงจะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจยิ่งขึ้นและนอกจากนั้นในการชมวิดิทัศน์ในเรื่องที่ 9 และ 11 ต้องคอยสังเกตและตั้งใจฟังเป็นพิเศษเพราะภาพจะเร็วและเสียงจะเบาซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการทดลองต่อไป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ผู้วิจัยใช้เวลาทดลอง 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เวลา 15.30 - 16.20 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันอังคารและวันพฤหัสบดี (ตั้งรายละเอียดในภาคผนวก)

3. แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

เป็นแบบบันทึกของผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้ง ระหว่างบุคคล

3.2 ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามปลายเปิดที่เกี่ยวกับพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อนำคำตอบมาสร้างเป็นสถานการณ์คู่ขนาน และแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว

3.3 สร้างแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ชุดเดิม พิจารณาสถานการณ์และลักษณะพฤติกรรมที่สังเกตให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

3.4 นำแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ลักษณะแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว

เป็นแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ประกอบด้วยสถานการณ์และรายการพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยมีช่องให้ผู้สังเกตบันทึกว่าพฤติกรรมเหล่านั้นกลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติหรือไม่

การบันทึกพฤติกรรมในแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ให้ผู้สังเกตทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหลังรายการพฤติกรรมที่กำหนด 2 ช่อง คือ ช่องปฏิบัติ สำหรับรายการพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกและช่องไม่ปฏิบัติ สำหรับรายการพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้แสดงออก

การให้คะแนน กำหนดไว้ดังนี้

ถ้าพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การให้คะแนนเป็นดังนี้

ปฏิบัติ	ให้คะแนน	1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติ	ให้คะแนน	0 คะแนน

ตัวอย่างแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว

สถานการณ์ นักเรียนมีเรื่องทะเลาะกับน้องในขณะที่กำลังเล่นโดมิโนแต่กลับถูกพ่อดุทั้งๆ ที่ไม่ใช่ฝ่ายผิดโดยพ่อให้เหตุผลว่า เป็นพี่ต้องยอมให้อภัยน้อง ข้าครั้งนี้เป็นครั้งที่ 2 แล้ว นักเรียนจะทำอย่างไร

ตัวอย่างแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

ข้อ	รายการพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
	ภาษาล้อยก		
1.	โวหาร.....		
2.	พูดบ่น.....		
	ภาษาท่าทาง		
1.	หันหน้าหนี.....		
2.	เดินหนี.....		

ขั้นตอนในการสังเกต

1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยศึกษาและทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะและแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคลให้เข้าใจตรงกันเพื่อสามารถบันทึกการสังเกตได้อย่างถูกต้อง

2. การสังเกตในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์ และพฤติกรรมของนักเรียนตามแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคลของนักเรียน ตามสถานการณ์ที่กำหนดก่อนและหลังการทดลอง

ดัชนีความเชื่อมั่นของการสังเกต

การสังเกตในครั้งนี้เป็นการสังเกตลักษณะพฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนด จึงหาความเชื่อมั่นของการสังเกตโดยใช้วิธีการของ วิลเลียม เอ สกอตต์ (William A. Scott) พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531 : 134) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\pi = \frac{P_o - P_a}{1 - P_e}$$

π หมายถึง ความเชื่อมั่นของการสังเกต

- P_0 หมายถึง อัตราส่วนของความน่าจะเป็นของการสังเกตได้ตรงกันของสังเกต 2 คน ซึ่งได้จากผลต่างระหว่าง 1.00 กับค่าผลรวมของผลต่างระหว่างร้อยละ
- P_c หมายถึง ของค่าสังเกตพฤติกรรมของผู้สังเกต 2 คน อัตราส่วนของความน่าจะเป็นของการสังเกตพฤติกรรมได้ตรงกัน ที่เกิดขึ้นโดยความบังเอิญของผู้สังเกต 2 คน ซึ่งหาได้จากสัดส่วนของคะแนนพฤติกรรมที่มีจำนวนสูงสุดและรองลงมา โดยเลือกจากผู้สังเกตคนใดคนหนึ่ง ก็ได้ค่าทั้งสองค่ามาหาค่าเฉลี่ยแล้วนำมารวมกัน

การเตรียมการทดลอง

1. เตรียมผู้สังเกต

- 1.1 เลือกผู้ช่วยวิจัย 1 คน เพื่อช่วยสังเกต โดยกำหนดให้ผู้ช่วยวิจัยครั้งนี้เป็นครูที่สอนวิชากิจกรรมแนะแนว
- 1.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ศึกษาทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการวิจัย นิยามของพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวให้เข้าใจตรงกัน เพื่อสามารถใช้บันทึกพฤติกรรมในการเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้ถูกต้อง
- 1.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ฝึกสังเกตและบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกกับครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ ปีการศึกษา 2539 จำนวน 20 คน ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างตามสถานการณ์ที่กำหนด 6 สถานการณ์ เพื่อหาดัชนีความเชื่อมั่นของการสังเกตได้เท่ากับ .92

2. เตรียมสถานการณ์

- 2.1 ศึกษาแนวทางในการกำหนดจำนวนสถานการณ์และระยะเวลาที่ใช้ในการสังเกตจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 2.2 สํารวจเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดสถานการณ์

2.2 สํารวจเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดสถานการณ์

2.3 สร้างสถานการณ์ในการสังเกต ก่อนการทดลอง 3 สถานการณ์หลังการทดลอง 3 สถานการณ์ โดยให้มีลักษณะคู่ขนานกันและใช้เวลาในการสังเกตสถานการณ์ครั้งละ 5 นาที

2.4 นำสถานการณ์ที่สร้างในข้อ 2.3 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ชุดเดียวกันกับที่ตรวจโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษาและความเป็นคู่ขนานของสถานการณ์ก่อนและหลังการทดลอง

2.5 นำสถานการณ์จากข้อ 2.4 มาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยวิจัยแบบ Two - Matched Groups Design ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Two - Matched Groups Design

การกำหนดการเข้ากลุ่ม	สอบก่อน	การทดลอง	สอบหลัง
E_1	$T_1 E_1$	X_1	$T_2 E_1$
E_2	$T_1 E_2$	X_2	$T_2 E_2$

ความหมายของสัญลักษณ์

E_1	แทน	กลุ่มทดลองที่ 1
E_2	แทน	กลุ่มทดลองที่ 2 (การใช้เทคนิคแม่แบบ)
X_1	แทน	การทดลองโดยใช้สถานการณ์จำลอง
X_2	แทน	การทดลองโดยใช้เทคนิคแม่แบบ
T_1	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง
T_2	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง

การดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทดลองสังเกตพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวโดยสมมติสถานการณ์ในแบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว 3 สถานการณ์ซึ่งเป็นสถานการณ์ก่อนการทดลอง เพื่อเก็บเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดของสถานการณ์สมมติให้นักเรียนกลุ่มทดลองและผู้สังเกตเพิ่มเติม (ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) เพื่อให้ทราบบทบาทของตัวเองก่อนนักเรียนกลุ่มทดลองผู้วิจัยบอกรายละเอียดไม่หมด เพื่อที่จะให้นักเรียนกลุ่มนี้ได้แสดงพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งเป็นไปตามธรรมชาติ

1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่อาสาสมัครก่อนแสดงบทบาทตามสถานการณ์สมมติทีละคน โดยเน้นว่านักเรียนกำลังรับบทบาทเป็นใครและถ้าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นขอให้แสดงออกตามความเป็นจริงและชี้แจงให้นักเรียนทราบว่าการแสดงครั้งนี้ไม่มีผิดไม่มีถูก และจะเก็บเป็นความลับ

1.3 ขณะนักเรียนกลุ่มทดลองแสดงผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อเหตุการณ์ความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวและบันทึกในแบบบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวเพื่อใช้แบ่งกลุ่มทดลองออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 และนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. ขณะทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองทั้งสองกลุ่ม โดยใช้โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองกับกลุ่มทดลองที่ 1 และโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบกับกลุ่มทดลองที่ 2 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง จำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในวันจันทร์ และวันพุธ เวลา 15.30 - 16.20 น. ตั้งแต่วันที่ 20 มกราคม 2540 - 26 กุมภาพันธ์ 2540

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบจำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในวันอังคาร และวันพฤหัสบดี เวลา 15.30 - 16.20 น. ตั้งแต่วันที่ 21 มกราคม 2540 ถึง 27 กุมภาพันธ์ 2540

3. หลังการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยให้กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 แสดงพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว 3 สถานการณ์ซึ่งเป็น

สถานการณ์หลังการทดลองไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest) ดังมีรายละเอียดเหมือนข้อ. 1- 1.3 แล้วนำข้อมูลที่ใช้ได้คือข้อมูลที่ได้ผู้สังเกต 2 คน สังเกตได้ตรงกันโดยได้ 1 คะแนนถ้าปฏิบัติและได้ 0 คะแนนถ้าไม่ปฏิบัติ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลอง
2. เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ก่อนและหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. เปรียบเทียบความพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับสมาชิกในครอบครัว ก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 คำมัธยฐาน
 - 1.2 ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์
2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาความเชื่อมั่นของการสังเกตของวิลเลียม เอ สกอตต์ (William A. Scott)
3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน
 - 3.1 เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบของ วิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test) (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2534 : 381-382)
 - 3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนจากแบบบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ซึ่งได้มาโดยวิธีการจับคู่ โดยใช้ การทดสอบของ วิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test) (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2534 : 381-382)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
Mdn	แทน	ค่ามัธยฐานของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
Q.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
T	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาในการทดสอบวิลคอกัน

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลอง
2. เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ก่อนและหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ ดังแสดงในตาราง 2 , 3 และ 4 ตามลำดับ

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลอง 1 ก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลอง

กลุ่มทดลองที่ 1	N	Mdn	Q.D.	T
ก่อนทดลอง	8	11.5	1.5	0**
หลังทดลอง	8	3.0	0.5	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 แสดงว่า ภายหลังจากทดลองนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงหลังจากการได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ

กลุ่มทดลองที่ 2	N	Mdn	Q.D.	T
ก่อนทดลอง	8	10.5	1.5	0**
หลังทดลอง	8	2.5	1.0	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 แสดงว่า ภายหลังจากทดลองนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงหลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ใช้สถานการณ์จำลองและกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ใช้เทคนิคแม่แบบ

กลุ่มตัวอย่าง	N	Mdn	Q.D.	T
กลุ่มทดลองที่ 1	8	8.0	1.0	6.5
กลุ่มทดลองที่ 2	8	8.0	1.5	

จากตาราง 4 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและ การใช้เทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงใกล้เคียงกัน

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อการศึกษาผลของการใช้สถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ก่อนและหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ของนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองกับนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงภายหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
2. นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงภายหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง และเทคนิคแม่แบบที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างและมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว จำนวน 22 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างและมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว จำนวน 16 คน ผู้วิจัยขอความร่วมมือนักเรียนในการเข้าร่วมการทดลองแล้วคัดเลือกโดยการจับคู่ (Matching) เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย

1. โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
2. โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
3. แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยวัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว โดยสมมติสถานการณ์ของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวเพื่อเก็บเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) โดยสังเกตพฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนด 3 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 5 นาที (Johnson. 1986 : 231.)

2. ขณะทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองทั้งสองกลุ่ม โดยใช้โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองกับกลุ่มทดลองที่ 1 และโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบกับกลุ่มทดลองที่ 2 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง จำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในวันจันทร์ และวันพุธ เวลา 15.30 - 16.20 น. ตั้งแต่วันที่ 20 มกราคม 2540 ถึง 26 กุมภาพันธ์ 2540

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ จำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในวันอังคาร และวันพฤหัสบดี เวลา 15.30 - 16.20 น. ตั้งแต่วันที่ 21 มกราคม 2540 ถึง 27 กุมภาพันธ์ 2540

3. หลังการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยให้กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ทดสอบวัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวตามสถานการณ์ที่กำหนดโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยบันทึกการสังเกตพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคลของนักเรียนไว้เป็นคะแนน หลังการทดลอง (Post test) โดยสังเกตตามสถานการณ์ที่กำหนด 3 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 5 นาที ซึ่งสถานการณ์จะมีลักษณะคู่ขนานกับสถานการณ์ในข้อ 1.

4. นำคะแนนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวก่อนและหลังได้รับการฝึกการใช้สถานการณ์จำลอง โดยใช้การทดสอบของวิลคอกซ์ (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test)

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ โดยใช้การทดสอบของ วิลคอกซ์ (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test)

3. เปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบ โดยใช้ การทดสอบของ วิลคอกซ์ (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าสรุปผลได้ดังนี้

1. นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลง ภายหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลง ภายหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบ เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับ สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 ปรัชญาผล ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สถานการณ์จำลองสามารถลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้เพราะ สถานการณ์จำลองเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้กระทำหรือฝึกปฏิบัติและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง จากสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับสภาพเป็นจริง (บุญทัน อยู่ชมบุญ. 2533 : 54)

นอกจากนี้การใช้สถานการณ์จำลองยังทำให้นักเรียนมีโอกาสนอภิปรายร่วมกับเพื่อนและผู้วิจัย เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเอง พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นว่า ถูกต้อง แตกต่าง เหมือนกับเพื่อนอย่างไร จากการอภิปรายร่วมกับเพื่อนและผู้วิจัย และประสบการณ์ที่ได้รับในขณะที่มีการแสดงในสถานการณ์จำลองทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน มีความรู้สึกร่วมกับเหตุการณ์ที่แสดง จึงสามารถช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลงได้

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริยา พันธุ์คง (2539 : 88-89) ที่พบว่า สถานการณ์จำลองทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร มีความวิตกกังวลในการพูดหน้าชั้นเรียนลดลงหลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิติไทย นัมคณิสรณ์ (2537 : 86) ที่พบว่า สถานการณ์จำลองทำให้นักเรียนชั้นต้นปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ลดความวิตกกังวลก่อนการแสดงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ ตระกูลสฤณ (2537 : 64) พบว่า สถานการณ์จำลองทำให้นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร มีความวิตกกังวลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัย หทัยกาญจน์ ทองดี (2537 : 34) ที่พบว่าสถานการณ์จำลองทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านห้วยกระบอก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีพฤติกรรมความประมาทในการเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การใช้เทคนิคแม่แบบเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ทั้งนี้เพราะการใช้เทคนิคแม่แบบเป็นวิธีการที่ให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบ ซึ่งมีทั้งแม่แบบที่ดีและไม่ดี ตลอดจนได้อภิปรายร่วมกันถึงแม่แบบที่ดีและไม่ดีว่าแม่แบบแบบไหนที่ควรจะเลียนแบบ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองโดยใช้แม่แบบที่เป็นวีดิทัศน์ ซึ่งแสดงโดยครู - อาจารย์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ซึ่งเป็นแม่แบบที่อยู่ใกล้ตัวกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทำให้นักเรียนสนใจในแม่แบบ และเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบได้ดี (Bandura . 1969 : 778 - 186)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิริยา พันธัง (2539 : 90) พบว่า การใช้เทคนิคแม่แบบ ทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร มีความวิตกกังวล ในการพูดหน้าชั้นเรียนลดลงหลังจากการใช้เทคนิคแม่แบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกษม มีสง่า (2532 : 58) ที่พบว่าการใช้ตัวแบบเพื่อลดความวิตกกังวลให้แก่ผู้เริ่มเรียนว่ายน้ำต่อความสามารถว่ายน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ได้รับการใช้

เทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 แสดงว่าวิธีการของทั้งสองวิธีนี้ ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงได้ใกล้เคียงกัน แม้ว่า หลักการของทั้งสองวิธีจะแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะ สถานการณ์จำลองเป็นวิธีที่จำลองเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น นักเรียนได้ลองกระทำและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง (Schultz. 1972 : 4) ทำให้นักเรียนเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไปได้นอกจากนั้นทิสนา แจมมณี (2522 : 202). กล่าวว่า สถานการณ์จำลองช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนมีความสนใจ และสนุกสนานเพลิดเพลินกับการเรียน มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม อาจเพราะนักเรียนทุกคนมีโอกาสเลือกผู้แสดงหรืออาจถูกเลือกให้แสดงบทบาทที่จะเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละการทดลอง จึงก่อให้เกิดความตื่นเต้นและแรงจูงใจที่จะประกอบกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับที่สมบูรณ์ เสนิย์วงศ์ ณ อยุธยา (2525 : 1718) ได้กล่าวไว้ว่า สถานการณ์จำลองสามารถสร้างอารมณ์และทัศนคติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้นอกจากนั้นยังช่วยปรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนให้เข้ากันได้เป็นอย่างดี

สำหรับการใช้เทคนิคแม่แบบนั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบ ซึ่งมีทั้งแม่แบบที่เป็นแม่แบบที่ดีและไม่ดี เหมาะสมและไม่เหมาะสม ซึ่งทำให้เกิดการตัดสินใจในการเลือกเลียนแบบได้ง่ายขึ้น ทำให้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ดี ดังคำกล่าวของแบนดูรา (Bandura. 1977 : 117 - 121) ที่ว่าการได้เห็นผลการกระทำของบุคคลอื่นสามารถทำให้บุคคลนั้นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เช่นเดียวกับการที่บุคคลนั้นได้ลงมือกระทำพฤติกรรมนั้นด้วยตนเอง ส่วนแม่แบบที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษารครั้งนี้เป็นวีดิทัศน์ ซึ่งนักเรียนได้เห็นทั้งภาพและได้ยินทั้งเสียงของตัวละครในชั้นระดับเดียวกับกลุ่มทดลองที่ 2 ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจ และไม่เบื่อหน่าย สอดคล้องกับที่สุวดี ศรีเลณวัติ (2526 : 31.) ได้กล่าวว่า เด็กส่วนใหญ่โดยเฉพาะเด็กวัยเรียนชอบดูโทรทัศน์มากที่สุด มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นสิ่งที่เราควรมีคุณภาพสูงสำหรับเด็กในวัยเรียนที่สนใจใคร่รู้ และชอบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ โดยเฉพาะภาพที่เคลื่อนไหวได้ จึงทำให้นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวไม่แตกต่างกัน ดังเช่นงานวิจัยของ วิริยา พันธคง (2539 : 88 - 89) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีความวิตกกังวลในการพูดหน้าชั้นเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรรณิการ์ สูบโคกสูง (2538 : 68) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองกับการใช้เทคนิค

พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีความวิตกกังวลในการพูดหน้าชั้นเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรรณิการ์ สูบโคกสูง (2538 : 68) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองกับการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านคอนขวาง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 24 คน พบว่า นักเรียนที่ใช้สถานการณ์จำลองและใช้เทคนิคแม่แบบ มีความสามารถในการทำงานกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า สถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบสามารถทำให้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวลดลงได้เหมือนกัน จึงควรส่งเสริมให้มีการนำสถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบไปใช้การลดพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว โดยเลือกใช้ตามความเหมาะสม เช่น ถ้านักเรียนยังไม่มีตัวแบบที่เหมาะสมก็ควรใช้เทคนิคแม่แบบ แต่ถ้านักเรียนชอบแสดงออกก็อาจใช้สถานการณ์จำลอง

1.2 ครูผู้สอน ครูแนะแนว และผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความชำนาญในการใช้เทคนิคทั้ง 2 วิธีอาจคัดเลือกโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองและโปรแกรมเทคนิคแม่แบบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปใช้หรือปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของนักเรียนในแต่ละโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำเทคนิคอื่น ๆ เช่น ให้คำปรึกษา บทบาทสมมติ เป็นต้น ไปช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

2.2 ควรนำเทคนิคของสถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบปรับใช้กับการลดพฤติกรรมหรือสร้างพฤติกรรมในด้านอื่น ๆ เช่น ลดค่านิยมของสังคมไทยที่ไม่ดี ไม่ถูกต้องค่านิยมในการใช้พลังงาน หรือ การปลูกฝังระเบียบวินัยในการทิ้งขยะ

2.3 ควรนำสถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบไปใช้ลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวที่มาจากครอบครัวปกติในระดับอื่น ๆ เช่น

เช่นพฤติกรรมในการบริโภคยาบ้า ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่นอาจจะเสนอแม่แบบเพื่อป้องกันให้เยาวชนหลีกเลี่ยงยาบ้า หรืออาจจะเสนอแม่แบบเพื่อชี้ให้เห็นโทษของผู้ติดยาเสพติดตลอดจนผลกระทบที่อาจจะได้รับการบริโภคสิ่งเสพติด

2.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลอื่น ๆ เช่น เพื่อน ๆ ที่เรียนด้วยกัน หรือ ทำงานด้วยกัน

2.5 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแม่แบบอื่น เช่น หุ่นมือ การ์ตูน สไลด์ ฯลฯ เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา หนองจอก. การฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้ง ระหว่าง
บุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบางแห้วพิทยาคม อำเภอบางแห้ว
จังหวัดราชบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- กรรณิการ์ สุบโคกสูง. การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองกับการใช้เทคนิค
แม่แบบที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนบ้านดอนขวาง อำเภอนิคมไทย จังหวัดนครราชสีมา. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- กษมา จันทร์แดงผล. การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบกับชุดพัฒนาความขยัน
หมั่นเพียรที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชสามัคคี กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- เกษม มีสง่า. ผลการใช้ตัวแบบเพื่อลดความวิตกกังวลให้แก่ผู้เริ่มเรียนว่ายน้ำต่อความ
สามารถในการว่ายน้ำ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรี-
นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2532 . อัดสำเนา.
- การปกครอง, กรม. ประมวลสถิติงานทะเบียนปี 2533. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ กรมการ
ปกครอง, 2533.
- กำแหง ชีระนาถ. ปัญหาการหย่าร้างในปัญหาครอบครัว : รายงานการสัมมนาเชิงใหม่
บริษัทไทยประกันชีวิต. 2526. ศูนย์พาสงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2537.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. เด็กและวิกฤตการณ์ในครอบครัว. เชียงใหม่ : ภาควิชามนุษย์-
สัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.
- ชีรวัดน์ นิลเนตร. สภาพเชิงจิต-สังคมในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่น ในเขต
กรุงเทพฯ. ปรินิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- ดารณี อุทัยตรกิจ. “จิตวิทยากับการแนะแนวในระดับประถมศึกษา,” ใน เอกสารการสอน
ชุดวิชาการแนะแนวในระดับประถมศึกษา. หน่วยที่ 1-7. สาขาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.

- ทิตนา แคมมณี และคนอื่นๆ. กลุ่มสัมพันธ์ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ :
บุรพา ศิลปการพิมพ์, 2522.
- _____. การพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นประถม
ศึกษา เล่ม 1. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2528.
- ธีระ ชัยยุทธจรยา. “พฤติกรรมของเด็กโทรทัศน์,” วารสารแนะแนว. 12 มิถุนายน
กรกฎาคม 2521.
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, “ครอบครัวหย่าร้างที่สร้างปัญหาให้สังคม,” ธรรมศาสตร์.
16(1):75-88; ม.ป.ป.
- นิติไทย นัมคณิศรณ. การเปรียบเทียบผลของการฝึกสอนคล้ายคลึงเนื้อและการใช้สถาน
การณ์จำลองที่มีความวิตกกังวล ก่อนการแสดงของนักเรียนชั้นต้นปีที่ 3 วิทยาลัย
นาฏศิลป์ จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- นพรัตน์ สมประสงค์. ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งของเด็กวัยรุ่นกับพ่อแม่และ
ลักษณะความเป็นผู้นำ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป. อัดสำเนา.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมการแต่ง
ตำราทบทวนมหาวิทยาลัย, 2530.
- พยอม วงษ์พราม. ผลของการให้คำปรึกษากลุ่มที่มีต่อการปรับตัวทางอารมณ์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนสวัสดิ์วิทยา
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาแนะแนว มศว.ประสานมิตร,
ม.ป.ป.
- พยอม วงศ์สารศรี. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต, 2526.
- พรรณราย ทวีพะประภา. “การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก,” จิตวิทยาพื้นฐานเพื่อการ
แนะแนว. กรุงเทพฯ : สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย เซ็นทรัลเวิลด์เพลส ศึกษา
การพิมพ์, 2533. 15(796):9-30; สิงหาคม-กันยายน 2524.
- _____. “การฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก และการจัดการกับความขัดแย้ง,”
แนะแนว. 17(48):41-49; ธันวาคม 2525-มกราคม 2526.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
เจริญผล, 2531.

- วัชร ทรัพย์มี. “วรรณกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็กและวารสารแนะแนวระดับประถมศึกษา,”
ในเอกสารการสอนชุดวิชาวรรณกรรมประถมศึกษา หน่วยที่ 14. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.
- วันทนา กลิ่นงาม. ภาวะการหย่าร้างของประชากรไทยระหว่างปี พ.ศ. 2512-252.
 ศึกษาจากทะเบียนหย่า เอกสารทางวิชาการหมายเลข 64 สถาบันวิจัยประชากรและ
 สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, พฤศจิกายน 2525.
- วิจิตรา วสุวานิช. “กรอบคร่ำกับการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก,” ในการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก,
 เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาหน่วยที่ 6-10 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
 2524.
- ศรันยา ชัยเพียรเจริญกิจ. ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการประหยัด ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. จัดสำเนา.
- ศิริกุล อำพันแสง. ประสิทธิผลของการใช้บทโปรแกรมในเด็กวัยเรียนต่อการลดความกลัว
และการเพิ่มพฤติกรรมการให้ความร่วมมือในการตอนฟัน. วิทยานิพนธ์ วท.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532. จัดสำเนา.
- สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย. กรอบครัวสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
 วิบูลย์กิจ, 2524.
- สุชา จันทรเณม. จิตวิทยาเด็กเกเร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2529.
- สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2533.
- สุภาวดี มิตร์สมหวัง. ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมสงเคราะห์
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, 2533.
- สุวดี ศรีเลนวดี. “ความสนใจของเด็กต่อการเล่น,” การส่งเสริมคุณภาพการปฏิบัติการ
พยาบาล รวบรวมงานการประชุมวิชาการในโอกาสฉลอง 84 ปี คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล 4-7 สิงหาคม 2525 โดยคณะกรรมการจัดประชุมวิชาการ.
 กรุงเทพฯ : เรือนแก้วพิมพ์, 2526.
- สำเนา วรางกูล. “สื่อมวลชนกับการศึกษาม.” ครูศาสตร์ 4:136-140 มิถุนายน-กันยายน
 2514.

สมบูรณ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา. การเปรียบเทียบผลการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนหน่วย “การทำมาหากิน” ด้วยการสอน
แบบใช้แลไม่ใช้สถานการณ์จำลอง. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา

สมพงษ์ จิตระดับ. การสอบจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ :
ไอ เอส พรินติ้งเฮาส์, 2530.

สุทิน บุญชูวงศ์. หลักการสอนตรงตามหลักสูตร สภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2530.

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต, 2531.

สำเร็จ เวชสุนทร. “กิจกรรมสถานการณ์จำลองในวิทยาลัยครู.” ครูปริทัศน์. 5(2) : 18-22;
ธันวาคม 2533.

หทัยกาญจน์ ทองดี. การใช้สถานการณ์จำลองเพื่อลดความประมาทในการเขียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านห้วยกระบอก อำเภอน้ำโปร่ง จังหวัด
ราชบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

อัญชลี แจ่มเจริญ. “สถานการณ์จำลองกับการเรียนการสอน.” มิตรครู. 21(9) : 5-9;
พฤษภาคม 2522.

อารี เพชรพุด. มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เนติกุลการพิมพ์, 2530.

อรุณี ชินวงศ์อมร. ผลการเรียนเปรียบเทียบบทบาทสมมติและเทคนิคแม่แบบที่มีต่อการพูด
ที่เหมาะสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสมโภชกรุงธนบุรี (200 ปี)
กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

Adler, Ronald B. and Neil Towne. Looking Out Looking. 5th ed. New York :
Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1987.

Adler, Ronald B., Lawrence B. Rosenfeld and Neil Towne. Interplay : The Process of
Interpersonal Communication. 2nd ed. New York : Holt, Rinehart and
Winston, Inc., 1983.

Bandura, Albert Ross and Ross. “Initiation of Film-Mediated Aggressive Models.” Child
Development and Behavior. ed. New York : Freda Rebeishy and Iym Dorman.
Affred A. Kuapt. 1963.

- Bandura, Albert. Social Learning Theory. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1977.
- Blackman, Garth J. and Adaeph Siberman. Modification of ablelescent Behavior. Belfmant California Wadsworth Publishing, Company Inc., 1975.
- Beck, Isabel H. and Bruce Monroe. "Some Dimention of Simution, Student Cognitive Retention and Pupil Tech Effective Perception," Dissertation Abstracts International, 4931-A; February , 1965.
- Criuichank, D. "Nation of Simulation and Games : Aperliminally Inquiry," Education Technology. July, 1972.
- Dcetz, Stanley A. and Shery L. Stevenson. Managing Interpersonal Communication. New York : Harper & Row, 1986.
- Fass, John W. "The Use of seven Simulation Games in College Economic course," Journal of Experimental Education. January, 1978.
- Filley, A.C. Interpersonal Conflict-Resalution. Glenvie, Llinois Scott, Foresman, 1975.
- Fisher, Aubery B. and Donald G, Eillis. Small Group : Decision making Communication and The Group Process. 3rd ed. New York : McGraw Hillpublishing Company, 1990.
- Holden, Susan. Dramain Languge Tecching. London : Longman Group Jones, 1981.
- Johnson, David W. Reaching Out : Interpersonal Effectiveness And Self-Actualization. 3 rd ed. New York : Prentice-Hall, 1986.
- Kerr, J.Y.K. "Game and Simulllation in English Language Teaching," ELT Documants. The British council. 5 : 1977
- McCroskey, James C. and Virginia P. Richmond. One On One : The Foundation of Interpersonal Communication. New Jersey : Prentice-Hall, 1986.
- Midlarsky, B, Bryn H. James and P. Bbrickman. "Aversive Approval Interactive Effedts of Modeling and Reinforcement on Actrustie Behavior," Child Development. 44:321-3281; 1973.
- Pansky, Tonathat Hug, "Gender Role and Adjustment in Children of Divorce," dissertation Abstracts International. 51(6):3143-B; December, 1990.

- Patterson, C.H. Therones of Counseling and psychothenapy. New York : Harper and Raw Publishres, 1966.
- Piokard, Devid C. "Childhood Farars and The Impact of Dicvorec and Remariage," Dissertation Abstact : International. 60(60):2674-8; December, 1989.
- Rathus, Spencer and Jeffrey S. Nevid. Behavior Therapy. New York : New American Library, 1978.
- Robbins. S.P. Managing OrgamiZation Conflict. Englewood Cliff, N.J. Rremtice-Hill, 1974
- Sasee, Connie R. Personto Person. United State of America : Chas A. Bennett Co. Inc., 1987.
- Schultz. Landall L. Simulation in Social and Administative Scince. New Jersey : Perntice - Hall, Inc., 1972
- Shelton, John L. "Asertive Training : Consumer Bewre," The Presonel and Guidance Journal. 55:465-468; April. 1997.
- Shay, Carl. "Simulation in the Classroom : An Appraisal," Educational Technology. 34(2) : 26-31 ; November. 1980
- Stewart, John and Grap D.Angelo. Together Communication. Interpersonal. 22 nd ed. London : Addison - Westwey Publishing Company, 1982.
- Tubbs. Stewart I. A Systems Approach to Small Group Interaction. 3 rd ed. New York : Newbery Award Records Inc.. 1982.
- Velasco. Whetsell Martha. "Interpersonal Skill in Adolescence," Dissertation Adstracts Intenational. 46(110) : 3300-A ; May. 1985
- Ward, Janie Victoris Hokins. "A Study of Urban Adolescents Thinking About violence Following A Courese On The Holocaust. (Moral Development)." Dissertation Abstracts International. 47(6) : 2650-B.Decemver, 1986.
- Wilson, Gerald L.and Micahael S.Hanna. Group in Context. 2 nd ed. New York : McGraw - Hill Publishing Company, 1990.
- Wolpe, Joseph. The Practice of Behavior Therapy. 2d. New York : Pergamon Press, 1973.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- แบบสอบถามปัญหาการปรับตัว
- แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

แบบสอบถามปัญหาการปรับตัว

การตอบไม่มีผลต่อการให้คะแนน คำตอบทุกคำตอบถือเป็นความลับ
คำชี้แจง..... ให้นักเรียนเติมคำต่อไปนี้ตามความเป็นจริง

1. ปัจจุบันนักเรียนอาศัยอยู่กับใคร.....
2. บุคคลใดที่นักเรียนมักจะทะเลาะหรือขัดแย้งบ่อยที่สุด.....
.....เพราะอะไร.....
3. ถ้าพ่อหรือแม่หรือบุคคลในครอบครัวทะเลาะกันนักเรียนทำอย่างไร.....
.....
4. ถ้าพ่อแม่ หรือบุคคลในครอบครัวทะเลาะกันนักเรียนทำอย่างไร.....
.....
5. ถ้านักเรียนมีความขัดแย้งกับบุคคลในครอบครัวนักเรียนทำอย่างไร.....
.....
6. ถ้านักเรียนมีความขัดแย้งกับบุคคลในครอบครัวนักเรียนรู้ดีอย่างไร.....
.....
7. จงเล่าเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความขัดแย้งหรือการทะเลาะกับบุคคลในครอบครัว
ที่นักเรียนไม่ชอบมากที่สุดมา 1 เรื่อง.....
.....
.....
.....
.....

แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ชื่อ.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหลังรายการพฤติกรรมที่กำหนดให้

สถานการณ์ก่อนการทดลอง

สถานการณ์ที่ 1

มานะกำลังนั่งดูทีวีรายการที่ตนโปรดปรานอย่างสนุกสนาน ทันใดนั้นพี่สาวก็เข้ามาหยิบรีโมทมาเปลี่ยนเป็นช่องอื่น แล้วบอกให้มานะไปทำการบ้าน ถ้ามานะไม่ยอมไปแม่ก็จะเข้ามาต่อว่า ให้ปิดทีวีและให้ไปทำการบ้านถ้าท่านเป็นมานะท่านจะอย่างไร

ข้อ	รายการพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้ง ระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
	<u>ภาษาถ้อยคำ</u>		
1.	โวยวาย		
2.	ตะโกน		
3.	พูดพาลหาเรื่อง		
4.	พูดบ่น		
5.	โต้เถียงโดยไม่มีเหตุผล		
6.	โกหก		
	<u>ภาษาท่าทาง</u>		
7.	หนีออกจากบ้าน		
8.	หันหน้าหนี		
9.	เดินหนี		
10.	แสดงสีหน้าไม่พอใจ		
11.	ใช้อำนาจบังคับทำตามความต้องการของตนเอง		

แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ชื่อ.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหลังรายการพฤติกรรมที่กำหนดให้

สถานการณ์ก่อนการทดลอง

สถานการณ์ที่ 2

รัตนาโกหกแม่ว่าไปทัศนศึกษากับทางโรงเรียน ตอนกลับต้องไปส่งเพื่อนที่อยู่ไกลและไม่ได้โทร.
บอกแม่ว่าจะกลับดึก พอกลับถึงบ้านเห็นนั่งคอยและเรียกไปต่อว่าที่โกหก และไม่รู้จักโทร.มาบอก
ว่าจะกลับดึก ถ้าท่านเป็นรัตนาท่านจะทำอย่างไร ทั้ง ๆ ที่ท่านหิว และง่วงนอน

ข้อ	รายการพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้ง ระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
	<u>ภาษาด้อยค่า</u>		
1.	ไว้วาญ		
2.	ตะโกน		
3.	พูดพาลหาเรื่อง		
4.	พูดบ่น		
5.	โต้เถียงโดยไม่มีเหตุผล		
6.	โกหก		
	<u>ภาษาทำทาง</u>		
7.	หนีออกจากบ้าน		
8.	หันหน้าหนี		
9.	เดินหนี		
10.	แสดงสีหน้าไม่พอใจ		
11.	ใช้อำนาจบังคับทำตามความต้องการของตนเอง		

แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ชื่อ.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหลังรายการพฤติกรรมที่กำหนดให้

สถานการณ์ก่อนการทดลอง

สถานการณ์ที่ 3

อภิสิทธิ์เป็นพี่ของสายใจ สายใจเป็นพี่ของธีระ วันหนึ่งอภิสิทธิ์กับธีระกำลังเล่น โคมิน โสยดั่ง
อะอะ สายใจกำลังนั่งทำการบ้าน ถ้าท่านเป็นสายใจท่านจะอย่างไร

ข้อ	รายการพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้ง ระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
	<u>ภาษาด้อยค่า</u>		
1.	โวยวาย		
2.	ตะโกน		
3.	พูดพาลหาเรื่อง		
4.	พูดบ่น		
5.	โต้เถียงโดยไม่มีเหตุผล		
6.	โกหก		
	<u>ภาษาท่าทาง</u>		
7.	หนีออกจากบ้าน		
8.	หันหน้าหนี		
9.	เดินหนี		
10.	แสดงสีหน้าไม่พอใจ		
11.	ใช้อำนาจบังคับทำตามความต้องการของตนเอง		

แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ชื่อ.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหลังรายการพฤติกรรมที่กำหนดให้

สถานการณ์หลังการทดลอง

สถานการณ์ที่ 1

มานีกำลังจัดโต๊ะอาหารสำหรับมือเย็น ขณะที่กำลังยกจานข้าวเดินมาที่โต๊ะอาหารอยู่นั้น เกิดการชนกันระหว่างมานะผู้เป็นน้อง ทำให้จานตกลงพื้นเสียงดัง เมื่ออยู่ในครัว ได้ยินก็เดินออกมาต่อว่ามานิให้ระวัง ๆ หน่อย ถ้าท่านเป็นมานิท่านจะอย่างไร

ข้อ	รายการพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้ง ระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
	<u>ภาษาด้อยค่า</u>		
1.	โวยวาย		
2.	ตะโกน		
3.	พูดพาลหาเรื่อง		
4.	พูดบ่น		
5.	โต้เถียงโดยไม่มีเหตุผล		
6.	โกหก		
	<u>ภาษาท่าทาง</u>		
7.	หนีออกจากบ้าน		
8.	หันหน้าหนี		
9.	เดินหนี		
10.	แสดงสีหน้าไม่พอใจ		
11.	ใช้อำนาจบังคับทำตามความต้องการของตนเอง		

แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ชื่อ.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหลังรายการพฤติกรรมที่กำหนดให้

สถานการณ์หลังการทดลอง

สถานการณ์ที่ 2

ศศิธรกลับจากโรงเรียน พอเปิดประตูเข้าบ้านก็ได้ยินเสียงแม่ทะเลาะกับน้ำผู้ขาย
เรื่องน้องชายที่กลับไม่ตรงเวลา คดอดจนพาลมาโมโหศศิธรด้วยที่ไม่ยอมพากลับบ้าน ถ้าท่านเป็น
ศศิธรท่านจะทำอย่างไร

ข้อ	รายการพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้ง ระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
	<u>ภาษาถ้อยคำ</u>		
1.	โวยวาย		
2.	ตะโกน		
3.	พูดพาลหาเรื่อง		
4.	พูดบ่น		
5.	โต้เถียงโดยไม่มีเหตุผล		
6.	โกหก		
	<u>ภาษาท่าทาง</u>		
7.	หนีออกจากบ้าน		
8.	หันหน้าหนี		
9.	เดินหนี		
10.	แสดงสีหน้าไม่พอใจ		
11.	ใช้อำนาจบังคับทำตามความต้องการของตนเอง		

แบบบันทึกพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ชื่อ.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหลังรายการพฤติกรรมที่กำหนดให้

สถานการณ์หลังการทดลอง

สถานการณ์ที่ 3

กาญจนาและศศิ เป็นพี่น้องกันวันหนึ่งศสิดึงเองขางโชนใส่กาญจนา
ผู้เป็นน้องซึ่งกำลังนั่งทำการบ้านทำให้กาญจนาคึกใจมาก ถ้าท่านเป็นกาญจนาท่านจะทำอย่างไร

ข้อ	รายการพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้ง ระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
	<u>ภาษาด้อยค่า</u>		
1.	โวหารย		
2.	ตะโกน		
3.	พูดพาลหาเรื่อง		
4.	พูดบ่น		
5.	โต้เถียงโดยไม่มีเหตุผล		
6.	โกหก		
	<u>ภาษาท่าทาง</u>		
7.	หนีออกจากบ้าน		
8.	หันหน้าหนี		
9.	เดินหนี		
10.	แสดงสีหน้าไม่พอใจ		
11.	ใช้อำนาจบังคับทำตามความต้องการของตนเอง		

ภาคผนวก ข

1. โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
2. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง
3. โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่ดีและความคุ้นเคยในระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน 2. เพื่อให้ให้นักเรียนที่ได้รับการทดลองทราบจุดมุ่งหมาย กฎ ระเบียบ และบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติในขณะที่ทำกิจกรรม 3. เพื่อให้นักเรียนทราบเทคนิคและประโยชน์ของการให้ตัวแบบ 4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว	1. ผู้วิจัยและนักเรียนแนะนำตนเองและให้นักเรียนเล่นเกมครอบครัวเดียวกัน 2. ผู้วิจัยสรุปเกมที่เล่น เพื่อให้ทราบและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ตลอดจนกฎระเบียบที่จะต้องปฏิบัติภายในกลุ่ม 3. ผู้วิจัยชี้แจงให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับตัวแบบและอิทธิพลของตัวแบบ จากสื่อต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเลียนแบบตลอดจนอภิปรายถึงประโยชน์จากการเลียนแบบสื่อต่าง 4. ผู้วิจัยนัดแนะถึงการทำกิจกรรมในครั้งต่อไป	กระดาษ

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
2	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาถ้อยคำ : ทำไมต้องไว้วาย	- เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่พูดไว้วายเมื่อเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว	ในการใช้เทคนิคแม่แบบครั้งที่ 2 - 11 มีวิธีการดำเนินการเป็นขั้นตอนทุกครั้งดังนี้ ก. ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนสังเกตในแต่ละครั้ง ข. ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอแม่แบบ 2.1 ผู้วิจัยเสนอตัวแบบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งโดยใช้วีดิทัศน์ และให้นักเรียนแสดงความรู้สึกที่มีต่อตัวแบบ 2.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 คนอภิปรายผลดี - ผลเสีย ของการกระทำของตัวแบบว่าแบบใดเหมาะสม 2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนลองเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมจากวีดิทัศน์ ค. ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ที่ได้รับจากสังเกตแม่แบบในแต่ละครั้งแล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม	วีดิทัศน์
3	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาถ้อยคำ : ตะโกนทำไม	- เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่พูดตะโกนเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง		
4	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาถ้อยคำ : ไม่พูดพาดหาเรื่อง	- เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่พูดพาดหาเรื่องเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง		

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
5	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาถ้อยคำ : ไม่พูดบ่น	- เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงพฤติกรรมที่แสดงออกที่เหมาะสม คือ การ ไม่พูดบ่นเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง		วีดิทัศน์
6	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว : ได้เถียงโดยไม่มีเหตุผลและโกหก	- เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงพฤติกรรมที่แสดงออกที่เหมาะสม คือ ไม่ได้เถียง โดยไม่เหตุผล และ โกหกเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง		
7	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้ง กับสมาชิกในครอบครัวในด้านภาษาท่าทาง : ไม่โหมมากไป	- เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงพฤติกรรมที่แสดงออกที่ไม่เหมาะสมด้านการแสดงสีหน้าขณะเผชิญกับความขัดแย้ง		

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
8	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาท่าทาง : ไม้หนี้ออกจากบ้าน	- เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของพฤติกรรมการ ไม้หนี้ออกจากบ้านเมื่อเผชิญความขัดแย้ง		วีดิทัศน์
9	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาท่าทาง : ไม้หันหน้าหนี	- เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของการ ไม้หันหน้าหนีขณะเผชิญความขัดแย้ง		
10	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาท่าทาง : ไม่เดินหนี	- เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของไม่เดินหนีขณะเผชิญกับความขัดแย้ง		

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
11	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาท่าทางและภาษากาย คำ : ตรงกับใจ	- เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการแสดงออกที่สอดคล้องทั้งภาษาท่าทางและภาษากาย คำขณะเมื่อเผชิญความขัดแย้ง		วิดีโอ
12	ปัจจัยนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนอธิบายสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ 2. เพื่อให้นักเรียนสรุปและทบทวนถึงวิธีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	1. ผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ 2. ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปเรื่องราวเกี่ยวกับวิธีการเผชิญความขัดแย้งที่เหมาะสมทั้งภาษาท่าทางและภาษากาย 3. ให้ตัวแทนของทั้ง 2 กลุ่มออกมารายงานผลการสรุปให้สมาชิกทุกคนทราบ 4. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม กล่าวขอบคุณนักเรียน และกล่าวปิดการทดลอง	

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ 1

ชื่อเรื่อง ปฐมนิเทศ
ชื่อกิจกรรม เพราะเรารักกัน
เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างความคุ้นเคย ระหว่างผู้วิจัยและนักเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนที่ได้รับการทดลองทราบจุดมุ่งหมายกฎ ระเบียบ และบทบาทหน้าที่ จะต้องปฏิบัติในการทำกิจกรรม
3. เพื่อให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย และวิธีการของการใช้สถานการณ์จำลอง
4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมาย และพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้ กระดาษ ปากกา หมวก สมุด เข็ม แปรงสีฟัน แป้ง เทียน ด้าย เข็มขัด

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเองและให้นักเรียนเข้าแถวเป็นวงกลม
2. ให้นักเรียนหยิบสิ่งของที่ตนเองชอบคนละ 1 ชิ้น แล้วนำไปเข้าคู่กันตามประโยชน์ใช้สอย หรือ เหตุผลของแต่ละคนเช่น แปรงสีฟัน คู่กับยาสีฟัน เพราะแปรงจะต้องใช้คู่กับยาสีฟันจึงจะเกิดประโยชน์
3. เมื่อนักเรียนได้คู่แล้วให้พูดคุยซักถามข้อมูลส่วนตัวของกันและกัน โดยใช้เวลา 5 นาที
4. ให้นักเรียนแต่ละคู่ ผลัดกันแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนให้นักเรียนคนอื่น ๆ รู้จักด้วย
5. นักเรียนช่วยกันสรุปจุดมุ่งหมายนี้และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่ากิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียน ที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ได้ทำความรู้จักกัน และแนะนำเพื่อน ๆ ให้คนอื่นรู้จัก
6. ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความมุ่งหมาย วันเวลา และวิธีการดำเนินการของการใช้สถานการณ์จำลอง บทบาทหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม
7. ผู้วิจัยอธิบาย ความหมาย และพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว และเปิดโอกาสให้นักเรียน ซักถามข้อสงสัย

การประเมินผล

สังเกตพร้อมกิจกรรมของนักเรียน

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ 2

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้าน
ภาษาถ้อยคำ : ไม่ไว้วางใจและใช้อำนาจ

ชื่อกิจกรรม ไม่ไว้วางใจและใช้อำนาจ

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมคือ การไว้วางใจเมื่อเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดีของการไม่ไว้วางใจขณะที่เผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่ไว้วางใจและใช้อำนาจ”
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาท เช่น ห้องรับแขก ห้องครัวพร้อมเครื่องครัว

กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

1. ขั้นเตรียมการ
ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เรื่องสถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่ไว้วางใจและใช้อำนาจ” จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
นักเรียนแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลอง เรื่อง “ไม่ไว้วางใจและใช้อำนาจ” ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทที่แสดงในขณะปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และอภิปรายผล
4. ขั้นสรุป
นักเรียนช่วยกันสรุปและข้อคิดที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองแล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองครั้งที่ 2

เรื่องทำไมต้องไว้วาง

- ฉากที่ 1 ห้องรับแขก ลูกชายคนเล็กกำลังนั่งดูทีวี อยู่ในชุดนักเรียน
- ฉากที่ 2 ห้องครัว
- คุณแม่ : น้องบอลกลับจากโรงเรียนแล้วหรือยังเจ๊บ
- เจ๊บ(ลูกสาว): กลับมาแล้วจะ เห็นนั่งดูทีวีอยู่
- คุณแม่ : ไปบอกให้มาช่วยยกอาหารได้แล้ว
- เจ๊บ : ค่ะ (แล้วเดินมาที่ห้องรับแขก) พูดกับน้องบอล “น้องบอลแม่บอกให้ไปยกอาหารมาจัดได้แล้ว” แล้วก็เดินเข้าห้องครัว
- น้องบอล : “ครับ” แต่สายตาขังจ้องอยู่ที่ ทีวี
- เวลาผ่านไป 5 นาที
- พี่สาวเดินถือจานอาหารมาจากครัววางที่โต๊ะอาหารที่อยู่ใกล้ ๆ กับที่บอลกำลังดูทีวีแล้วก็เดินไปหยิบรีโมทไปปิดทีวี โดยไม่พูดอะไร
- น้องบอล : นี่ พี่เจ๊บ นี่บ้าอะไรมาปิดทีวี เอะรีโมทมานี่ (ไว้วาง)
- พี่เจ๊บ : ไม่ให้ วัน ๆ ไม่เห็นทำอะไร คุณแต่ทีวี จี้เกียจมากไปแล้ว (ไว้วาง)
- น้องบอล : เออมานะ เอามา... (ทำท่าแย่งรีโมทกับพี่สาว)
- พี่เจ๊บ : ไม่ให้... ยื่นมือหนี พอดีมือพี่สาวพลัดไปปิดแจกันตกลงมาแตกเสียงดัง
- แม่ : เดินออกมาพร้อมพูดว่า “ทะเลาะอะไรกัน”
- น้องบอล : ก็พี่เจ๊บจี้แม่ มาปิดทีวีที่ผลกำลังดู
- พี่เจ๊บ : ที่แม่บอกให้ช่วยยกกับข้าว เธอก็ยังนั่งเฉย
- แม่ : เอาละ พอกันทีทั้ง 2 คนคู่มือแจกันดอกไม้แตกกระจายไปทั่วห้อง ทีหลังอย่าทำอย่างนี้อีกนะ โด ๆ กันแล้วพูดกันให้รู้เรื่องหน่อย เอะอะก็จะใช้แต่กำลังอะอะไว้วาง วันนี้แม่ขอทำโทษน้องบอลที่นอกจากไม่ช่วยทำงานแล้วยังเป็นสาเหตุให้แจกันแตก รีบจัดการเก็บกวาดให้เรียบร้อยเดี๋ยวนี้เลยนะ เสร็จแล้วไปช่วยพี่ยกอาหาร
- บนโต๊ะอาหารมีลูก 3 คน กำลังนั่งรับประทานอาหารในบรรยากาศเครียด ทุกคนไม่มองหน้ากัน

ครอบครัวที่ 2

ฉากที่ 1 ในห้องรับแขก ลูกชายกำลังนั่งดูทีวี และในห้องครัว พ่อกำลังทำกับข้าวกับ
พี่สาว

พ่อ : น้องอันกลับจากโรงเรียนหรือยังน้อย

พี่น้อย : กลับมาแล้วค่ะ เห็นนั่งดูทีวีอยู่

พ่อ : ไปบอกให้มาช่วยกันยกอาหารได้แล้ว

พี่น้อย : ค่ะ แล้วเดินไปที่ห้องรับแขก พูดกับน้องอันว่า น้องอันไปยกอาหาร
มากินได้แล้ว

น้องอัน : ครับพี่ เคี้ยวผมดูทีวีก่อน

บรรยาย : เวลาผ่านไป 5 นาที พี่สาวเดินถือจานกับข้าวมา แล้ววางที่โต๊ะอาหาร แล้วเดินไป
หยิบรีโมทแล้วพูดว่า พี่ต้องปิดทีวีแล้วนะถ้าอย่างนั้นคงไม่ดูไปทำงาน

น้องอัน : หันมาอืม ขอโทษครับผมดูเพลินไปหน่อย

พี่น้อย : ไปช่วยพ่อยกสำหรับอาหารเร็ว

น้องอัน : ครับผม

บรรยาย : พ่อลูก 3 คน กำลังช่วยกันยกสำหรับอาหารและนั่งรับประทานอาหารกันใน
บรรยากาศที่อบอุ่น อิ่มเย็นแจ่มใส

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ 3

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้าน
ภาษาถ้อยคำ : ไม่ตะโกน

ชื่อกิจกรรม ไม่ตะโกน

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมคือ ไม่ตะโกน
เมื่อเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ ผลเสีย ของการไม่ตะโกนขณะที่เผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิก
ในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่ตะโกน”
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทเช่น ห้องรับแขก โคมิโน โต๊ะ เก้าอี้ หนังสือ ฯลฯ

กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

1. ขั้นเตรียมการ
ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เล่าเรื่องสถานการณ์จำลอง
เรื่อง “ไม่ตะโกน” จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
นักเรียนแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่ตะโกน”
ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทที่แสดงในขณะปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์และอภิปรายผล
4. ขั้นสรุป
นักเรียนช่วยกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองแล้ว
ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

ลูกต้องระวังนิดหนึ่งจะพูดจะจาอะไรกับใครต้องดูให้ดี ๆ ว่าเหมาะสมหรือไม่
 อย่างเมื่อสักครู่นี้พ่อก็แอบฟังอยู่ พ่อรู้สึกสงสารนิวัฒน์เขานะเมื่อคืนนี้ เพราะพ่อรู้
 ว่าเขาโกรธที่พวกเราทั้ง 2 คนตะโกนคำกันต่อหน้าเขา เหมือนไม่ให้เกียรติ
 พี่เขา นิวัฒน์เขาเป็นพี่ชายที่ดีของเราทั้ง 2 คน ลูกน่าจะเอาแบบพี่ชายเขานะ
 เอาละวันนี้พ่ออยากจะพูดถึงความสำคัญของการพูดนะ จำกลอนที่พ่อสอนได้
 ไหมอาจ

อาจ : จำได้ครับ

พ่อ : ไหนลองท่องให้พ่อฟังซิ

อาจ : ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์ มีคนรักสรรถนอมร้อยจิต

แม้พูดชั่วตัวตายทำลายมิตร จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา

พ่อ : เห็นไหมว่า การพูดเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะคำพูดทำให้เกิดความรู้สึก
 ความโกรธ ความเคารพนับถือ การพูดที่ดีนั้น ควรประกอบด้วย

1. พูดความจริงตามที่เห็นจริง
2. พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์
3. พูดแล้วเป็นที่ชื่นชมของผู้อื่น และต้องมีมารยาทในการพูดด้วย คือ
 (พร้อมกับยกแผ่นกระดาษที่มีข้อความเกี่ยวกับมารยาทในการพูด)
1. ใช้น้ำเสียงนุ่มนวล ไม่ตะโกน กระโชก โอกฮาก
2. ใช้ถ้อยคำไพเราะ สุภาพ เหมาะกับกาลเทศะ
3. รอจังหวะในการพูด เช่น ไม่พูดสอดเมื่อผู้อื่นกำลังพูด
4. ใช้คำขอโทษ ขอร้องเมื่อพูดผิด และกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับคำยกย่อง
 ชมเชย
5. ไม่พูดล้อเลียนทับถม
6. ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่น พูดยกย่องผู้อื่น
7. พูดความจริง
8. ไม่แสดงอาการประหม่า หรือโกรธเคืองผู้อื่น
9. พูดจาไม่หยาบคาย โดยเฉพาะกับผู้ใหญ่ มีสุภาษิตบทหนึ่งพ่อเคยบอก
 สายใจจำได้ไหม ลองท่องให้พ่อฟังซิ

สายใจ : จำได้ค่ะ “สำเนียงส่อภาษา กริยาส่อสกุล

พ่อ : เห็นมั๊ยลูก ถ้าพูดหรือแสดงกริยาที่ไม่ดีนั้น เป็นการประจานบรรพบุรุษ
 เลยนะลูกเอาละวันนี้มีอะไรจะพูดกับพ่อมั๊ย

สายใจ : ไม่มีค่ะ ขอบคุณพ่อมากค่ะที่ช่วยแนะนำ

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ 4

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้าน
ภาษาท่าทาง : ไม่เดินหนี

ชื่อกิจกรรม ไม่เดินหนี

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมคือ การเดินหนี เมื่อเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ ผลเสียของการเดินหนี ขณะที่เผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่เดินหนี”
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาท เช่น ห้อยรับแขก แผ่นกระดาษ สมุดพก ประจำตัวนักเรียน กระดาษม้วนผ้า ฯลฯ

กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

1. ขั้นเตรียมการ
ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เล่าเรื่องสถานการณ์จำลอง เรื่อง “ไม่เดินหนี” จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
2. ขั้นค
นักเรียนแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่เดินหนี” ตามลำดับ เหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทที่แสดงในขณะปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยน ประสิทธิภาพและอภิปรายผล
4. ขั้นสรุป
นักเรียนช่วยกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองแล้วผู้วิจัย สรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองครั้งที่ 4

เรื่อง ไม่เดินหนี

ฉากที่ 1: วราพร กำลังยืนซ้อมการพูด (โดยถือแผ่นกระดาษประกอบการพูด)
ตอนพักเที่ยง ตามโครงการเสียงตามสาย ภายในห้องตัวเองในบ้านหน้ากระจก

วราพร : สวัสดีค่ะ วันนี้รายการเสียงตามสายก็มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคยนะคะ วันนี้
รายการเสียงตามสายขอเสนอ สมุนไพรที่ช่วยป้องกันและรักษาโรคความดัน

โลหิตสูงค่ะ สมุนไพรที่วันนี้ก็คือ “กระเทียม” ค่ะ เมื่อพูดถึงกระเทียมทุกคนคง
จะรู้จัก และคงจะเคยรับประทานทุกคนนะคะ บ้างก็อาจจะเคยรับประทานสด ๆ
บ้างก็อาจจะรับประทานคองอัดเม็ด หรือจากอาหารที่มีส่วนผสมของกระเทียม
ค่ะ แม้ว่าท่านจะรับประทานด้วยวิธีใดก็แล้วแต่ ท่านก็คงได้รับคุณค่าอาหารแตก
ต่างกันตามสถานภาพของการรับประทาน เช่น ถ้ารับประทานสด ๆ คุณค่า
อาหารก็จะสูญเสียไปน้อย แต่ถ้าผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนรับประทาน เช่น ทอด ดับ
สารอาหารบางชนิด เช่น อัลลิอิน และอัลลิซินจะถูกทำลายสารทั้ง ชนิดนี้ยับยั้ง
และป้องกันเชื้อแบคทีเรีย ซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่าเพนนิซิลิน 20 เท่า สารที่มี
ความสำคัญมากที่สุดในการกระเทียมก็คือไคซัลไฟด์ ซึ่งเป็นตัวละลายไขมันที่อุดตัน
ตามเส้นเลือด ดังนั้น การรับประทานกระเทียม จึงมีประโยชน์ต่อระบบต่าง
ๆ ในร่างกายเกือบทุก ๆ ระบบที่มีเส้นเลือดไปถึง เช่น ระบบประสาท สมอง
กระเพาะอาหารหรือแม้แต่ระบบสืบพันธุ์ ค่ะ ปัจจุบันมีกระเทียมอัดเม็ดออก

มาจำหน่ายมากมาย ก็ช่วยทำให้การรับประทานง่ายขึ้น สะดวกขึ้น แต่ท่านก็ต้อง
เลือกรับประทานชนิดที่ดีมีคุณภาพ การปลูกปกติกระเทียมบ้านเรา ปลูกแค่ 3 -
4 เดือน ก็จะเก็บแต่บางแห่งปลูก 7 เดือนเพื่อให้คุณค่าสารอาหารในกระเทียม
มาก (เมื่อฝึกถึงตรงนี้วราพรก็ต้องหยุดเพราะ ได้ยินเสียงน้ำเรียก)

ฉากที่ 2 ที่ห้องรับแขก น้ำและลูกของน้ำกำลังดูทีวี และรับประทานผลไม้ไปด้วย

น้ำ : เจ๊ียบไปเรียกวราพรให้แม่ทีจิ

ลูกเจ๊ียบ : ค่ะ แม่ปกติอยู่ที่โรงเรียนก็จะชอบเก็บตัว อย่างนี้แหละแม่ เพื่อน ๆ
เรียก ก็ไม่ค่อยได้ยิน

ลูกเจ๊ียบ : (ก๊อ ก ๆ เสียงเคาะประตู) วราพร แม่เรียกให้ไปพบ

วราพร : (เปิดประตูออกมา แล้วพูดว่า) ขอบใจนะ พอดีซ้อมพูดอยู่เลยไม่ได้
ยินเสียงน้ำ

- เจียบ : เออ ที่หลังก็หัดไต่บันไดขึ้นข้างบนนี่ก็เที่ยงตาม เปื่อ (พูดเสร็จก็สะบัดก้นให้) เร็ว ๆ ค่ะแม่รอ (วราพรเดินไปหาน้ำด้วยสีหน้าไม่สู้ดีนัก)
- น้ำ : ทำอะไรอยู่ละ ในห้องเห็นพูดอยู่คนเดียว เป็นบ้าอะไรขึ้นมาละ
- วราพร : เปล่าหรอกน้ำ หนูซ้อมฝึกไว้วันจันทร์นี่จะต้องพูดออกเครื่องขยายเสียงของโรงเรียนตอนพักเที่ยง
- น้ำ : เออ ! ก็ดี แต่ทีหลังเบา ๆ หน่อย
- วราพร : ค่ะ หนูขอโทษที่ทำให้เสียงรบกวน คุณน้ำคะหนูขอรบกวนให้คุณน้ำเซ็นสมุดรายงานหน่อย
- น้ำ : เคยให้น้ำดูรายการนี้เสร็จเสียก่อน แล้วเธอไปซักผ้าหรือยัง เห็นแซ่ไว้แต่เช้า
- วราพร : วันนี้เวรหนูทำความสะอาดบ้านและห้องน้ำคะ ส่วนซักผ้าเป็นของเจียบ
- เจียบ : แม่วันนี้หนูไม่สบายเหมือนจะเป็นไข้ ขอไม่ซักนะแม่
- น้ำ : จ้ะวราพรซักผ้าก่อนก็แล้วกัน
- วราพร : ค่ะ (พร้อมกับลุกเดินไปซักผ้า)
- บรรยาย : เวลาผ่านไป 1 ชั่วโมง วราพรถือสมุดพกมาหาน้ำที่ห้องรับแขก
- วราพร : ขอโทษคะน้ำ นี่คือสมุดรายงานผลการเรียนคะ
- น้ำ : ของเจียบละไม่ให้แม่ดูหรือ (พร้อมกับหยิบสมุดพกขึ้นมาดู ส่วนเจียบก็ลุกไปเอาสมุดพกของตนเองมาให้แม่) ผลการเรียนดีนี่ ขยันเรียนเข้าไว้แม่เราอุตส่าห์ส่งมาเรียนตั้งไกล
- เจียบ : แม่นี้สมุดพกหนู
- น้ำ : (แม่หยิบขึ้นมาดูสักพัก ก็ร้องอุทานว่า) “อ้าว ! คาย เธอเรียนอย่างไรได้ 0 ตั้ง 3 ตัวนี้ดูของวราพรเขาได้ 3 กับ 4 ทั้งนั้น จริง ๆ เลขะเราเนี่ย งานการก็ไม่ค่อยทำมีแต่แกล้งคนอื่นเรียนก็แย่ นิสัยก็ไม่ดี วันนี้ก็โกหก ไม่สบายจะได้ไม่ทำงาน ทำไมทำตัวอย่างนี้”
- เจียบ : นี่แม่เห็นลูกคนดีกว่าลูกตัวเองแล้วหรือ ไม่ต้องเอายายวราพรมาเปรียบเทียบกับหนูนะแม่ (พูดเสร็จก็สะบัดก้นเดินหนีไปที่ห้องนอนเลย) ทั้งน้ำและวราพรได้แต่มองตาม
- น้ำ : นี้นา นิสัยเหมือนพ่อเลยเอาแต่ใจตัวเอง แต่น้ำก็ฝึกด้วยแหละที่ชอบตามใจยัง แต่วราพรมาอยู่ด้วย งานบ้านแทบไม่ทำเลย มีแต่วราพรทำ นี่ขนาดน้ำรักเขาขนาดนี้ ยังกล้าทำกับน้ำเลยดูซิ วราพร (ทำหน้าเศร้า และพูดเสียงเบา)

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ 5

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้าน
ภาษาถ้อยคำ : ไม่พูดบ่น

ชื่อกิจกรรม ไม่พูดบ่น

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมคือ พูดบ่น
เมื่อเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ ผลเสียของการไม่พูดบ่น ขณะที่เผชิญกับ
ความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่พูดบ่น”
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาท เช่น วิทยุเทป โต๊ะเก้าอี้ ห้องรับแขก ฯลฯ

กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

1. ขั้นเตรียมการ
ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เล่าเรื่องสถานการณ์จำลอง
เรื่อง “ไม่พูดบ่น” จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
นักเรียนแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่พูดบ่น” ตามลำดับ
เหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทที่แสดงในขณะปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์และอภิปรายผล
4. ขั้นสรุป
นักเรียนช่วยกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองแล้วผู้
วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองครั้งที่ 5

เรื่อง ไม่พูดบ่น

- ฉากที่ 1 พลอยกับพลกำลังฟังวิทยุ พร้อมกับทำรายงานไปด้วย แต่ต้องชะงัก เพราะได้ยินเสียงแม่กับพี่ชาย ทะเลาะกันและได้ยินชัดมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะแม่กับพี่ชายกำลังใกล้เข้ามา
- แม่ : เธอก็ดีแต่พูด ไม่ทำอะไรให้เป็นกิจจะลักษณะเสียที โรงเรียนก็เปลี่ยนบ่อยจะเรียนอะไรก็ให้จริงจังหน่อย
- ฉากที่ 2 แม่กับพี่ชายกำลังทะเลาะกัน
- พี่ชาย : แม่ก็พูดแต่เรื่องเรียนอยู่นั้นแหละ อ้าปากก็เรื่องเรียนไม่ได้เรื่อง ผมไม่อยากจะเรียนแล้ว อยากไปทำงาน แม่จะได้ไม่ต้องเหนื่อยส่งผมเรียนไ
- แม่ : นี่ไม่ต้องมาพูดประชดแม่ เลย แม่ยังไม่พูดสักหน่อยเลยว่าจะไม่ส่งเรียน
- พี่ชาย : ก็เห็นแม่พูดบ่นออกบ่อยว่า ส่งให้เรียนก็ไม่เห็นจริงจังเอาแต่เล่นกีฬาหนังสือหนังหาไม่เคยเห็นจับ
- แม่ : ก็มันจริงมัยละ
- พี่ชาย : แม่ไม่รู้อะไร
- แม่ : ไซ้ซี ! เคี้ยวนี้แม่ไม่รู้อะไร ไม่เหมือนพวกเธอหรอก
- เสียงพล : โว้ย ! หนวุกหูไม่รู้จะทะเลาะกันไปถึงไหน จะทะเลาะกันทั้งวันเลยหรือ ใจหายข้างบ้านเขาบ้างซี (เสียงพลตะโกนออกมา)
- แม่ : (หยุดชะงัก) อู๊ย ! เคี้ยวนี้เก่งกันทั้งบ้านเลยนะ ทั้งพี่ทั้งน้องพูดได้เสียงเมื่อไหร่ ว่าคำเถียงคำ
- ฉากที่ 3 พลอยกับพลกำลังฟังวิทยุ และทำการบ้าน
- พลอย : พี่พลก็ไปยุ่งอะไรกับแม่ละ เห็นมัยโมโหไปกันใหญ่แล้ว หนูไม่อยู่แล้วไปนอนดีกว่า (พูดเสร็จก็เดินไปห้องนอน)
- เสียงพล : นี่ใจวิธึปราบคนจู้บ้น (พร้อมกับเปิดวิทยุให้ดังขึ้น)
- ฉากที่ 4 แม่กับพี่ชายที่ห้องรับแขก (แม่ได้ยินเสียงเพลงดังยกมือปิดหู)
- แม่ : นี่มันจะมากไปแล้วนะ ไปเรียกพลมาให้พบแม่ เคี้ยวนี้เลยนะ
- พี่ชาย : (ไม่คุยแต่ก็เดินไปเรียกพล) พลแม่เรียกไปเคี้ยวนี้เลยนะ กำลังโมโหอยู่
- พล : ครับพี่ (แล้วยื่นมือไปปิดวิทยุ)

- พี่ชาย : ไม่ต้องปิดหрок เดี่ยวพี่จะฟังต่อ
- ฉากที่ 6 ห้องรับแขกแม่กำลังนั่งรอ พลกำลังเดินเข้ามาด้วยท่าทางสุภาพ เรียบร้อยแล้ว ยืนอย่างสุภาพแล้วพูดว่า
- พล : แม่มีอะไรให้ผมทำหรือครับ
- แม่ : มีนั่งก่อน
- พล : ครับ
- แม่ : ทำไมเวลาผู้ใหญ่คุยกันจะต้องมาพูดสอแตรก หรือเปิดวิทยุตั้ง ๆ ไล่ (พลเงิบ ก้มหน้า ไม่สบตา) อ้าว ! เป็นไปหรือไงทำไมไม่พูดเหมือนตอนอยู่ในห้องล่ะ
- พล : ผมขอโทษครับ ผมหงุดหงิดไม่รู้จะทำอย่างไร อีกอย่างผมก็อายข้างบ้านเขาที่บ้านเราทะเลาะกันบ่อย ๆ
- แม่ : ถ้าพวกเราทำตัวดี ๆ แม่ก็ไม่อยากจะมีมานั่งบ่น นั่งด่าให้เมื่อยปากหрокนะ นี่อะไรก็ไม่ว่าพี่ไม่ ทันเสร็จก็ต้องมาว่าน้องต่อ
- ฉากที่ 7 ที่ห้องนอนของพลอย พลอยแสดงท่าทางกระวนกระวายที่พลโดนแม่เรียก และก็มาหยุดตรงวิทยุเทป หยิบเทปพระพยอมขึ้นมาเปิดฟัง พลอยนั่งฟังพร้อมกับเอวกระดากขึ้นมา
- วาครูป และฟังพระพยอมเทศน์ด้วยความตั้งใจ

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ ๖

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้าน
ภาษาอ้อยคำ : ไม่ได้เถียงโดยไม่มีเหตุผลและโกหก

ชื่อกิจกรรม ได้เถียงโดยไม่มีเหตุผล โกหก

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมคือ ได้เถียงโดยไม่มี
เหตุผลและโกหก เมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดี - ผลเสียของการได้เถียงโดยไม่มีเหตุผลและโกหก ขณะที่

เผชิญกับความขัดแย้ง

สื่อที่ใช้

1. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง “ได้เถียงโดยไม่มีเหตุผลและโกหก”
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาท เช่น โต๊ะ เก้าอี้ กระเป๋า ห้องรับแขก สมุด
พกประจำตัวนักเรียน ฯลฯ

กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

1. ขั้นเตรียมการ
ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เล่าเรื่องสถานการณ์จำลองเรื่อง
“ได้เถียงโดยไม่มีเหตุผลและโกหก” จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดง
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
นักเรียนแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง ได้เถียงโดยไม่มีเหตุผลโกหก
ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทที่แสดงในขณะปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์และอภิปรายผล
4. ขั้นสรุป
นักเรียนช่วยกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองแล้วผู้
วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองครั้งที่ 6

เรื่อง ได้เตียงโดยไม่มีเหตุผล

- ฉากที่ 1 รัตนากำลังกลับจากการไปทัศนศึกษากับกลุ่มเพื่อน 5 คน
- สายพิน : รัตนาเธอจะกลับบ้านเลยหรือไง ไม่พูดไม่จา
- รัตนา : จันทน์ว่าอย่างนั้นแหละ เพราะโกหกน้ำไว้ว่าไปทัศนศึกษาที่ทางโรงเรียนจัด
นี่ถ้าฉันรู้ว่าไม่ได้ไปโรงเรียนนะ ฉันโดนน้ำคำแน่เลย
- อุไร : กลัวอะไรกันหนักหนา ลืมเรื่องที่ตกลงกันไว้แล้วหรือว่าจะไปดูหนังกันต่อ
- รัตนา : ไม่ลืมหรอก แต่เราเกิดสังหรณ์ใจว่าที่บ้านจะรู้ความจริง
- สมพิศ : ระหว่างเพื่อน 5 คนนี้ กับน้ำ 1 คน จะเลือกใครวะ
- สมศรี : เออ ! ใช่ว่าจะคิดอะไรมาเลยเราไม่ได้ไปทำอะไรเสียหาย แค่ไปดูหนังนาน ๆ
จะได้ไปด้วยกันทั้ง 6 คนนะ
- สายพิน : เฮ้ย ! ไม่ต้องพูดมากหรอก เขาตกลงไปกับพวกเราแล้วจริงมั๊ยรัตนา
- รัตนา : อืม
- ฉากที่ 2 น้ำวิไลกำลังนั่งคุยกับย่า ที่ห้องรับแขก
- น้ำวิไล : แม่รัตนาขออนุญาตแม่ไปทัศนศึกษากับทางโรงเรียน ได้เอาใบอนุญาตผู้ปกครอง
มาให้เซ็นหรือเปล่า
- ย่า : ใบอนุญาตอะไรข้าไม่รู้เรื่อง ไม่เห็นมีนะ เห็นว่าไปกับชมรมวิชาอะไรทำนองนั้น
- น้ำวิไล : วรวิทย์ มาหาแม่หน่อยจ้ะ
- วรวิทย์ : (เดินออกมาจากห้องตัวเอง แล้วพูดว่า) มีอะไรครับแม่
- น้ำวิไล : แม่ถามหน่อยว่า รัตนาเขาอยู่ชมรมอะไร
- วรวิทย์ : ครับแม่ รอสักครู่ครับ (แล้วก็เดินไป แล้วก็ออกมาพร้อมกับบอกแม่ว่า) อยู่ชมรม
ศิลปะครับแม่ แม่มีอะไรหรือครับ
- แม่ : จะจับผิดคน
- วรวิทย์ : จับผิดที่รัตนาหรือครับ โอ ! แม่พี่เขาน่าสงสาร พ่อเขาแยกทางกันต้องมาอยู่กับ
พวกเรานะแม่
- แม่ : ก็เพราะสงสารนะจึงให้อยู่ ให้เรียน ถ้าหวังแม่มันหรือ ป่านนี้ไปเป็นอะไร
แล้วก็ไม่รู้
- วรวิทย์ : ปกติพี่เขาก็ไม่ค่อยได้เที่ยวนะครับ
- น้ำวิไล : ถึงจะไปเที่ยวกันเองกับเพื่อน ๆ แม่ก็จะอนุญาต แต่ทำไมต้องโกหกด้วยแม่ไม่
ชอบคนโกหก

- บรรยาย : เวลาผ่านไป 4 ชั่วโมง
- ฉากที่ 3 : ห้องรับแขก น้ำวิไลกับย่ากำลังคุยทีวี
- น้ำวิไล : แม่ ! หนู่วงแล้วนะ คงจะรอร่ายรัตนาก็ไม่ไหว เพราะพรุ่งนี้ต้องตื่นนอนแต่เช้าไปทำงาน
- ย่า : ไม่เป็นไร เดี่ยวย่าจะคอยคุให้ก็แล้วกัน
- น้ำวิไล : ขอบคุณแม่มากนะคะ งั้นหนูไปนอนก่อนจะห้าทุ่มแล้ว พุดแล้วก็ลุกไปนอน
- บรรยาย : (เวลาผ่านไป 10 นาที) รัตนาก็มาถึงบ้านและเดินไปกราบย่า
- รัตนา : สวัสดีค่ะย่า หนูซื้อขนมมาฝาก
- ย่า : ขอบใจมาก นี่ก็ทุ่มแล้วทำไมกลับดึกจังเลย เป็นผู้หญิงนั้น จะต้องระวังตัวให้มาก ๆ หน่อย เดี่ยวนี้มันอันตราย นี่รู้หรือเปล่า น้ำคำก็เพิ่งไปนอน เขาเป็นห่วงจะเย่ออยู่แล้ว
- รัตนา : หนูไปส่งเพื่อนมาค่ะ
- ย่า : บอกย่ามาตรง ๆ จีว่าวันนี้ไปไหนมา
- รัตนา : ไปทัศนศึกษากับชมรมวิทย์กาญจน์บุรีค่ะ
- ย่า : เราอยู่ชมรมวิทย์หรือเปล่า
- รัตนา : อยู่ชมรมวิทย์ค่ะ (ทำหน้าตาเฉย)
- ย่า : รัตนารักขำมั๊ย
- รัตนา : รักซิคะ
- ย่า : ถ้ารัตนารักย่าต้องพูดความจริง
- รัตนา : ทำไมย่าจึงคิดว่าหนูไม่พูดความจริงล่ะ ก็หนูอยู่ชมรมวิทย์จริง ๆ
- ย่า : ย่าดูในสมุดพกประจำตัวนักเรียนแล้ว ย่าจึงรู้ว่าหนูอยู่ชมรมศิลป์ปะ
- รัตนา : (ทำท่าตกใจ) เทอมที่แล้วอยู่ชมรมศิลป์ปะ แต่เทอมนี้อยู่ชมรมวิทย์ค่ะ
- ย่า : ถ้าอย่างนั้นใบขออนุญาตผู้ปกครองไปทัศนศึกษาอยู่ไหนล่ะ
- รัตนา : (ก้มหน้า) ไม่มีค่ะ
- ย่า : คนเรานะหลานควรจะพูดแต่ความจริง ย่ารู้ว่าความจริงหนูไม่ได้อยู่ชมรมวิทย์ และชมรมวิทย์ก็มีหนังสือขออนุญาตผู้ปกครองนำเด็กไปทัศนศึกษา
- รัตนา : (ยกมือไหว้พร้อมกับพูดว่า) หนูขอโทษค่ะ
- ย่า : คนเรานะหลานควรจะพูดแต่ความจริง ถ้าหลานอยากจะไปเที่ยวกับบอกตรง ๆ ไม่ต้องโกหก เพราะย่าไม่ชอบคนโกหกและได้เสียโดยไม่มีเหตุผล

- รัตนา : หนูสัญญาว่าจะไม่โกหกและได้เถียงยาอีกแล้ว
- ยา : ถ้าได้เถียงด้วยเหตุด้วยผลยากี่ยังรับได้นะ แต่ประเภทไม่มีเหตุผลเถียงข้าง ๆ
กู ๆ นี่จี้ ยาไม่ชอบเลย เอาละวันนี้ไปนอนได้แล้ว
- รัตนา : (ยกมือไหว้) ขอบพระคุณค่ะ

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ 7

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวใน
ด้านภาษาท่าทาง : โมโหมากไป

ชื่อกิจกรรม โมโหมากไป

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมคือ โมโหมากไป
หลังเผชิญกับความขัดแย้ง
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดี - ผลเสียของการ โมโหมากไปขณะเผชิญกับความขัดแย้ง

สื่อที่ใช้

1. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง “โมโหมากไป”
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาท เช่น โต๊ะเก้าอี้ ห้องครัว กิ๊ด้ร้อ อุปกรณ์
เครื่องครัว ฯลฯ

กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

1. ขั้นเตรียมการ
ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เล่าเรื่องสถานการณ์จำลอง
เรื่อง “รับประทานอาหาร” จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
นักเรียนแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “โมโหมากไป”
ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทที่แสดงในขณะปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์และอภิปรายผล
4. ขั้นสรุป
นักเรียนช่วยกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองแล้วผู้
วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองที่ 7

เรื่อง โมโหมากไป

- ฉากที่ 1 แสนกำลังนั่งเล่นกีตาร์กับแซมที่ข้างบ้านในชุดนักเรียนของตอนเย็น อย่างตั้งใจ
- แสน : ตั้งซ้อมหน่อยสิ เคียวใกล้ถึงวันประกวดแล้วนะ
- แซม : โอเค โอเค เราเริ่มใหม่เลยนะ
- แสน : นี่นายน่าจะจำเนื้อให้แม่น ๆ หน่อยนะ เวลาร้องจะได้ไม่ต้องพะวงกับเนื้อเพลง และจะได้แสดงความรู้อารมณ์ให้เข้ากับเพลง
- แซม : มัวแต่พูดอยู่นั้นแหละเริ่มได้แล้ว (จากนั้นทั้ง 2 ก็เริ่มเล่นกีตาร์) พอเล่นสักพักก็ได้ยินเสียงตะโกนจากในบ้านว่า
- น้ำเตน : เบา ๆ หน่อยได้มั๊ย คนกำลังดูทีวี (นิรุตกับเพื่อนมองหน้ากันแล้วพยักหน้ากัน แล้วก็เล่นกีตาร์ต่อแต่เบาเสียงลง)
- ฉากที่ 2 ที่ห้องครัว แม่กับน้องสาวกำลังช่วยกันทำอาหารเย็น
- แม่ : สายพินไฟในห้องน้ำติดหรือยัง
- สายพิน : ยังเลยแม่
- แม่ : งั้นให้แสนไปซื้อหลอดไฟหน่อย
- สายพิน : ค่ะ (พร้อมกับเดินไปบอกให้นิรุตมาหาแม่) พอไปถึงก็พูดว่า พี่รูตแม่ให้พี่ไปซื้อหลอดไฟห้องน้ำ
- แสน : พี่ไม่ว่างเลยน้อง เพื่อพี่ก็ต้องรีบกลับด้วยให้น้องอันไปซื้อได้ไหม เคียวพี่จะไปติดให้เอง
- สายพิน : จะลองไปดูให้ไม่รู้จักว่างหรือเปล่า (หลังจากพูดจบแล้วก็เดินไปหาน้องอัน)
- ฉากที่ 3 น้องอันกำลังทำการบ้าน อย่างตั้งใจที่ห้องนั่งเล่น
- สายพิน : อัน ! พี่รูตให้ไปซื้อหลอดไฟติดห้องน้ำ
- น้องอัน : โอ้ ! พี่พินผลกั้วทำการบ้านไม่เสร็จ เหลือตั้ง 10 ข้อ
- สายพิน : ก็เสาร์ - อาทิตย์ไม่เห็นทำมาเร่งเอาตอนหมดเวลาส่งก็เป็นอย่างนี้แหละคราวหน้าก็หัดทำเสาร์ - อาทิตย์บ้างซิเผื่อทันส่งเหมือนคนอื่นเขาละ
- น้องอัน : โอ้ ! พี่ก็เหมือนแม่อีกคน หัดเป็นคนขี้บ่นเมื่อไหร่
- สายพิน : ไม่รู้แหละ แม่ให้พี่รูตกับน้องอัน 2 คนไปซื้อ ถ้าไม่ไปก็ไปแก้ตัวเอาเองก็แล้วกัน นี่เงินนะ (พร้อมกับวางบนโต๊ะเขียนหนังสือ)
- ฉากที่ 3 ที่โต๊ะอาหาร 4 คนแม่ลูกกำลังช่วยกันยกสำรับอาหารเพื่อรับประทานอาหารมื้อเย็น

- แม่ : แสนคิดไฟห้องแล้วหรือยัง
- แสน : ยังเลยแม่ ผมให้อันไปซื้อและผลจะเอาไปเปลี่ยนแต่อันไม่ไปซื้อ ผมก็เลยไม่รู้
จะเอาอะไรมาติด
- น้องอัน : ผมกำลังทำการบ้านยังไม่เสร็จเลยแม่ พี่รู้เขาไม่ได้ทำอะไร มีแต่เล่นกีตาร์
อย่างเดียว
- แม่ : เอาละทุกคนก็มีเหตุผล แต่เหตุผลของแต่ละคนเพื่อตัวเองทั้งนั้น ถ้าทุกคนใน
บ้านทำเพื่อตัวเองแล้วใครจะทำเพื่อส่วนรวม ทุกคนจะเอาอย่างพ่อไม่ได้นะลูก
ลูก ๆ ทุกคนจะต้องช่วยงานบ้าน ช่วยแม่ ช่วยครอบครัว เรียนหนังสือก็มากแล้ว
น่าจะคิดอะไรได้บ้าง
- แสน : ผมขอโทษครับ ที่ทำให้แม่ผิดหวัง
- น้องอัน : พี่ก็สมควรจะขอโทษแม่อู๋หรือกเพราะมันแต่เล่นอย่างเดียว
- แม่ : อันไม่ควรจะพูดจาว่าพี่เขา พี่เขาก็ต้องซ้อมกีตาร์เพื่อเตรียมตัวไปประกวด
โพลซองค์ที่โรงเรียน
- น้องอัน : แม่ก็เข้าข้าพี่อีกนั่นแหละ แล้วผมละ ทำการบ้านดูหนังสือ เคียวนี้สู้เล่นกีตาร์
ไม่ได้แล้วหรือนี่ (ทำท่าโมโห)
- แสน : อัน ! แม่ไม่ได้ว่าตรงจุดนั้น
- น้องอัน : ขอโทษ ! (ด้วยเสียงห้วน ๆ) แล้วเดินไปห้องตัวเอง
- ฉากที่ 4 : ที่โต๊ะอาหารทุกคนมานั่งรับประทานอาหารกันพร้อมหน้า ยกเว้นน้องอัน
- แม่ : อันไปไหน สายพิน ไปตามมากินข้าวซิ
- สายพิน : ค่ะ (แล้วเดินไป กลับมาบอกแม่ว่า) เขาไม่กินแม่
- น้ำเตน : ไม่กินก็ไม่ต้องรอ ไม่เป็นไร ทุกคนลงมือ (ทุกคนมองหน้ากัน แล้วก็ก้มหน้าก้ม
ตารับประทานอาหาร)

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ 8

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้าน
ภาษาท่าทาง : บ้านไม่น่าอยู่

ชื่อกิจกรรม บ้านไม่น่าอยู่

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม คือ การหนีออกจากบ้านเมื่อเผชิญกับปัญหาความขัดแย้ง
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดี-ผลเสียของการหนีออกจากบ้านเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง

สื่อที่ใช้

1. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง บ้านไม่น่าอยู่
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาท เช่น ห้องรับแขก ห้องครัว ทีวี รีโมท
กีตาร์ หนังสือเพลง ฯลฯ

กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

1. ขั้นเตรียมการ
ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เล่าเรื่องสถานการณ์จำลองเรื่อง “บ้านไม่น่าอยู่” จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
2. ขั้นค
นักเรียนแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “บ้านไม่น่าอยู่”
ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทที่แสดงในขณะปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์และอภิปรายผล
4. ขั้นสรุป
นักเรียนช่วยกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองแล้วผู้
วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองครั้งที่ 8

เรื่อง บ้านไม่น่าอยู่

- ฉากที่ 1 ครอบครัวสุทิสสา มีกัน 3 คน คือ แม่ น้องชาย สุทิสสา กำลังดูทีวี แม่อยู่ห้องน้ำ
น้องชายทำการเสร็จแล้วเดินมาดูทีวีรายการโปรด
- น้องเอ : พี่น้อยดูช่อง 5 สิ รายการพลิกล๊อค สนุกดี
- สุทิสสา : ไม่เอาพี่จะดูช่อง 7
- น้องเอ : จะเหมาดูคนเดียวไม่ให้คนอื่นดูเลยใช่ไหม การบ้านหนังสือไม่ค่อยเห็นทำเลย
มีนาจึงตกหลายวิชา
- สุทิสสา : นี่ไม่ใช่ น้องนะ ขยันมากก็ไปอ่านหนังสือสิ แม่จะได้ชมทุกวัน
- น้องเอ : ไม่เอาจะดูช่อง 5 (แย่งรีโมทจากพี่สาวพร้อมร้องเสียงดังเอะอะโวยวาย พอดีแม่
เดินมาเห็นเข้า)
- แม่ : นี่สุทิสสา ทำไมไม่ให้น้องดูทีวี วัน ๆ ไม่ทำอะไรบ้างเลยนะเรา ดูแต่ทีวี หนังสือ
หนังสืออ่านเสียบ้างสิ
- สุทิสสา : แม่ก็เข้าข้างแต่น้องนั่นแหละ ไม่ดูว่าใครผิดใครถูก
- แม่ : แหม ! เคี้ยวนี้เถียงแล้วหรือนี่ เรียนไม่เก่ง แล้วยังพูดไม่ดียิ่ง ใครสอนดี !
ดูอย่างน้องสิได้ เอ เกือบทุกวิชา
- บรรยาย : สุทิสสาทนไม่ได้จึงรีบวิ่งไปห้องนอนตัวเอง เวลาผ่านไป 2 ชั่วโมง สุทิสสาโทรศัพท์
ไปหาโอเพื่อนรัก
- สุทิสสา : อัลโหล โอหรือ นี่สุทิสสา นะ ออกมาคุยกันหน่อยสิ
- โอ : มีอะไรด่วนหรือ ตอนนี้อยู่ไหนหรือ
- สุทิสสา : อยู่นอกบ้านโทรสาธารณะ หนีแม่มาโทรศัพท์นอกบ้าน
- โอ : เฮ้ ! ทำไมล่ะ
- สุทิสสา : เบื่อ ทะเลาะกับแม่และน้องมา
- โอ : นี่แม่เราก็เหมือนกันตอนเช้าก็บ่นเราตลอด ทำอะไรก็ไม่ถูกใจเหมือนพี่ชาย
หรือ เธอมาที่บ้านเราสิ วันนี้พี่ชายเราอยู่บ้าน กำลังเล่นกีตาร์อยู่ พี่ชายเล่น
กีตาร์เพราะนะ มาเลยนะ
- สุทิสสา : โอเค แค่นี้ละ
- ฉากที่ 2 ห้องรับแขกบ้านโอ ซึ่งมีพี่ชายกับโอ กำลังเล่นกีตาร์อยู่และสุทิสสา กำลังเดิน
เข้ามา

- โอ : สวัสดิ์จะสุทิสานี้พี่ชูปพี่ชายที่เล่าให้ฟัง
- สุทิสาน : สวัสดิ์คะพี่ชูป ทราบข่าวว่าเล่นกีตาร์เก่ง
- พี่ชูป : ก็พอเล่นได้นิดหน่อย
- สุทิสาน : อยากเล่นเป็นจังทำไงถึงจะเล่นเป็น
- พี่ชูป : อ้อ ก็ไม่ยากหรอก ขยันฝึกหน่อยก็เป็นเอง
- โอ : พี่ชูป เล่นเพลงให้สุทิสานฟังหน่อยสิ
- พี่ชูป : เล่นเพลงอะไรดีละ
- สุทิสาน : เพลงอะไรก็ได้ค่ะ
- พี่ชูป : ตกลง
- ฉากที่ 3 : ที่บ้านของสุทิสาน แม่กับน้องชายกำลังช่วยกันโทรศัพท์ตามหาสุทิสาน เพราะมือ
แล้วยังไม่กลับ
- น้องเอ : แม่ ! รู้หรือยังว่าพี่สาไปที่ไหน
- แม่ : ไม่รู้เลยลูก สงสัยจะโกรธมาก แม่ชักเป็นห่วงแล้วนะนี่ ยิ่งเดี๋ยวนี้มีข่าวไม่ค่อย
ดีเลย (แสดงท่ากระวนกระวายใจ)

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ ๑

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวใน
ด้านภาษาท่าทาง : ไม่หันหน้าหนี

ชื่อกิจกรรม ไม่หันหน้าหนี

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมคือ การหันหน้าหนี เมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดี - ผลเสียของการหันหน้าหนี ขณะที่เผชิญกับความขัดแย้ง

สื่อที่ใช้

1. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่หันหน้าหนี”
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาท เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ห้องครัว แก้วกาแฟ ห้องรับแขก แผ่นภาพ ฯลฯ

กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

1. ขั้นเตรียมการ
ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เล่าเรื่องสถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่หันหน้าหนี” จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
นักเรียนแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่หันหน้าหนี” ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทที่แสดงในขณะปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และอภิปรายผล
4. ขั้นสรุป
นักเรียนช่วยกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองแล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองครั้งที่ ๑

เรื่อง ไม่หันหน้าหนี

- ฉากที่ 1 ห้องครัว ทรงศรีกำลังทำความสะอาดห้องครัว ขณะที่กำลังเช็ดพื้นเตาแก๊สอยู่
 นั้น มือก็ไปปัดแก้วแตกจากมือของวิทยาที่กำลังเดินมาด้านหลัง
- วิทยา : ผมเปล่าทำแก้วแตกนะพี่
- ทรงศรี : เปล่าอะไร เดินมาข้างหลังอย่างนี้ใครจะไปรู้ เสียงก็ไม่ให้ เก็บเดี๋ยวนี้ (ชี้มือที่
 พื้น)
- บรรยาย : (เสียงพ่อดังมาจากห้องรับแขก) เกิดอะไรขึ้นเหรอ มาหาพ่อหน่อยซิ !
- ฉากที่ 2 พ่อกำลังนั่งดูทีวีที่ห้องรับแขก พ่อทรงศรีกับวิทยาเดินมา พ่อก็หยิบรีโมทปิด
 ทีวี
- พ่อ : อ้าว ! มีอะไรกันเห็นได้อันเสียงแก้วแตก
- วิทยา : นี่ทรงศรีทำแก้วโถวันคิด ผลแตกครับ (หันหน้ามองไปทางอื่น)
- ทรงศรี : ก็เดินมาข้างหลัง และก็กำลังทำงานด้วยใครจะไปรู้
- วิทยา : แก้วมันร้อนมาก ผมต้องค่อย ๆ เดินจะทำเสียงดังอย่างไรละ (มองไปทางอื่น)
- ทรงศรี : หนูให้เขาเก็บเขาก็ไม่เก็บ
- วิทยา : ก็ผมไม่ได้ทำแตกนี่ พี่เป็นคนทำแตก พี่ก็ต้องเก็บซิ (ไม่มองหน้า)
- ทรงศรี : แก้วใครคนนั้นก็เก็บซิ (มองหน้าวิทยา)
- พ่อ : เอาละ พ่อพอเข้าใจแล้ว ช่วงหลังนี้รู้สึกแก้วจะแตกบ่อยจังเลยนะ อีกหน่อยก็
 คงจะหมดบ้าน เดี่ยวกินข้าวเสร็จเย็นนี้ให้หาพ่อทั้ง 2 คน แต่ตอนนี้ให้วิทยาไป
 เก็บแก้วล้าง และทรงศรีก็ไปทำธุระให้เสร็จ
- บรรยาย : เวลาผ่านไป 1 ชั่วโมง
- ฉากที่ 2 พ่อนั่งดูหนังสือพิมพ์ที่ห้องรับแขก แล้วทั้งทรงศรีและวิทยาก็เดินเข้ามา
- วิทยา : ผมมาแล้วครับพ่อ มีอะไรจะคุยหรือครับ
- พ่อ : อ้าว นั่งลงก่อน เมื่อทุกคนนั่งเรียบร้อยพ่อก็พูดขึ้นว่า
- : คือ พ่อเห็นพวกเราทำแก้วของแตกกันบ่อย และบางครั้งก็แสดงท่าทางไม่ถูก
 ลักษณะ
- วิทยา : ไม่ถูกอย่างหรือพ่อ
- พ่อ : ก็อย่างเมื่อวันนี้ วิทยาคุยกับพ่อ และที่วิทยาไม่สบตาพ่อและพี่สาวเวลาคุยกัน
 ตามหลักจิตวิทยาเป็นคนกระทำผิด เพราะไม่กล้าสู้หน้า เพื่ออำพรางความจริง

วิทยา : แล้วควรจะทำอย่างไรดีล่ะพ่อ

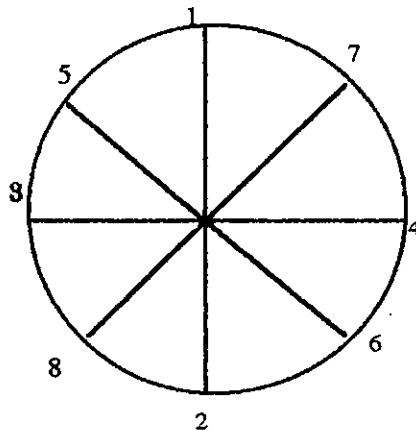
พ่อ : ก็ถึงได้นัดคุยกันวันนี้ไงล่ะ พ่อเคยศึกษาการฝึกประสาททั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ จากตำราของท่านหลวงวิจิตรวาทการ พ่อเห็นว่าเป็นประโยชน์ ต่อลูกก็เลยจะถ่ายทอดให้ฟัง ประสาทเหล่านี้มีความจำเป็นและสำคัญทุกอย่าง ต่างเพียงว่าบางเรื่องสำคัญมาก บางเรื่องสำคัญน้อย วันนี้พ่อจะบอกวิธีการฝึก ประสาทตา ก่อน ซึ่งประโยชน์ที่ได้จากการฝึก คือ

1. ทำให้ตาไว

2. ทำให้อนามัยของตาดีขึ้น ทำให้ดวงตาแข็งแรง

ทรงศรี : ไฮ้ไฮ้ ! น่าสนใจจังเลยพ่อ

พ่อ : เอาละ ! ทุกคนสรุปกลม ๆ นี้

1. สมมุติตอนนี้ทุกคนเข้าไปอยู่ที่จุดศูนย์กลางของวงกลม จากนั้นให้แต่ละคน คิครัมมิชของวงกลมเอง จะใหญ่จะเล็กก็แล้วแต่เรา ให้ลากเป็นรอบวงในใจ เอาใจ

2. ทุกคนตั้งหน้าให้ตรง โดยไม่เหลียวหรือเบือนหน้า แต่ให้เหลือบตาไปตาม เส้นสมมุติ ดังนี้ จากเลข 1 ไปเลข 2 จากเลข 3 ไปหาเลข 4 จากเลข 5 ไปหา เลข 6 จากเลข 7 ไปหาเลข 8 แล้ววงลอกตากลับไปมา แล้วก็เหลือบวนรอบ ตามเส้นวงกลม โดยการเหลือบไปมานั้นต้องเหลือบให้มากที่สุดที่ดวงตา สามารถจะเหลือบไปได้โดยที่หน้าของเราอยู่กับที่ แต่ใช้ดวงตาเหลือบไปมาเท่านั้น เอาละทีนี้ลองทำเองโดยพ่อไม่ต้องบอก แต่เพิ่มความเร็วให้การเหลือบให้ เร็วขึ้น โดยยังต้องเหลือบให้มากที่สุดเหมือนเดิม

- วิทยา : ทำอย่างนี้จะเป็นอันตรายแก่ดวงตาไหมพ่อ
- พ่อ : ไม่มี มีแต่จะมีคุณ ยิ่งทำมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นการปลูกประสาทตาให้ตื่นตัวและมี
ความเคลวคล่องว่องไวอยู่เสมอ
- ทรงศรี : ฝึกอย่างนี้ดวงตาจะมีเส้นน์ หรือเปล่าพ่อ
- พ่อ : ตારาเขาบอกว่านอกจากจะให้ดวงตามีเส้นน์แล้วยังมีอำนาจด้วย หรือท่านใช้คำ
ว่า “การสร้างจิตตานุภาพทางดวงตา”
- วิทยา : จิตตานุภาพทางดวงตา แล้วทำอย่างไรครับ
- พ่อ : ก็ฝึกอย่างที่พ่อสอนเมื่อกี้ี้แหละ และก็ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ลูก
สังเกตมั๊ย บุคคลที่มีเส้นน์มีอำนาจ เขาย่อมจะไม่เหลียวหลุหลิก อะไรที่อยู่
ในระยะที่ดวงตาสามารถจะเหลียวไปดูได้ เขาก็ใช้ดวงตาเหลียวไป การที่ต้อง
หันเหลียวมาก เป็นอาการหลุหลิกไม่ใช่วิธีการของคนเข้มแข็ง
- ทรงศรี : คืออยากทราบวิธีอะไรสักอย่างหนึ่งในเวลาสั้น ๆ แล้วจำรายละเอียดให้มาก
ที่สุดควรจะทำอย่างไรพ่อ
- พ่อ : อ้อ ! การฝึกหัดประสาททางตานั้นมีอยู่ 5 ทาง คือ การฝึก
1. ดูขนาด
 2. ดูระยะ
 3. ดูความเที่ยงตรง
 4. ดูจำนวน
 5. ดูประเภท
- เอาไว้พู่นีี้ก็แล้วกัน พ่อจะสอนต่อ วันนี้พ่อจะไปนอนก่อนนะ

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ 10

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้าน
ภาษาถ้อยคำ : ไม่พูดพาลหาเรื่อง

ชื่อกิจกรรม ไม่พูดพาลหาเรื่อง

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมคือ การพูดพาลหาเรื่องเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดี - ผลเสียของการพูดพาลหาเรื่องเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง

สื่อที่ใช้

1. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง ไม่พูดพาลหาเรื่อง
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาท เช่น ห้องครัว อุปกรณ์ทำครัว ห้องรับแขก หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

1. ขั้นเตรียมการ
ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เล่าเรื่องสถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่พูดพาลหาเรื่อง” จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
นักเรียนแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ไม่พูดพาลหาเรื่อง” ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทที่แสดงในขณะปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และอภิปรายผล
4. ขั้นสรุป
นักเรียนช่วยกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองแล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองครั้งที่ 10

เรื่อง ไม่พูดพาดหาเรื่อง

- ฉากที่ 1 ห้องรับแขก พ่อกำลังอธิบายเกี่ยวกับการฝึกประสาทตาให้กับทรงศรีและวิทยา คือ การฝึกประสาทตา 5 ทาง มีอะไรบ้าง
- ทรงศรี : มีฝึก 1. ความชัด 2. ฝึกดูระยะทาง 3. ฝึกดูจำนวน วน 4. ฝึกดูความเที่ยงตรง และอีก ... ก็ ... (ทำท่านึก)
- พ่อ : ฝึกดูเกี่ยวกับ...ความแตกต่างของสิ่งของนะ เขาเรียกว่า...
- ทรงศรี : อ้อ! ฝึกดูประเภท
- พ่อ : เก่งมากลูก ความจำเยี่ยมมากเลย วิทยาต้องหัดจำบ้างนะลูก
- วิทยา : โอ้! พ่อ ทรงศรีเขาอาจจะจดไว้ก็ได้พ่อ
- ทรงศรี : จะบ้าหอรอก! ตัวเองจำไม่ได้แล้วยังมาหาว่าคนอื่นจด
- พ่อ : พ่อ ๆ เด็กเริ่มด้นเลขนะ อันดับแรกคือ การฝึกดูขนาด ก็คือ การฝึกให้ตัวเรามีสมรรถภาพที่จะบอกขนาดสูง - ต่ำ , ใหญ่ - เล็ก ได้ถูกต้องหรือใกล้เคียงที่สุด ขั้นแรกให้ เริ่มจากของน้อย ๆ ก่อน เช่น
1. ลองวัดของที่ใกล้ ๆ ตัวเรา เช่น แก้ว ใต๊ะที่เราใช้อยู่นี้จะสูงจากพื้นเท่าไร มีใครรู้มั๊ย
- ทรงศรี : แก้วใต๊ะประมาณ .5 เมตร หรือ 50 ซม. ใต๊ะสูงประมาณ 1 เมตร หรือ 100 ซม.
- พ่อ : เก่งมากลูกพ่อ เราต้องรู้ว่าห้องนอนเรากว้างหรือสูงเท่าไร
- ตามปกติความสูงของการก่อสร้างมักจะเป็น 3 เมตร หรือ 3.5 เมตร
- ลองวัดให้แน่แล้วจดจำไว้ พยายามทำให้เคยชิน แม้จะดูของใหญ่ขึ้น
- เราก็จะบอกได้ใกล้เคียงถูกต้องว่าสูงเท่าไร กว้างเท่าไร
2. ต่อไปพ่อจะพูดถึงของขนาดใหญ่ ๆ ถ้าวัดวัตถุที่สำคัญที่เป็นของสูงใหญ่
- เราอาจหาตำราได้ เช่น ภูเขาทองในกรุงเทพฯ พระปฐมเจดีย์ ที่นครปฐม
- สูงเท่าไร เราจำไว้เพื่อจะนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่เราเห็น เช่น เรารู้ว่าภูเขาทองสูง
- 60 เมตร ถ้าเรามีเคหะสถานที่อยู่เป็นเรือนสองชั้น ตามปกติอาคารบ้านเรือนมักจะ
- มีความสูงชั้นละกี่เมตรมั๊ย
- ทรงศรี : ประมาณ 3 เมตร ค่ะ
- พ่อ : เก่งมากลูก ถ้า 2 ชั้นสูงกี่เมตร

- วิทยา : 6 เมตร ครับ
 ทรงศรี : แสดงว่า ภูเขาทองสูง 10 เท่าของเรือน 2 ชั้นหิจะพ่อ
 พ่อ : เขี่ยมมากเลยลูก เรารู้ว่าหอไอเฟลที่กรุงปารีส สูง 300 เมตร เราก็จะรู้
 หอไอเฟลสูงกี่เท่าของภูเขาทอง (ทั้งทรงศรีและวิทยากำลังขบคิด)
 ทรงศรี : 6 เท่าพ่อ (แล้วหันไปพยักหน้าให้วิทยา)
 พ่อ : คิดเลขเก่งด้วยนะเนี่ย เอาละต่อไปเป็นเรื่องที่ 2 คือ การฝึกดูจำนวน ก็เริ่ม
 จากจำนวนน้อย ๆ เช่น ไม้พลาสติกอันนี้ให้ทุกคนดูเวบเดียว (พ่อยกกิ่งไม้
 ขึ้นเวบหนึ่งแล้วใส่ถั่ง) ลองคาดคะเนว่ามีใบไม้กี่ใบ
 วิทยา : ผมว่า 30 ใบ ครับ
 ทรงศรี : หนูว่า 20 ใบละ
 พ่อ : หยิบกิ่งไม้ออกมาจากหลัง แล้วพูดว่า “เอาละลองนับดูซิ” (ทั้งทรงศรีและ
 วิทยาต่างช่วยกันนับ)
 ทรงศรี : ของหนูใกล้เคียงที่สุด ค่ะพ่อ คาดผิดไป 2 ใบ คือ 22 ใบ
 วิทยา : ก็พี่ เาเปรียบผมดูนานกว่า และดูใกล้กว่าผม ถ้าผมดูเหมือนพี่ผมก็ตอบ
 ตรงกว่าพี่แน่
 พ่อ : เอา ๆ อย่าเถียงกัน จ้ะเอาใหม่นะ (พ่อหยิบกิ่งก้อนกรวดออกมาจากลัง
 แล้วคลี่ดูออกแล้วพูดว่า) “ทุกคนลองคาดคะเนซี่ว่าภายในถุงใบนี้มีก้อน
 กรวดกี่ก้อน” (แล้วพ่อก็ปิดถุง)
 วิทยา : ประมาณ 25 ก้อน
 ทรงศรี : ประมาณ 23 ก้อน
 พ่อ : อ้าว ลองนับซิ (ทั้งทรงศรีและวิทยาช่วยกันนับ)
 วิทยา : 24 ก้อน ครับพ่อ โอ้โอ้! ผมนับผิดแค่ 1 ก้อนเองพ่อ
 พ่อ : ก็เก่งพอ ๆ กันแหละนะ
 วิทยา : พี่ทรงศรีเขาเลียนแบบผมครับพ่อ
 พ่อ : รู้ได้อย่างไรละ
 วิทยา : ก็ผมตอบก่อน พี่เขาตอบทีหลังไง
 ทรงศรี : ไม่จริงหรือพ่อ หนูไม่จำเป็นต้องเลียนแบบก็ตอบถูกมากกว่าอยู่แล้ว
 พ่อ : เอาละ จะเถียงกันหรือว่าจะฝึกต่อ
 ทรงศรี:วิทยา : ฝึกต่อค่ะ ครับ (ตอบพร้อมกัน)
 พ่อ : ต่อไปเป็นประเภทที่ 3 คือ ฝึกดูความเที่ยงตรง มีเรื่องเล่าว่า ฝรั่งเศสอยู่ที่

แอฟริกา มีคนใช้เป็นชาติป่าเถื่อนไร้การศึกษา และโง่เขลา ซึ่งเขาเหล่านั้นมีความบกพร่องอยู่อย่างหนึ่งคือ ความไม่รู้จักความเที่ยงตรง เขาบอกว่า ถ้าจะเชิญเพื่อมารับประทานอาหารที่บ้าน งานสำคัญที่สุดที่เขาจะต้องตรวจสอบคือ ผ้าปูโต๊ะ อาหารนั้นตรงหรือไม่ ตามปกติไม่ตรง ของที่ควรวางอยู่ตรงกลางก็ไม่ตรงกลาง และสิ่งก่อสร้างของชนชาตินี้ก็จะตั้งไม่ตรง แม้จะพยายามสลักเสลา ทำลวดลายให้สวยงาม

- ทรงศรี : ที่เป็นอย่างนั้นเกี่ยวกับสมองหรือเปล่า พ่อ
- พ่อ : แน่นอน มันสมองที่ฉลาดนั้น คือ มันสมองที่เที่ยงตรง พ่อมีเกมจะให้เล่น คือ ทุกคนจะได้รับไม้สูง 1 เมตรคนละ 1 อัน คินน้ำมันคนละ 1 ก้อน ให้เลือกตรงไหนของห้องก็ได้ ให้ปักไม้นี้ลงในคินน้ำมัน ตามแนวตั้งให้ตรงที่สุด ถ้าใครตรงที่สุดพ่อจะมีรางวัล
- วิทยา : แล้วพ่อรู้ได้อย่างไรละ
- พ่อ : นี่ไง! รู้จักไหม (พ่อหยิบลูกคิง)
- ทรงศรี : อ้อ นี่ช่างก่อสร้างเขาใช้หรือพ่อ
- พ่อ : ใช่แล้วลูก ฮ้าว! ลงมือได้ใครเสร็จก่อนบอกพ่อก่อน
- บรรยาย : เวลาผ่านไป 3 นาที
- ทรงศรี : หนูเสร็จแล้วพ่อ
- วิทยา : ผมก็เสร็จแล้วพ่อ
- พ่อ : วัดความเที่ยงตรงของคนเสร็จก่อน (แล้วก็เดินไปทางทรงศรี)
- : วิธีการวัดก็ง่ายนิดเดียว คือเอาสายลูกคิงไปจุดที่ปลายไม้แบบนี้ก็จะทราบทันที ถ้าเส้นเชือกสายคิงไม่ห่างจากไม้ก็ตรงมาก อันนี้ห่าง 1 ซม. ถือว่าตรงใกล้เคียงความเป็นจริง ไหนไปดูของวิทยาซิ โอ้โฮ อันนี้ห่าง 3 ซม. ก็เกือบจะเที่ยงตรง พยายามอีกนิดหนึ่ง คือ ทำบ่อย ๆ ก็จะตรงมากขึ้น
- ทรงศรี : ไหนพ่อว่าจะให้รางวัลละ
- พ่อ : พรุ่งนี้พ่อจะซื้อรองเท้าใหม่ ให้ 1 คู่
- วิทยา : พ่อ ของที่ทรงศรีเอาเปรียบผมครับ
- พ่อ : เอาเปรียบอย่างไร

- วิทยา : พ่อคูชิ ของพี่เค้าอยู่ติดกับผนังห้องมากกว่าผม เขาก็ดูว่าขนานกับผนังมาก
แค่นั้น
- ทรงศรี : ก็พ่อบอกว่าตรงไหนก็ได้ และพี่ก็ไปได้ที่ผนังด้วย
- พ่อ : เอาละลูก ถูกอย่างที่พี่เขาพูดแหละ
- วิทยา : พ่อก็เข้าข้างพี่ตลอดผมทำถูกก็ไม่ชมชมแต่พี่เก่งอย่างโน้นอย่างนี้ผม
ไม่ใช่ลูกพ่อ หรือไง
- พ่อ : โอ้...! ลูกพ่อลูกต้องมึเหตุผล รู้แพ้รู้ชนะ ลูกไม่เก่งตรงนี้เหมือนพี่เขา แต่ลูก
ก็เล่นกีฬาเก่งนี่ คนเราเก่งไม่เหมือนกันหรอก และที่สำคัญวันนี้มันแค่การ
ฝึกเริ่มต้น ถ้าต่อไปใครที่ฝึกบ่อย ๆ ก็จะเก่งขึ้นเอง และอาจจะชนะพี่หรือ
พ่อก็ได้ เอาละวันนี้แค่นี้ก่อน

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ 11

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมด้วยภาษาท่าทางและถ้อยคำ

ชื่อกิจกรรม ตรงกับใจ

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมคือการแสดงท่าทางและถ้อยคำที่เหมาะสม เมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าผลติ - ผลเสียของการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทั้งท่าทางและถ้อยคำ ขณะที่เผชิญกับความขัดแย้ง

สื่อที่ใช้

1. เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง “ตรงกับใจ”
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาท เช่น ห้องรับแขก ฯลฯ

กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

1. ขั้นเตรียมการ
ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เล่าเรื่องสถานการณ์จำลองเรื่อง “ตรงกับใจ” จากนั้นนักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
 2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
นักเรียนแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ตรงกับใจ” ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู
 3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์บทบาทที่แสดงในขณะปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และอภิปรายผล
 4. ขั้นสรุป
นักเรียนช่วยกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองแล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมการประเมินผล
- สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลองครั้งที่ 11

เรื่อง ตรงกับใจ

ฉากที่ 1 ห้องรับแขก แม่ น้ำชาย กำลังสนทนากัน มานิตกับสาริตาเดินหัวกระเป๋ากลับจากโรงเรียน เดินมายกมือไหว้แม่

ลูก : สวัสดีค่ะแม่

แม่ : สวัสดีค่ะลูก ฮ้าว ! นี่น้ำ มาเยี่ยมง่าไม่ได้หรือ

สาริตา : (ยืนงนาคหนึ่งก่อนจะยกมือไหว้น้ำ แต่ตามองไปทางแม่) สวัสดีค่ะ น้ำ

น้ำชาย : เอ้อ ! สวัสดี ไห้ไห้ ไม่เจอกันนานโตจะเป็นหนุ่มแล้วเนี่ย

แม่ : มานิตนี่จะมีปัญหาเรื่องสาขาคา ทำให้ไม่มีความเชื่อมั่นต่อตัวเอง บางทีทำอย่างแต่พูดอีกอย่าง โดยเฉพาะวันไหนถ้าถูกล้อว่าเป็นลูกไม่มีพ่อ วันนั้นจะเก็บตัวเงียบไม่พูดไม่จา ต้องรบกวนน้ำช่วยแนะนำหน่อย

น้ำ : ไม่เป็นไร เคียวน้ำจะช่วยฝึกบุคลิกท่าทางให้ น้ำเคยเรียนมานะหลาน แต่ให้หลานไปอาบน้ำอาบท่าเปลี่ยนเสื้อผ้า แล้วมากินข้าวแล้วค่อยฝึกกัน

สาริตา : หนูฝึกด้วยคนนะน้ำ

น้ำ : ได้เลยหลาน ฝึกกันหลาย ๆ คนจะได้สนุก

บรรยาย : เวลาผ่าน 1 ชั่วโมง

ฉากที่ 2 ห้องรับแขก สาริตา และมานิต กำลังนั่งล้อมวงฟังน้ำพูด

น้ำ : คนเรานะบุคลิกจะดีหรือไม่คือ อยู่ที่การฝึก บางคนรูปร่างหน้าตาดี แต่บุคลิกไม่ดี บางคนรูปร่างหน้าตาดี แต่บุคลิกดีก็มี ดังนั้นหน้าตาดี ๆ อย่างหลานนี้ ถ้าบุคลิกดีก็จะไปไหนมาไหนได้ไม่อายคนอื่นเขา มีความเชื่อมั่น เหมือนที่เขาพูดว่า มีความมั่นใจมีชัยไปเกินครึ่ง เอาละนะเรามาฝึกท่าทางกันเลย เริ่มจาก ตาก่อน แล้วกัน ให้ทุกคนทำตามทีหน้าบอคนะ เริ่มดันให้มองตรงไปข้างหน้า แล้วจึงกลอกตามองขึ้นไปข้างบน (ไม่ต้องเลิกคิ้วหรือเงยหน้าขึ้นไป หน้าหรือศีรษะอยู่นิ่งให้ลูกตาเท่านั้นที่เคลื่อนไหว) แล้วจึงมองลงมายุ่ระดับตรงข้างหน้า มองไปทางขวาสุด มองตรงไปข้างหน้า มองไปทางซ้ายสุด มองตรงไปข้างหน้า

มองไปทางขวาสุด มองตรงไปข้างหน้า มองไปทางบนซ้าย มองตรงไปข้างหน้า

มองไปทางล่าง-ซ้าย มองตรงไปข้างหน้ามองไปทางบน-ขวามองตรงไปข้างหน้า

หน้า มองไปทางล่าง-ขวา มองตรงไปข้างหน้า เอาละถ้ารู้สึกเมื่อยก็ให้กระพริบ

ตาดี ๆ สัก 50 ครั้ง ก่อนปิดตาสักครู่

สาริตา : อย่างนี้ ! ไห้ไหมค่ะ

सानิต : แล้วอย่างที่ผมกำลังทำอยู่นี้ใช่ไหมครับ

น้ำ : (ตามองหลานทั้ง 2) ถูกต้อง ถูกต้องแล้ว ต่อไปจะฝึกบุคลิกท่าทางให้สอดคล้องกับการพูด มีนักจิตวิทยาเขากล่าวไว้ว่า การฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกนั้นต้องฝึกพิเศษในเรื่องต่อไปนี้

1. การประสานสายตา คือ การมองคนที่เรากำลังพูดด้วยอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งแสดงถึงความจริงใจในสิ่งที่กำลังพูด
 2. การวางตัว การยืนหรือนั่งต้องให้เหมาะสมจะทำให้เรื่องราวที่พูดกับบุคคลอื่นมีน้ำหนักมากขึ้น
 3. การแสดงท่าทาง การแสดงท่าทางที่เหมาะสม จะทำให้เรื่องราวที่พูดมีความหนักแน่นยิ่งขึ้น การแสดงอาการกระตือรือร้นจนเกินไปจะทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้
 4. การแสดงออกทางใบหน้า จะต้องแสดงสีหน้า แสดงความรู้สึกให้สอดคล้องกับเรื่องราวที่กำลังพูด เช่น กำลังโกรธ แต่สีหน้ายิ้มแย้มหรือหัวเราะเป็นการแสดงที่ไม่ถูกต้อง
 5. น้ำเสียง การใช้ระดับเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ปานกลาง ที่เหมาะสมในการสนทนา จะเป็นการชักจูงใจผู้อื่นให้รู้ได้โดยไม่ต้องใช้การขู่บังคับ
 6. จังหวะในการพูด การตัดสินใจเลือกจังหวะอันเหมาะสมในการพูดเป็นสิ่งจำเป็น เช่น เมื่อเกิดความขัดแย้งการพูดในที่ส่วนตัวจะดีกว่าการพูดต่อหน้ากลุ่มคน ดังนั้นจังหวะในการพูดที่ดีต้องดูเวลา และสถานที่ด้วย
- ทั้งหมดที่น้ำพูดมานี้ เป็นพื้นฐานการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกซึ่งมีทั้งการฝึกทักษะด้านภาษาด้อยคำและภาษาท่าทาง โดยเฉพาะความสามารถที่จะแสดงความรู้สึกทางด้านท่าทาง คือ สายตา ใบหน้า กิริยาท่าทาง และน้ำเสียง

सानิต : ฟังแล้วยากจังเลยนะครับ (ทำเสียงอ่อย ๆ)

สาริตา : ก็น้าบอกจะฝึกให้เราไงละ (มองไปทางसानิต)

น้ำ : ใช่แล้ว ต่อไปน้ำจะให้หลานทั้ง 2 คน พูดสนทนากันเรื่องอะไรกันก็ได้โดยปฏิบัติตามนี้คือ

1. สนทนากันโดยมองจ้องหน้ากันตลอด
2. สนทนากันโดยไม่มองหน้ากันเลย
3. สนทนาโดยสบตากันตามจังหวะการพูดที่เหมาะสม

หลังจากนั้นน้ำจะถามถึงความรู้สึกที่ได้จากการแสดงกิริยาท่าทางในแต่ละแบบ

- บรรยาย : สานิต และ สาธิตา รับประทานอาหารที่น้ำบอกลงเวลาผ่านไปประมาณ 15 นาที
- น้ำ : รู้สึกอย่างไร
- सानิต : ผมรู้สึกว่แบบที่ 1 รู้สึกเกร็งจ้งเลยนะครับ แบบที่ 2 รู้สึกไม่น่าสนใจเลย แต่ แบบที่ 3 รู้สึกดีนะครับ
- สาธิตา : หนูก็รู้สึกเหมือนพี่सानิตค่ะ
- น้ำ : (ยิ้ม) การสนทนาที่ดีจะต้องเป็นแบบสุคท้าย คือมีการสบตากันบ้างตามความเหมาะสม ที่หลานทั้ง 2 รู้สึกลั่นก็ถูกต้องแล้ว เมื่อมีเวลาก็ลองฝึกดูอีกนะวันนี้ พอก่อน ไปเตรียมนอนได้แล้ว
- สาธิตา : ค่ะน้ำ ขอบคุณมากนะค่ะ(ยกมือไหว้)หนูได้รับความรู้มากเลย (ลุกขึ้น)
- सानิต : ขอบคุณมากครับ (ยกมือไหว้) ผมจะฝึกปฏิบัติทุกวันเลยครับ (ลุกขึ้น)
- น้ำ : ค่ะมาก
- บรรยาย : ทั้ง 3 คน น้ำ สานิต สาธิตา เดินแยกย้ายกันเข้าห้องนอน

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่ 12

ชื่อเรื่อง ปัจฉิมนิเทศ

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนอภิปรายสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
2. เพื่อให้นักเรียนสรุป และทบทวนวิธีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

สื่อที่ใช้

1. ผู้วิจัยสนทนา ชักถามนักเรียนถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
2. ผู้วิจัยและนักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปเรื่องการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งในหัวข้อต่อไปนี้
 - 2.1 ความหมายของพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง
 - 2.2 วิธีการที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวในสถานการณ์ต่าง ๆ
3. ให้ตัวแทนของทั้งสองกลุ่มออกมารายงานผลการสรุปให้สมาชิกทุกคนทราบ
4. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม กล่าวขอบใจนักเรียนและกล่าวปิดการทดลอง

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถามของนักเรียน
2. สังเกตจากการรายงานผลการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่ดีและความคุ้นเคยในระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน 2. เพื่อให้ให้นักเรียนที่ได้รับ การทดลองทราบจุดมุ่งหมาย กฎ ระเบียบ และ บทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติในขณะที่ทำกิจกรรม 3. เพื่อให้นักเรียนทราบเทคนิคและประโยชน์ของการให้ตัวแบบ 4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว	1. ผู้วิจัยและนักเรียนแนะนำตนเองและให้นักเรียนเล่นเกมครอบครัวเดียวกัน 2. ผู้วิจัยสรุปเกมที่เล่น เพื่อให้ทราบและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่ตลอดจนกฎระเบียบที่จะต้องปฏิบัติภายในกลุ่ม 3. ผู้วิจัยชี้แจงให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับตัวแบบและอิทธิพลของตัวแบบ จากสื่อต่าง ๆ มีผลต่อการเลียนแบบตลอดจนอภิปรายถึงประโยชน์จากการเลียนแบบสื่อต่าง 4. ผู้วิจัยนัดแนะถึงการทำกิจกรรมในครั้งต่อไป	กระดาษ

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินงาน	อุปกรณ์
2	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาด้อยค่า : ทำไมต้องไว้วาย	- เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่พูดไว้วายเมื่อเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว	ในการใช้เทคนิคแม่แบบครั้งที่ 2-11 มีวิธีการดำเนินการเป็นขั้นตอนทุกครั้งดังนี้ ก. ขั้นที่ 1 ขั้นนำผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนสังเกตในแต่ละครั้ง ข. ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอแม่แบบ	วีดิทัศน์
3	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาด้อยค่า : ตะโกนทำไม	- เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่พูดตะโกนเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง	2.1 ผู้วิจัยเสนอตัวแบบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งโดยใช้วีดิทัศน์ และให้นักเรียนแสดงความรู้สึกที่มีต่อตัวแบบ 2.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน	
4	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาด้อยค่า : ไม่พูดพาลหาเรื่อง	- เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่พูดพาลหาเรื่องเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง - เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่พูดบ่นเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง	อภิปรายผลดี - ผลเสีย ของการกระทำของตัวแบบว่าแบบใดเหมาะสม 2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนลองเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากวีดิทัศน์ ค. ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ที่ได้รับจากการสังเกตแม่แบบในแต่ละครั้งแล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินงาน	อุปกรณ์
5	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาด้วยคำ : ไม่พูดบ่น	- เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม คือ การ ไม่พูดบ่นเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง		วีดิทัศน์
6	พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวโดยไม่มีเหตุผลและโกหก	- เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม คือ ไม่ได้เถียงโดยไม่เหตุผลและโกหกเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง		
7	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวในด้านภาษา ท่าทาง : โหม่มากไป	- เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมคือ ไม่แสดงสีหน้าไม่พอใจ ขณะเผชิญกับความขัดแย้ง		

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินงาน	อุปกรณ์
8	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาท่าทาง : ไม่หนีออก จากบ้าน	- เพื่อให้นักเรียนได้ ตระหนักถึงความสำคัญของ พฤติกรรมที่ไม่หนีออก จากบ้านเมื่อเผชิญความ ขัดแย้ง		วีดิทัศน์
9	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาท่าทาง : ไม่หันหน้าหนี	- เพื่อให้นักเรียนได้ ตระหนักถึงความสำคัญของ การไม่หันหน้าหนีขณะ เผชิญความขัดแย้ง		
10	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาท่าทาง : ไม่เดินหนี	- เพื่อให้นักเรียนได้ ตระหนักถึงความสำคัญของ ไม่เดินหนี ขณะเผชิญ กับ ความขัดแย้ง		

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินงาน	อุปกรณ์
11	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาท่าทางและภาษากาย : ตรงกับใจ	- เพื่อให้ นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการแสดงออกที่สอดคล้องทั้งภาษาท่าทางและภาษากายขณะเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง		
12	ปัจจัยนิเทศ	1. เพื่อให้ นักเรียนอภิปรายสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ 2. เพื่อให้ นักเรียนสรุปและทบทวนถึงวิธีการแสดงพฤติกรรมความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	1. ผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ 2. ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปเรื่องราวที่เกี่ยวกับวิธีการเผชิญความขัดแย้งที่เหมาะสมทั้งภาษาท่าทางและภาษากาย 3. ให้ตัวแทนของทั้ง 2 กลุ่มออกมารายงานผลสรุปให้สมาชิกทุกคนทราบ 4. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมกล่าวขอบใจนักเรียน และกล่าวปิดการทดลอง	

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 1

ชื่อเรื่อง ปฐมนิเทศ
ชื่อกิจกรรม เพราะเรารู้กัน
เวลา 50 นาที
จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยและนักเรียน
2. เพื่อให้ให้นักเรียนที่ได้รับการทดลองทราบจุดมุ่งหมายกฎ ระเบียบ และบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติในการทำกิจกรรม
3. เพื่อให้ให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย และวิธีการของการใช้เทคนิคแม่แบบ
4. เพื่อให้ให้นักเรียนทราบความหมาย และพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้ กระดาษ ปากกา หมวก สมุด เข็ม แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แป้ง เทียน ด้าย เข็มขัด
วิธีการดำเนินงาน

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเองและให้นักเรียนเข้าแถวเป็นวงกลม
2. ให้นักเรียนหยิบสิ่งของที่ตนเองชอบคนละ 1 ชิ้นแล้วนำไปเข้าคู่กันตามประ โยชน์ใช้สอย หรือ เหตุผลของแต่ละคน เช่น แปรงสีฟัน คู่กับยาสีฟัน เพราะแปรงจะต้องใช้คู่กับยาสีฟันจึงจะเกิดประ โยชน์
3. เมื่อนักเรียน ได้คู่แล้วให้พูดคุยซักถามข้อมูลส่วนตัวกันและกัน โดยใช้เวลา 5 นาที
4. ให้นักเรียนแต่ละคู่ถลก ถักกันแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนให้นักเรียนคนอื่น ๆ รู้จักด้วย
5. นักเรียนช่วยกันสรุปจุดหมายนี้และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่ากิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ให้นักเรียนที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ได้ทำความรู้จักกัน และแนะนำเพื่อน ๆ ให้คนอื่นรู้จัก
6. ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความมุ่งหมาย วันเวลา และวิธีการดำเนินการของการใช้เทคนิคแม่แบบ บทบาทหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม
7. ผู้วิจัยอธิบาย ความหมาย และพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว และเปิด โอกาสให้นักเรียน ซักถามข้อสงสัย
8. ผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ที่จะพบกันครั้งต่อไป

ประเมินผล

สังเกตพร้อมกิจกรรมของนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 2

ชื่อเรื่อง	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาด้อยค่า
ชื่อกิจกรรม	ไม่ไว้วางใจและใช้อำนาจ
เวลา	50 นาที
จุดมุ่งหมาย	

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่ไว้วางใจและใช้อำนาจขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะของแม่แบบที่ดีและไม่ดีถึงเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดีผลเสียของการไม่ไว้วางใจและใช้อำนาจขณะเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. วิดีทัศน์ประกอบการใช้เทคนิคเรื่องไม่ไว้วางใจและใช้อำนาจ
2. บัตรงานสำหรับอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนว่า ถ้าเกิดการขัดแย้งกัน กับสมาชิกในครอบครัว แล้วนักเรียน ไว้วางใจและใช้อำนาจ เป็นการเหมาะสมหรือไม่
2. ชำนาญแม่แบบ
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้วิดีโอเรื่องไม่ไว้วางใจและใช้อำนาจ ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเผชิญกับความขัดแย้ง ของสมาชิกในครอบครัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ด้านภาษาด้อยค่า ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนพิจารณา และติดตามไปด้วย
 - 2.2 หลังจากฉายวิดีโอจบลง ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อ ต่อไปนี้

ก. ตัวละคร ในวิทัศน์ประสบปัญหาอะไร

ข. สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ค. การแก้ปัญหของตัวละครเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นนักเรียนจะแก้ปัญหา อย่างไร

ง. ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา เป็นอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนลองเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ของการไม่ไว้วางใจและ

ใช้อำนาจ ขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแลแบบ จากวิทัศน์
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 3

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษา
ถ้อยคำ

ชื่อกิจกรรม ไม่ตะโกน

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่ตะโกนหลังเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะของแม่แบบที่ดีและไม่ดีหลังเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดีผลเสียของการไม่ตะโกน ขณะเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. วิดีทัศน์ประกอบการใช้เทคนิคเรื่องไม่ตะโกน
2. บัตรงานสำหรับอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนากับถามนักเรียนว่า ถ้าเกิดการขัดแย้งกัน กับสมาชิกในครอบครัว

แล้วนักเรียน ตะโกน เป็นการเหมาะสมหรือไม่

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

- 2.1 ผู้วิจัยใช้วิดิทัศน์ เรื่อง ไม่ตะโกน ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเผชิญกับความขัดแย้ง ของสมาชิกในครอบครัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมด้านภาษา ถ้อยคำ ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนพิจารณา และติดตามไปด้วย
- 2.2 หลังจากฉายวิดิทัศน์จบลง ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อ ต่อไปนี้
 - ก. ตัวละคร ในวิดิทัศน์ประสบปัญหาอะไร
 - ข. สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ค. การแก้ปัญหาของตัวละครเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นนักเรียนจะแก้ปัญหา อย่างไร

ง. ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา เป็นอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนลองเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ของการ ไม่ตะ โทณ ขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบ จากวิดีโอ
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 4

ชื่อเรื่อง เหตุการณ์ที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษา
ถ้อยคำ

ชื่อกิจกรรม ไม่เดินหนี

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการ ไม่เดินหนีขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะของแม่แบบที่ดีและไม่ดีหลังเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลเสียของการ ไม่เดินหนีขณะเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. วิดีทัศน์ประกอบการใช้เทคนิคเรื่อง ไม่เดินหนี
2. บัตรงานสำหรับอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชื่นนำ

ผู้วิจัยสนทนากลุ่มถามนักเรียนว่า ถ้าเกิดการขัดแย้งกัน กับสมาชิกในครอบครัว แล้วนักเรียน ไม่เดินหนี เป็นการเหมาะสมหรือไม่
2. ชื่นเสนอแม่แบบ
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้วิดีโอ เรื่อง ไม่เดินหนี ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเผชิญกับความขัดแย้ง ของสมาชิกในครอบครัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ด้านภาษา ถ้อยคำให้นักเรียนดู พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนพิจารณา และติดตามไปด้วย
 - 2.2 หลังจากฉายวิดีโอจบลง ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อ ต่อไปนี้
 - ก. ตัวละคร ในวิดีโอประสบปัญหาอะไร
 - ข. สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ค. การแก้ปัญหาของตัวละครเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นนักเรียนจะแก้ปัญหา อย่างไร

ง. ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา เป็นอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนถองเรียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ของการ ไม่เดินหนี

หลังเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบ จากวีดิทัศน์
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 5

- ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษา
ถ้อยคำ
- ชื่อกิจกรรม ไม่พูดบ่น
- เวลา 50 นาที
- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่พูดบ่นขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
 2. เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะของแม่แบบที่ดีและไม่ดีหลังเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
 3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดีผลเสียของการไม่พูดบ่นขณะเกิดความขัดแย้งกัน
 4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
- สื่อที่ใช้
1. วิดีทัศน์ประกอบการใช้เทคนิคเรื่องไม่พูดบ่น
 2. บัตรงานสำหรับอภิปราย
- วิธีดำเนินการ
1. ชื่นนำ

ผู้วิจัยสนทนากลุ่มถามนักเรียนว่า ถ้าเกิดการขัดแย้งกัน กับสมาชิกในครอบครัว แล้วนักเรียน พูดบ่น เป็นการเหมาะสมหรือไม่
 2. ชื่นเสนอแม่แบบ
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้วิดีโอเรื่องไม่พูดบ่น ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเผชิญกับความขัดแย้ง ของสมาชิกในครอบครัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ด้านภาษาถ้อยคำ ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนพิจารณา และติดตามไปด้วย
 - 2.2 หลังจากฉายวิดีโอจบลง ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อ ต่อไปนี้
 - ก. ตัวละคร ในวิดีโอประสบปัญหาอะไร
 - ข. สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ค. การแก้ปัญหาของตัวละครเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นนักเรียนจะแก้ปัญหา อย่างไร

ง. ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา เป็นอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนลองเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ของการไม่พูดบ่นขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบ จากวิดีโอทัศน์
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 6

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษาด้อยค่า

ชื่อกิจกรรม ได้เถียงโดยไม่มีเหตุผลและโกหก

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการได้เถียงโดยไม่มีเหตุผลและ โกหก ขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะของแม่แบบที่ดีและไม่ดีหลังเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดีผลเสียของการได้เถียงโดยไม่มีเหตุผลและ โกหก ขณะเกิดความขัดแย้งกัน
4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. วิดีทัศน์ประกอบการใช้เทคนิคแม่แบบเรื่อง ได้เถียงโดยไม่มีเหตุผลและ โกหก
2. บัตรงานสำหรับอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนว่า ถ้าเกิดการขัดแย้งกัน กับสมาชิกในครอบครัว แล้วนักเรียน พุดบ่น เป็นการเหมาะสมหรือไม่
2. ขั้นเสนอแม่แบบ
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้วิดีโอเรื่อง ไม่พุดบ่น ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเผชิญกับความขัดแย้ง ของสมาชิกในครอบครัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ด้านภาษาด้อยค่า

ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนพิจารณา และติดตามไปด้วย
 - 2.2 หลังจากฉายวิดีโอจบลง ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อ ต่อไปนี้

ก. ตัวละคร ในวิดีโอประสบปัญหาอะไร

ข. สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ค. การแก้ปัญหของตัวละครเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นนักเรียนจะแก้
ปัญหา อย่างไร

ง. ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา เป็นอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนลองเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ของการไม่ได้เถียงโดยไม่
มีเหตุผลและโกหกขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบ จากวิดีโอ
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 7

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษากาย

ชื่อกิจกรรม โมโหมากไป

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการแสดงสีหน้าไม่เหมาะสมขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะของแม่แบบที่ดีและการแสดงสีหน้าไม่เหมาะสมขณะเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลเสียของการการแสดงสีหน้าไม่เหมาะสมขณะเกิดความขัดแย้งกัน
4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. วิดีทัศน์ประกอบการใช้เทคนิคแม่แบบเรื่อง โมโหมากไป
2. บัตรงานสำหรับอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนว่า ถ้าเกิดการขัดแย้งกัน กับสมาชิกในครอบครัว แล้วนักเรียน โมโหมากไป เป็นการเหมาะสมหรือไม่
2. ชำนาญแม่แบบ
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้วิดีโอเรื่อง โมโหมากไป ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเผชิญกับความขัดแย้ง ของสมาชิกในครอบครัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ด้านภาษากาย

ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนพิจารณา และติดตามไปด้วย
 - 2.2 หลังจากฉายวิดีโอจบลง ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อ ต่อไปนี้

ก. ตัวละคร ในวิดิทัศน์ประสบปัญหาอะไร

ข. สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ค. การแก้ปัญหของตัวละครเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นนักเรียนจะแก้
ปัญหา อย่างไร

ง. ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา เป็นอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนสองเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและข้อเสียของประโยชน์ของการการ
แสดงสีหน้าไม่เหมาะสมขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบ จากวิดิทัศน์

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 8

ชื่อเรื่อง	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษา ถ้อยคำ
ชื่อกิจกรรม	บ้านไม่น่าอยู่
เวลา	50 นาที
จุดมุ่งหมาย	

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการบ้านไม่น่าอยู่ ขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะของแม่แบบที่ดีและไม่ดีถึงเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดีผลเสียของไม่หนีออกจากบ้าน หลังเกิดความขัดแย้งกัน
4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. วิดีทัศน์ประกอบการใช้เทคนิคแม่แบบเรื่อง บ้านไม่น่าอยู่
2. บัตรงานสำหรับอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ขำขัน
ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนว่า ถ้าเกิดการขัดแย้งกัน กับสมาชิกในครอบครัว แล้วนักเรียน หนีออกจากบ้าน เป็นการเหมาะสมหรือไม่
2. ขำขันแม่แบบ
2.1 ผู้วิจัยใช้วิธีทัศน์ เรื่องบ้าน ไม่น่าอยู่ ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเผชิญกับความขัดแย้ง ของสมาชิกในครอบครัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ด้านภาษาถ้อยคำ

คำให้นักเรียนดู พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนพิจารณา และติดตามไปด้วย

- 2.2 หลังจากฉายวิธีทัศน์จบลง ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อ ต่อไปนี้
ก. ตัวละคร ในวิธีทัศน์ประสบปัญหาอะไร
ข. สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ค. การแก้ปัญหาของตัวละครเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นนักเรียนจะแก้
ปัญหา อย่างไร

ง. ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา เป็นอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนลองเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ของการไม่หนีออกจาก
บ้าน ขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแลแบบ จากวิดิทัศน์
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 9

ชื่อเรื่อง	พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษา ท่าทาง
ชื่อกิจกรรม	ไม่หันหน้าหนี
เวลา	50 นาที
จุดมุ่งหมาย	

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่หันหน้าหนี ขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะของแม่แบบที่ดีและไม่ดีหลังเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดีผลเสียของการไม่หันหน้าหนี ขณะเกิดความขัดแย้งกัน
4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. วิดีทัศน์ประกอบการใช้เทคนิคแม่แบบเรื่องไม่หันหน้าหนี
2. บัตรงานสำหรับอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชำนาญ

ผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนว่า ถ้าเกิดการขัดแย้งกัน กับสมาชิกในครอบครัว แล้วนักเรียน หันหน้าหนี เป็นการเหมาะสมหรือไม่
2. ชำนาญแม่แบบ
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้วิดีโอ เรื่องไม่หันหน้าหนี ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเผชิญกับความขัดแย้ง ของสมาชิกในครอบครัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ด้านภาษาท่าทางให้นักเรียนดู พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนพิจารณา และคิดตามไป ด้วย
 - 2.2 หลังจากฉายวิดีโอจบลง ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อ ต่อไปนี้
 - ก. ตัวละคร ในวิดีโอประสบปัญหาอะไร

ข. สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ค. การแก้ปัญหของตัวละครเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นนักเรียนจะแก้
ปัญหา อย่างไร

ง. ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา เป็นอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนลองเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ของการไม่หันหน้าหนี
ขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบ จากวิดีโอทัศน์
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 10

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษา
ถ้อยคำ

ชื่อกิจกรรม ไม่พูดพาลหาเรื่อง

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการ ไม่พูดพาลหาเรื่องขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะของแม่แบบที่ดีและไม่ดีห้ถึงเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลเสียของการ ไม่พูดพาลหาเรื่องขณะเกิดความขัดแย้งกัน
4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. วิดีทัศน์ประกอบการใช้เทคนิคแม่แบบเรื่อง ไม่พูดพาลหาเรื่อง
2. บัตรงานสำหรับอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ชื่นนำ

ผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนว่า ถ้าเกิดการขัดแย้งกัน กับสมาชิกในครอบครัว แล้วนักเรียน พุดพาลหาเรื่อง เป็นการเหมาะสมหรือไม่
2. ชื่นเสนอแม่แบบ
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้วิธีทัศน์ เรื่อง ไม่พูดพาลหาเรื่อง ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเผชิญกับความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ด้านภาษาถ้อยคำให้นักเรียนดู พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนพิจารณา และติดตามไปด้วย
 - 2.2 หลังจากฉายวิธีทัศน์จบลง ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อ ต่อไปนี้

ก. ตัวละคร ในวิทัศน์ประสบปัญหาอะไร

ข. สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ค. การแก้ปัญหาของตัวละครเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นนักเรียนจะแก้
ปัญหา อย่างไร

ง. ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา เป็นอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนลองเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ของการไม่พูดพาลหา
เรื่องขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแลแบบ จากวิทัศน์
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 10

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวด้านภาษา
ท่าทางและภาษากาย

ชื่อกิจกรรม ตรงกับใจ

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของตรงกับใจขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะของแม่แบบที่ดีและไม่ดีถึงเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งกัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดีผลเสียของเรื่องตรงกับใจขณะเกิดความขัดแย้งกัน
4. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

สื่อที่ใช้

1. วิดีทัศน์ประกอบการใช้เทคนิคแม่แบบเรื่อง ตรงกับใจ
2. บัตรงานสำหรับอภิปราย

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนว่า ถ้าเกิดขัดแย้งกัน กับสมาชิกในครอบครัว แล้วนักเรียน พุดพาลหาเรื่อง เป็นการเหมาะสมหรือไม่
2. ขั้นเสนอแม่แบบ
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้วีดิทัศน์ เรื่องตรงกับใจ ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเผชิญกับความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ด้านภาษา กายท่าทางให้นักเรียนดู พร้อมทั้งบอกให้นักเรียนพิจารณา และติดตามไปด้วย
 - 2.2 หลังจากฉายวีดิทัศน์จบลง ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อ ต่อไปนี้
 - ก. ตัวละคร ในวีดิทัศน์ประสบปัญหาอะไร

ข. สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ค. การแก้ปัญหาของตัวละครเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นนักเรียนจะแก้
ปัญหา อย่างไร

ง. ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา เป็นอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนสองเขียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์ของเรื่องตรงกับใจ
ขณะเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบ จากวิดีโอทัศน์
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

ครั้งที่ 12

ชื่อเรื่อง ปัจฉิมนิเทศ
เวลา 50 นาที
จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนอภิปรายสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
2. เพื่อให้นักเรียนสรุปและทบทวนวิธีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจผลดีผลเสียของการแสดงท่าทางและถ้อยคำขณะและหลังเกิดความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
2. ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปเรื่อง“การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้ง” ในหัวข้อต่อไปนี้
 - 2.1 ความหมายของพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้ง
 - 2.2 วิธีการที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวในสถานการณ์ต่าง ๆ
3. ให้ตัวแทนของทั้งสองกลุ่มออกมารายงานผลการสรุปให้สมาชิกทุกคนทราบ
4. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม กล่าวขบถใจนักเรียนและกล่าวปิดการทดลอง

การประเมินผล

1. สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน
2. สังเกตจากการรายงานผลการสรุปของนักเรียน

ภาคผนวก ค

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกใน
ครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลอง

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกใน
ครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิก
ในครอบครัวของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิก
ในครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลอง

คนที่	คะแนนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว		ผลต่างของคะแนนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว	อันดับ	R+	R-
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง				
1.	16	4	12	8	+8	0
2.	13	3	10	7	+7	0
3.	12	3	9	5.5	+5.5	0
4.	12	3	9	5.5	+5.5	0
5.	10	4	6	1	+1	0
6.	10	3	7	3	+3	0
7.	9	2	7	3	+3	0
8.	9	2	7	3	+3	0
Mdn	11.5	3.5	8.0	รวม	$\Sigma R^+ = 36$	$\Sigma R^- = 0$
Q.D.	1.5	1.0	1.0			

$$T^{**} = 0$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิก
ในครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ

คนที่	คะแนนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมใน การเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกใน ครอบครัว		ผลต่างของคะแนน พฤติกรรมที่ไม่ เหมาะสมในการ เผชิญกับความขัด แย้งกับสมาชิกใน ครอบครัว	อันดับ	R+	R-
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง				
1.	17	4	13	8	+8	0
2.	13	2	11	7	+7	0
3.	12	3	9	5.5	+5.5	0
4.	11	5	6	2	+2	0
5.	10	1	9	5.5	+5.5	0
6.	9	2	7	3.5	+3.5	0
7.	9	2	7	3.5	+3.5	0
8.	7	4	3	1	+1	0
Mdn	10.5	2.5	8.0	รวม	$\Sigma R^+ = 36$	$\Sigma R^- = 0$
Q.D.	1.5	1.0	1.5			

$$T^{**} = 0$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกใน
 ครอบครัวของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและกลุ่มทดลองที่ได้รับการ
 ใช้เทคนิคแม่แบบ

คนที่	คะแนนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมใน การเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกใน ครอบครัว		ผลต่างของคะแนน พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ในการเผชิญกับ ความขัดแย้งกับ สมาชิกในครอบครัว	อันดับ	R+	R-
	กลุ่มทดลองที่ 1	กลุ่มทดลองที่ 2				
1	12	13	-1	1.5		-1.5
2.	10	11	-1	1.5		-1.5
3.	9	9	0			
4.	9	6	+3	3.5	+3.5	
5.	6	9	-3	3.5		-3.5
6.	7	7	0			
7.	7	7	0			
8.	7	3	+4	5	+5	
Mdn	8.0	8.0	3.0	รวม	$\Sigma R^+ = 8$	$\Sigma R^- = -6.5$
Q.D.	1.0	1.5	1.0			

$$T = 6.5$$

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายวิเชียร สุขจันทร์

เกิดวันที่ 15 เดือน สิงหาคม พุทธศักราช 2507

สถานที่เกิด อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 6003/220 ถ.ประชาสงเคราะห์ 3 เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
โทร. 248-7932

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 4

ที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ดินแดง กรุงเทพมหานคร
โทร. 245-1700 (หมวดวิทยาศาสตร์)

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2526 มัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทย์ - คณิต) โรงเรียนทวิธาภิเษก
กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2531 ค.บ. เอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป จากสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2540 กศ.ม. เอกจิตวิทยาการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร